

Gielddaide

T-2/09

Fylkkagielddaide

geassemánu 23. b. 2009

Fylkkamánniide

Plána- ja huksenlága ođđa plánaoasi fápmuibidjan

Geassemánu 27. b. 2008 mannosáš láhka nr. 71 plánema ja huksenáššemeannudeami birra (plána- ja huksenláhka) (plánaoassi) bohtá fápmui suoidnemánu 1. b. 2009.

Dán johtočállosa sisdoallu:

1. Álggahus
2. Lága oktasašmearrádusat
3. Kárta ja plánaregisttar
4. Bargamušat ja váldi plánemis
5. Oppalaš čielggadangáibádusat
6. Oassálastin plánemii dás maddái vuosttaldeami geavaheami birra
7. Dávkileappot plánearrádusaid birra
8. Gaskaboddasaš doaibmabidjogielddus
9. Lonástus ja buhtadus
10. Sierralohpi
11. Gáddeavádat (huksengiielddus) ja earuheaddji gáddeavádathálddašeapmi
12. Sirdásannjuolggadusat
13. Nuppástusat eará lágain

Mildosat:

1. Láhka 2008-06-27-71 plánema ja huksenáššemeannudeami birra (plána- ja huksenláhka) (plánaoassi).
2. Láhkaásahus geassemánu 14. b. 1985-mannosaš plána- ja huksenlága nr. 77 njuolggadusaid ja geassemánu 27. b. 2008-mannosaš plána- ja huksenlága (plánaoasi) nr. 71 njuolggadusaid gaskasaš ovttasdoaibmama birra

1. Álggahus

Stuorradiggi dohkkehii plána- ja huksenlága ođđa plánaoasi geassemánu 5. b. 2008. Dán johtočállosa ulbmil lea buktit ovdan oanehis visogova ođđa plánaamearrádusain.

Seammás go láhka bohtá fápmui, de fámohttojuvvo geassemánu 14. b. 1985-mannosaš plána- ja huksenlága nr. 77 kapihtal I – VIIa, earret § 6. Láhkaásahus, § 21. Lonástus ja § 32. Massimiid buhtadus maid muddenplána ja viessohuksenplána dagahit.

Lea dušše lága plánaoassi plánema ja huksenáššemeannudeami birra mii biddjojuvvo doibmii dál. Daid huksenáššemearrádusaid mat gullet Gielda- ja guovlodepartementii, lea Stuorradiggi mearridan, muhto dat biddjojuvvojit doibmii easkka maŋŋá. Danne lea ráhkaduvvon láhkaásahus mii čájeha mo plánaoassi galgá doaibmat ovttas 1985-mannosaš plána- ja huksenlága huksenáššemearrádusaiguin (phl.85) dassážiigo ođđa huksenáššemearrádusat biddjojuvvojit doibmii.

Gielddaid ja fylkkagielddaid bargamušat ja váldi jotkojuvvojit. Seammá guoská fylkkamánni bargamušaide ja váldái. Soabahallanortnet vuosttaldanáššiin lea dál mearriduvvon §:s 5-6. Lea mearriduvvon ahte fylkkamánni galgá leat soabaheaddjin.

Muhtun rievdadusat leat dahkkojuvvon eará lágain vai heivehallan plánaoasi ođđa mearrádusaide šaddá buoret (lága kapihtal 35). Dát rievdadusat ge doaibmagohtet suoidnemánu 1. b. 2009.

Dat johtočállosat ja dat rávvagat mat leat ráhkaduvvon phl.85:i, gustojit viidáseappot nu guhkás go dat heivejit jus eará ii leat celkojuvvon erenoamážit. Go ođđa bagadus ráhkaduvvo, de das daddjojuvvo maid dat buhtte.

Lea ráhkaduvvon viiddes rávamateriála mii lea gávdnamis departemeantta neahttasiidduin čujuhusas [www. planlegging.no](http://www.planlegging.no). Diehtujuohkin lea maid addojuvvon gielddaide konferánssain mat leat lágiduvvon juohke fylkkas. Eanet dieđut leat gávdnamis namuhuvvon bagadusas.

2. Lága oktasašmearrádusat

Lága kapihtala 1 mearrádusat galget gustot sihke plánemii ja huksenáššemeannudeapmái.

2.1 Lága ulbmil.

§ 1-1 dadjá juoidá daid bajimus deasttaid birra, mat galget fuolahuvvot, ja dan birra mii doaimmahuvvo lága vuodul. Mearrádusas sáhtta leat mearkašupmi sihke lága iešguđet mearrádusa dulkomii ja dan meroštallamii maid hálddahus čađaha lága vuodul.

Amas mearrádus šaddat menddo guhkki, de eai válddahallojuvvo buot deasttat, dilálašvuodát ja beroštusat mat gullet servodatplánemii. Muhtun bargamušat ja deasttat plánemis lága vuodul bohtet ovdan §:s 3-1 ja dás čujuhuvvo dan válddahallamii. Mánŋga mearrádusas dađistaga lága maŋŋelis oidno ahte mánŋga eará dilálašvuoda ge leat mielde. Ulbmilmearrádus dahká čielggasin ahte láhka gusto oppalaččat ja buot servodatplánemii, areálastivremii ja

huksenáššemeannudeapmái. Ollu surggiin leat liikká sierraláogat mat doibmet ovttas plána- ja huksenlágain.

Láhka galgá váikkuhit ceavzilis ovddideami buorrin sihke oktagassii, servodahkii oppalohkáii ja boahntevas buolvvaide.

Plánen galgá leat surggiid rasttideaddji ja almmolaš eiseválddiid ja orgánaid oktasaš reaidu. Viidáseappot galget plánat oktiordnejuvvot dainna lágiin ahte dat šaddet dakkár oktasaš čađahanvuodđun maid sihke eiseválddit ja priváhta olbmot sáhttet čuovvut. Lága plánavuogádaga dehálaš ulbmil lea láchit dilálašvuoda árvoháhkamii ja priváhta doaibmabijuide. Muhto plánavuogádat galgá maiddá fuolahit ahte priváhta beroštusat bures doibmet daid rámmaid siskkobealde, maid álbmotválljen orgánat leat mearridan, vai bajimus deasttat ja dálbálaš beroštusat vuhtii váldojuvvojit. Danne lea huksenáššiid njuolggadusaid ulbmil sihkkarastit eiseválddiide vejolašvuoda čađahit mearriduvvon plánaid konkrehta huksendoaibmabijuid oktavuodas.

Erenoamáš deasttat maid galgá fuolahit

Muhtun erenoamáš deasttat leat deattuhuvvon. Dát guoská dakkár demokrátalaš vuodđoprinsihpaide go rabasvuhtii, ovddalgihtii vuorddehahttivuhtii ja mielváikkuheapmái, sihke ovttaskas olbmuid ja eiseválddiide. Plánen ja huksenáššemeannudeapmi galgá sihkkarastit demokratiija ja mielváikkuheami vai buohkat geat guoskkahallojuvvot, galget beassat oassálastit ja oažžut vejolašvuoda ovdanbuktit cealkámuša. Lea jurddašuvvon ahte dárbbalaš rabasvuolta, ovddalgihtii árvidahttivuolta ja mielváikkuheapmi galget leat dehálaš oassin sihke plána- ja huksenáššemeannudeamis lága vuodul. Dat mearkaša máiddá ahte nu ollu go vejolaš dain dieđuin mat geavahuvvojit vuodđun mearrádusaide, galget leat almmolaččat, ja maiddá ahte dat galget leat olámuttus guoskkahallojuvvon beroštusaide ja ássiide. Lea vuosttažettiin plánaeiseválddiid duohken mearridit mo dát galgá dahkkojuvvot. Dihto plánaid oktavuodas dat galgá mearriduvvot plánaoprográmma bokte. Dárkilet njuolggadusat mielváikkuheami birra leat mearriduvvon §:s 5-1.

Nubbi vuodđodehálaš ášši áššemeannudeamis lága vuodul lea čielggadit ja válddahallat plánaevttohusa dehálaš váikkuhusaid. Viidáseappot deattuhuvvo plána-, huksenáššiid ja resursahálldašemi guhkesáigásaš iešvuolta ja konvenšuvnna vuodul mearriduvvon gáibáduš ahte areála- ja resursahálldašanmearrádusa birasváikkuhusat galget árvoštallojuvvot ja válddahallojuvvot.

Oppalaš hábmema strategiija mii galgá váikkuhit dasa ahte servodat šaddá buohkaide olahahhtin, ja dasa ahte vealaheapmi eastaduvvo, lea maid deattuhuvvon. Oppalaš hábmen galgá leat plánema vuodus, ja gáibádušat guđege huksendoaibmabidjui deattuhuvvojit maiddá ođđa oassin. Oppalaš hábmemis lea sáhka hábmet ja láchit dakkár fysihkalaš beliid, mat ovddidit vejolašvuodaid seammalágan servodatoassálastimii, ja mat njeidet dakkár eastagiid, mat duddjojit doaibmavádjitvuodaid. Oppalaš hábmema prinsihpa konkrehta sisdoallu boahá ovdan plána- ja huksenlága huksenoasis. Daid olgoareálaid várás, madda lága njuolggadusat gustojit, ferte sihkkarastojuvvot ahte plánat ráhkaduvvojit seamma ulbmila mielde.

Eará dehálaš deasta plánemis lea mánáid ja nuoraid bajásšaddaneavttuid vuhtiiváldin.

Ulbmilparagrafas lea čujuhus estetikkalaš deasttaide bisuhuvvon. Hui dehálaš lea ahte sihke iešguđet visti, ássan- ja gávpotbirrasiin ja ieš dan báike- ja eanadathábmemis boahtá ovdan áigumuš hábmet ja bisuhit juoidá mii lea čáppat – iešalddis ja gittalagaid birrasiiguin. Plána- ja huksenláhka lea čielgasit deháleamos láhka go lea áigumuš fuolahit ja nannet servodatovddideami estetikkalaš árvvuid. Lea vejolaš bidjat estetikkalaš gáibádusaid ođđa huksen- ja ráhkadusdoaimbajuide ja árvvuid fuolaheapmái dálá birrasiin sihke plánaid ja guđege huksenášši oktavuodas.

2.2 Lága doaimbaviidodat

Lága geográfalaš doaimbaviidodat

Láhka gusto § 1-2 vuodul olles riikii, dás maiddá čázadagaide. Dat mearkkaša maiddá ahte láhka gusto eatnama alde, bodnái eatnama vuollái nu guhkás go lea guoskevaš dakkár ávkkástallamis, mas lea oktavuohhta eanabadjosa geavaheapmái, ja bajás áibmui nu guhkás go lea oktavuohhta badjosa areálageavaheapmái. Spiehkastagat dán oppalaš doaimmaguvlui leat addojuvvon njealját lađđasis Svalbárdda birra.

Doaimmaguovlu mearas lea ovtta mearramiilla rádjai vuodđolinnjái olggobealde. Mearraguovlluin lea láhka dán rádjai doaimman vuodđolinnjái rádjai. Doaimmaguovlu lea viiddiduvvon dan geažil go EUa čáhcegohčus čađahuvvui ja sáhtta gokčat dárbbu buoridit ollislaš riddoavádatplánema, mas maiddá mearrajohtolat- ja guolástusberoštusat deattuhuvvojit nannosit. Suodjalandárbbut ge sáhttet bealuštit dakkár viiddideami.

Gonagas sáhtta mearridit ahte laga mearrádusat doaimbajuid ja plánaid váikkuhusčielggadusaid birra eará lágaid vuodul galget sáhttit dahkkojuvvot gustojeaddjin dakkár lagabui mearriduvvon doaimbajuide ge mat leat ovtta mearramiilla vuodđolinnjái olggobealde. Dát sihkarasttášii ahte EU-gohččosat váikkuhusčielggadusaid birra fuolahuvvojit. Dakkár viiddideapmi ferte ráddjejuvvot daid doaimbajuid ektui, mat bohtet petrolealága doaimmaguovllu vuollái.

Gonagas sáhtta mearridit ahte láhka ollásit dahje muhtumassii galgá gustot Svalbárdii.

Doaimbajut maidda láhka ii gusto

§ 1-3 vuodul spiehkastit guovttelágan doaimbajut lágas. Dat mearkkaša ahte plána- ja huksenláhka ii gusto dáidda doaimbajuide.

Bohcit mat geavahuvvojit mearas fievrridit petrolea, leat spiehkastahkan seamma láchkai go phl.85 vuodul. Bohcit gáttis eai leat spiehkastahkan.

Láhka ii gusto dakkár ráhkadusaide ja rusttegiidda ge, mat fievrridit dahje nuppástuhttet elektrikkalaš energiija oktan daidda gulli elektrikkalaš rusttegiiguin ja huksenteknikkalaš huksehusaiguin mat leat namuhuvvon energiialága § 3-1 ođđa goalmát lađđasis, earret

kapihttala 14 doaibmabijuid ja plánaid váikkuhusčielggadusaid birra eará lágaid vuodul ja kapihttala 2 kártavuodu ja báikáduvvon dieđuid birra.

Rusttegat mat fievrridit dahje nuppástuhttet elektrihkalaš energiija oktan dasa gulli elektrihkalaš huksehusaiguin ja huksenteknikkalaš konstrukšuvnnaiguin, leat earret eará fápmojođđasat, transformáhtorstašuvnnat, laktinrusttegat ja huksenteknikkalaš konstrukšuvnnat mat čatnasit njuolga elektrihkalaš rusttegiidda ja daidda doaimmaide. Spiehkastahkan lea juohke dakkár rusttet dahje konstrukšuvdna masa konsešuvdna ja eavttut gustojit ja mat leat dárbblašlaččat elektrihkalaš rusttegiid doibmii, huksemii, jođiheapmái ja daidda beassamii, dán oktavuodas maiddái buvttadan- ja geavahanradiálaide mat gieđahallojuvvojit energiijalága § 3-1 vuosttaš lađđasis.

Neahttarusttegiidda mat huksejuvvojit energiijalága § 3-2 vuodul guovlokonsešuvnna birra, ii guoskka spiehkastat. Eai buvttadanrusttegat ge gula spiehkastahkii. Dat mearkkaša ahte plána- ja huksenláhka gusto dakkár rusttegiidda, daid spiehkastagaiguin mat čuvvot eaŋkil mearrádusain dahje láhkaásahusain, geahča ovdamearkka dihtii plánaoasi § 12-1 spiehkastaga birra geatnegasvuodas ráhkadit muddenplána daid konsešuvdnageatnegahttojuvvon rusttegiid várás, mat buvttadit elektrihkalaš energiija.

Daid doaibmabijuid oktavuodas maidda § 1-3 oppalaš spiehkastat gusto, ii leat rievttálaš vuoddu čađahit proseassa plána- ja huksenlága vuodul meannudan dihtii galgá go addojuvvot sierralohpi gielddaplána areáloasis, muddenplánas (ja muddennjuolggadusain) dahje addin dihtii sierralobi plánagáibádusain dakkár rusttegiid várás. Ii ge leat rievttálaš vuoddu ođđa plánii dahje plánarievdadusaide, dahje ovddidit priváhta muddenplánaevttohusa. Doaibmabiju lea maid vejolaš čađahit beroškeahttá vejolaš regionála pláneamearrádusain.

Spiehkastagas leat váikkuhusat rievttálaččat čadni areálageavahemiide mat leat mearriduvvon sihke boarráset ja ođđaset plánain ja daidda gullelaš pláneamearrádusain. Rievdadus váikkuha maiddái daidda konsešuvdnaproseassaide, mat leat jo álggahuvvon.

Vaikke vel lága doaibmaviidodat ii galgga gustot dakkár rusttegiidda mat leat namuhuvvon energiijalága § 3-1 ođđa goalmát lađđasis, de oaivvilda departemeanta ahte doaibmabijut dárbbášuvvojit leat olámuttus báikáduvvon diehtun jed. Danne galgá kapihtal 2 gustot dakkár doaibmabijuide. Dán lágan konsešuvnnaide ráhkaduvvojit jeavddalaččat kárttat mat sáhttet leat diehtujuohkinvuodđun gielddaid plánemii muđuid. Dárkilet njuolggadusat sáhttet mearriduvvot geavahettiin energiijalága § 2-1 láhkaásahusa láchavuodu.

Dakkár rusttegat galget maiddái čájehuvvot gieldda plánain deastaavádahkan, geahča § 11-8 d bustáva, mas boahťa ovdan guđe ráddjehumiid dat dagahit avádaga eará areálageavaheapmái.

Muđuid čujuhuvvo vuđolet bagadusaide.

2.3 Bargojuohku eiseválddiid gaskkas

§ 1-4 mearrida plána- ja hukseneiseválddiid váldobargamušaid plána- ja huksenáššiin ja sin oktiordnen- ja ovttasbargogeatnegasvuodaid. Gielddas pláneneiseváldin lea iehčanas ovddasvástádus bearráigeahččat ahte plánat čuovvovuvvojit. Dát guoská maiddái mearrádusaide

dakkár čadni areálaplánaid oktavuodas, main sáhtta leat viidáset doaibmaviidodat go dain doaibmabijuin, mat gullet ohcangeatnegasvuhtii.

Plánaeiseváldiin lea dieđihanbággu guoskkahallojuvvon suorgeiseváldiid ektui go meannuduvvojit dakkár plánaevttohusat maid ulbmil lea čielggadit áššiid mat gullet dáid eiseváldiid ovddasvástádussuorgái.

Maiddá departementii plána- ja hukseneiseváldin leat biddjojuvvon bargamušat ja geatnegasvuodát njuolga lágas. Das lea earret eará bajimus ovddasvástádus bearráigeahččat ahte plána- ja hukseneiseválddit čuvvot lága mearrádusaid regionála ja gieldda dásis, geahča § 3-5. Departemeanta galgá maiddá ráhkadit ja ovddidit lánkaásahusevttohusaid, ja sáhtta dahkat stáhtalaš plánamearrádusaid, geahča lága kapihttala 6, ja mearridit gaskaboddasaš gildosa, geahča § 13-4. Departemeanta dahká hálldahuslaš mearrádusaid plánaovttasbarggu birra lága kapihttaliid 7 ja 8 vuodul, ja lea váiddaeiseváldi ja bajimus hálldášnorgána, geahča § 1-9 gaskavuoda birra hálldášanláhkii ja váidagii. Departemeanta joatká dálá ortnega mas fylkkamánni lea váiddaeiseváldi. Departemeanta sáhtta plána- ja hukseneiseváldin čuovvolit lobihis diliid lága kapihttala 32 vuodul. Departemeanta bidjá vuodđun ahte go lága mearrádusaid čađaheami oktavuodas lea dárbu, de sáhtta departemeanta váldit ovdan konkrehta áššiid ja dahkat mearrádusa jus gieldda ii čađat bargamušaid maid lánka geatnegahtta. Huksenáššiin lea departemeanta bajimus hukseneiseváldi, ja sáhtta nuppástuhttit vuosttaš ja nuppi instánssa dahkan mearrádusaid. Dakkár dáhpáhusain ja oassin iežas bearráigeahččamis čuvvojuvvo go plána- ja huksenlánka muđuid, sáhtta departemeanta bivdit beassat geahččat gieldda plána- ja huksenáššiid. Dattetge lea hui hárve ahte departemeanta jearaha dieđuid dakkár áššiin, mat eai leat vuodđuduvvon áššáiguoskevaš priváhta olbmo dahje eiseváldi oktavuodaváldimii. Muđuid lága guoskevaš mearrádusaid mearkkašumiin leat departemeantta bargamušat válddallojuvvon dárkileappot.

Eará eiseváldiin lea raporterren- ja dieđihangeatnegasvuodát plána- ja hukseneiseváldiid ektui. Dat guoská juohke eiseváldái, mas lea beassanlohpi huksehusaide ja mii boahhta diehtit dakkár beliid maid guoskevaš eiseváldi atná rihkusin plána- ja huksenlána mearrádusaid ektui dahje dan lága vuodul addojuvvon lánkaásahusaid ektui.

2.4 Ođđa ja boares plánaid gaskavuodta

§:s-5 leat mearrádusat ođđa ja boarráset plánaid gaskavuoda birra. Vuos čujuhuvvo gokko lágas iešguđet plánaid riekteváikkuhusat leat. Das čujuhuvvo §:i 6-3 Stáhtalaš plánamearrádusat , §:i 8-2 Regionála plána váikkuhus, §:i 8-5 Regionála plánamearrádus, §:i 11-3 Gielddaplána servodatoasi váikkuhus, §:i 11-6 Gielddaplána areálaoasi riekteváikkuhus ja §:i 12-4 Muddenplána riekteváikkuhus.

Dasto deattastuvvo ahte seamma areálii gusto ođđa plána boarráset plána ovddabealde muđuid go eará lea mearriduvvon guoskevaš plánas. Dan áddejumis ahte ođđa plána dat lea, ii ge dat boarráset, mii mearrida boahttevaš areálageavaheami. Dát gusto oppalaččat buot gieldda areálaplánaid gaskavuhtii. Das lea maid aiddostahttojuvvon ahte seammá gusto stáhta ja regionála plánamearrádusaide ge.

2.5 Definišuvdna das mii lea doaimbaidju lága vuodul

Maid doaimbaidju lága vuodul mearkkaša sihke huksenáššiin ja plánaáššiin, boahdá ovdan §:s 1-6. Dát definišuvdna joatká eanaš dan sisdoalu mii lea mearrádusain ohcan- ja dieđihangeatnegasvuoda birra, ja čadni areálaplánaid riekteváikkhusa, phl.85 vuodul. Dakkár doaimba ja areálageavaheami rievdan mii rihkku plána areálaulbmila, deastaavádagaid ja mearrádusaid, adnojuvvojit doaimbaidjun lága áddejumis vaikke vel ii leat ge geatnegasvuohka ohcat huksenlobi, buhtastahte dainna ahte dalle livččii dárbu ohcat sierralobi plánas. Dat sáhtta ovdamearkka dihtii leat johtolat dahje doaimbaidju eanadoalus masa gustojit čadni mearrádusat areálaulbmilii areáloasi ektui, dahje muddenplána dahje deastaavádagaid ektui.

Doaimbaidju ja lohpi fertejit čuovvut daid rámmaid, mat gustojit guoskevaš doaimbaidjui. Dát bohtet ovdan lágas ja lánkaásahusas ja/dahje leat mearriduvvon čadni areálaplánain oktan areálaulbmiliin ja mearrádusaiguin, dás maiddá deastaavádatmearrádusaiguin, main lea riekteváikkhus lága vuodul. § 1-6 čielggada ahte dát gáibádus guoská maiddá daidda doaimbaidjuide, maid doaimbaidjoeaiggát ieš sáhtta čađahit dahje maidda álgojurdaga mielde ii dárbbas ohcat lobi. Dát guoská maiddá doaimbaidjuide maidda ii dárbbas ohcat lobi go dat meannuduvvojit eará lága vuodul. Jus dákkár doaimbaidju eai čuovo namuhuvvon plánaid ja mearrádusaid, de eai gusto spiehkastagat. Doaimbaidjuide energiija- ja čáhceresursalágaid vuodul gustojit muhtun spiehkastagat. Das čujuhuvvo lága doaimbaidjuide máinnašupmái bajábealde.

*Erenoamážit gaskaboddasaš ja fievrriidat virstiid, huksehusaid dahje rusttegiid birra
dassážiigo ođđa huksenáššeoassi biddjojuvvo doaimbii.*

Nu mo bajábealde lea daddjojuvvon, de lea ráhkaduvvon lánkaásahus mii čájeha mo plánaoassi galgá doaimmat ovttas 1985-mannosaš plána- ja huksenlága huksenáššemearrádusaiguin (phl.85) dassážiigo ođđa huksenáššemearrádusat biddjojuvvojit doaimbii.

Lánkaásahusa §:s 2 ja § 2 mearkkašumis boahdá ovdan ahte phl.85 gaskaboddasaš dahje fievrriidat virstiid, huksehusaid dahje rusttegiid iešalddis álgovuorus ii guoska § 1-8 huksengiiddus mearragáttis dahje § 11-6 dahje § 12-7 plánaid riekteváikkhus dán áigodagas. Dakkár doaimbaidjuide sajušteapmi, maid dál phl.85 § 85 stivre ja dat gielddalaš njuolggadusat mat leat addojuvvon dán mearrádussii. § 85 vuosttaš lađđasis boahdá ovdan ahte gaskaboddasaš dahje fievrriidat virstiid, huksehusaid dahje rusttegiid eai galgga biddjojuvvo orrut nu ahte dat hehttejit dábálaš johtaleami dahje olggustallama dahje eara lánkaai dagahit stuorra hehttehusaid birrasiid. Eaktuduvvo ahte giella go árvvoštallá leat go dát eavttut ollašuttuovvon, bidjá stuorra deattu dan destii mii lea duogábealde § 1-8 oppalaš huksengiiddosa gáddeavádagas ja mii lea plána- ja huksenlága dálá plánaid duogábealde.

2.6 Plána- ja huksenášši oktasaš meannudeapmi

Rámmalobi ohcan, ja doaimbaidju dárkilismudden, sáhttet meannuduvvot § 1-7 vuodul oktanaga oktasaš proseassas. Dán eaktun lea ahte dárkilisplána evttohus soahpá bajimus plánii. Jus dát áššemeannudanvuohki čuvvojuvvo, de almmuhuvvo earret eará rámmalohpeohcan

oktanaga plánabarggu álggahemiin, ja biddjojuvvo almmolaš geahčadeapmái/diedihuvvo oktan ráhkaduvvon plánaevttohusain.

2.7 Oktavuohta hálddahusláhkii – ráddjehusat váidinvuoigatvuođas

Plána- ja huksenlága ja hálddahuslága njuolggadusaid gaskavuohta áššemeannudeami oktavuođas lea mearriduvvon §:s 1-9. Hálddahuslága njuolggadusat gustojit ovttas plána- ja huksenlága njuolggadusaiguin áššemeannudeami birra jus eará ii leat erenoamážit mearriduvvon plána- ja huksenlágas. Sisdoalu dáfus lea dát váldonjuolggadusa joatkin hálddahuslága ja plána- ja huksenlága gaskavuođa birra nu mo dat lea phl.85:s.

Stáhtalaš plánearrádus § 6-3 vuodul, regionála plánearrádus § 8-5 vuodul ja gielddaplánaid areáloassi galget adnojuvvot láhkaásahussan hálddahuslága njuolggadusaid vuodul. Jus spiehkastahkan dáhpáhuvvá ahte gielddaplána oktan areálaosiin dušše gusto eaŋkil dahje viehka uhccán opmodagaide, de lea dattetge riekta geavahit eaŋkilmearrádusnjuolggadusaid seamma láchkai. Muhto dát dáhpáhus ii earuhuvvo sullasaš dáhpáhusain go dábálaš láhkaásahus dušše gusto eaŋkil dahje viehka uhccán riektesubjeavttaide. § 11-15 gielddaplána almmuheami birra lea spiehkastat hálddahuslága gáibádusas láhkaásahusaid almmuheami birra, muhto § 11-15 almmuhusgáibádusat oktan § 2-2 gáibádusaiguin gielddalaš plánaregistara birra, addet uhcimusat seamma buori diehtjouhkima ja dábálaš olahttivuođa.

Muddenplána ja gaskaboddasaš gielddus doaibmabijuid vuostá leat eaŋkilmearrádusat hálddahuslága § 2 vuodul. Eará mearrádusat, dás maiddá čielggadangeatnegasvuođa mearrideami birra, muddenplána gáibideami birra ja muddenplána ovddideami birra, maiddá priváhta evttohusat, leat proseassavuolgaheadji mearrádusat mat eai gula eaŋkilmearrádusa definišuvdnii.

Váidima birra

Hálddahuslága vuodul lea vuoigatvuohta váidit eaŋkilmearrádusaid. Plána- ja huksenláhka gáržžida dán váidinvuoigatvuođa. § 1-9 váidinnjuolggadusat siskkildit ahte áššit mat leat mearriduvvon plánas dahje dispensašuvdnamearrádusas eai sáhte geavahuvvot váidaga vuodđun huksenáššis. Váidinvuoigatvuohta botkejuvvo vaikke vel vuoigatvuohta ii leat geavahuvvon plánaáššis dahje dispensašuvdnaáššis. Lea doarvái ahte beliin ja earáin geain lea lágalaš váidinberoštus, lea leamaš vejolašvuohta váidit mearrádusa.

Bealit ja earát geain lea lágalaš váidinberoštus, sáhttet váidit diliid mat eai leat mearriduvvon ovdal. Váidineiseváldi ferte árvvoštallat lea go dili mearriduvvon vai ii ovdalge ášši vejolaččat sáhttá hilgojuvvot.

Dát mearkkaša ahte ii leat vejolaš váidit mearrádusa daid lagat ávkkástallanrámmaid vuodul, sajušteami ja hábmema vuodul, dahje viessosadjejuogadeami vuodul, mat bohtet ovdan muddenplánas. Čadni rámmat, mat bohtet ovdan loahpalaš muddenplánas, eai sáhte iskkaduvvot ođđasis dainna lágiin ahte váidojuvvo mearrádus mii miehtá lohpeohcamii dahje hilgu lohpeohcama. Jus eanaeaggát lea duhtameahttun dasa ahte muddejuvvon geardevisti huksejuvvo ránnjéatnamii, de son ii sáhte váidit mearrádusa dainna ákkain ahte dakkár visti ii

lean galgat huksejuvvot dan birrasii, dahje ahte dat ii lean galgat sajuštuvvot dahje hábmejuvvot nu mo plána mearrida. Ollistuvvon árvvoštallama dan oktavuodas go addojuvvo lohpi dahje go lohpeohcan hilgojuvvo, sáhtttá álo váidit. Dát gusto beroškeahttá das ahte guoskkaš go árvvoštallan plánadulkomii vai ollistuvvon hálddašanárvoštallamii, vai goappašagaide.

Dakkár áššiin mat gusket muddenplánaide, ferte almmatge leat vejolaš váidit daid rievdadusaid plánas, mat leat dahkkojuvvon almmá ođđa gulaskuddama dahje njuolgga dieđiheami haga, maŋŋágo plánaevttohus lei gulaskuddamis.

Mearrádus guoská maiddá áššiide mat leat mearriduvvon dispensašuvnnain. Geavadis ii dáhpáhuva hárvve ahte addojuvvo lohpi seammás go addojuvvo dispensašuvdna. Danne sáhtttá mearrádusain leat oktasaš váidináigemearri ja dain sáhtttá vejolaččat leat oktasaš váidinmeannudeapmi. Dalle go lea eahpádus lea go ášši mearriduvvon vai ii, de sáhtttá mángii leat ulbmillaš duohtavuodas meannudit váidaga dan sadjái go dan hilgut. Hálddašanorgána sáhtttá go dan gávnnaha ulbmilažžan, duohtavuodas meannudit váidaga dan sadjái go dan hilgut. Dán mearrádusa ii sáhte váidit, eai ge sáhte duopmostuolut dárkkistit dan. Mearrádusa hilgut váidaga lea vejolaš váidit hálddahuslága § 28 vuodul.

Lea aiddostuvvon ahte eiseválddiid ja namuhuvvon orgánaid váidagat nu go daddjojuvvon sáhttet dušše guoskat eanjilmearrádusaide mat njuolgga gusket guoskevaš eiseválddi áššesuorgái.

Plánaáššiin lea guoskevaš stáhtalaš orgánaid, dás maiddái Sámedikki, regionála orgánaid ja gielddaid váidinvuoigatvuohta botkejuvvon go sidjiide lea addojuvvon vejolašvuohta vuosttaldit, geahča § 5-4. Stáhtahálddahus lea dál gohččojuvvon geavahit vuosttaldeami, ii ge vuordit ja de maŋŋá geavahit váidima. Láhkamearrádus mielddisbuktá ahte maiddá eará orgánaide ge gusto seamma gáržžideapmi. Dakkár áššiin galget guoskevaš orgánat ieža vuosttaldit nu árrat go vejolaš ja maŋimusat go vuosttaldeami áigemearri nohká, geahča § 5-4 viđát lađđasa. Áigumuš lea buoridit plánavuogádaga ovddalgihitii vuorddehahttivuođa ja beaktivilvuoda.

Váidinvuoigatvuohta lea doalahuvvon dain dáhpáhusain go guoskevaš eiseválddis ii leat vejolašvuohta ovddidit vuosttaldeami, omd. go guoskevaš eiseváldi lea bealálaš dahje go muddenmearrádus leat eará váilivuodát go dakkárat mat sáhttet leat ággan vuosttaldeapmái (lágahisvuohta). Guoskevaš eiseváldiin lea maid váidinvuoigatvuohta ođđa dieđuid vuodul mat leat bohtán maŋŋá vuosttaldanáigemeari.

Geahččama birra

Buohkain lea vuoigatvuohta oahpásmuvvat molssaeavttot plánaevttohussii. Viidáseappot čuožžu muittuhussan ahte sihke almmolašvuodálága ja birasdiehtjouhkinlága njuolggadusat geahččama birra ja vuoigatvuođa birra oažžut dieđuid, maiddá gustojit plánaáššiide.

Váidineiseváldi

Departemeanta dat lea váidineiseváldi plána- ja huksenlága vuodul. Dán válddi lea departemeanta fápmudan fylkkamánái.

3. Kárta ja plánaregisttar

3.1 Kártavuodđu ja báikáduvvon dieđut

Phl.85 § 5 kártagáibádusat ja gáibádusat báikáduvvon dieđuid birra leat jotkojuvvon. Dát guoská báikáduvvon (kárttavuđot) dieđuide sihke plánaáššemeannudeamis ja huksenáššemeannudeamis.

Gielddas galgá leat dohkálaš kártavuodđu vai sáhtta čađahit bargamušaidis plána- ja huksenlága vuodul, dán oktavuodas maiddái vai sáhtta láchit vuoddu ráhkadit ja mearridit gieldda areálaplánaid, referánsarámma huksen- ja rusttetdoaimbajuid sajusteami ja sajádatdárkkisteami várás, ja vai lea árvvoštallanvuodđu váikkuhusčielggademiin. Kártavuodđu galgá addit vuoddu ráhkadit vuodđokártaid areála- ja dilleplánaid várás. Kártavuoddu galgá maid sáhttit geavahit eará ulbmiliidda go daidda mat bohtet ovdan plána- ja huksenlágas.

Kártavuodđu galgá addit gieldda fysihkalaš ja háddahuslaš diliid visogova, earret eará eanadathámiid, čázadagaid, visttiid, geainnuid, šaddogerddiid, čujuhusaid ja opmodatrájaid. Dan lassin berre báikáduvvon dieđuid guoskevaš birasdiliid birra ja diliid birra mat fuolahit beassanvejolašvuoda, leat vejolaš háhkat plánema várás.

Stáhta galgá váikkuhit dasa ahte almmolaš kártavuodus leat nationála diehtovuodut, earret eará Matrihkal, mearrakártadieđut, topográfalaš kártadiehtovuodut ja nationála geodehtalaš vuodđu. Dán oktavuodas galgá stáhta ovttasrádiid bargat gielddaiguin ásahit ja odasmahttit oktasaš kártadiehtovuoduid. Stáhtalaš, guvllolaš ja gielddalaš orgánat láchet geavahussii daid báikáduvvon dieđuid maid orgána hálddaša, nu ahte daid lea vejolaš geavahit plána- ja huksenáššemeannudeamis. Dát guoská vuosttažettiin daidda fágaeiseválddiide, mat fuolahit areálaberoštusaid.

Gielda ferte bearráigeahččat ahte kártavuodđu lea áigáduvvon nu ahte mearráduusat dahkkojuvvojit rivttes duohtadieđuid vuodul, vuodđun dasa ahte lea vejolaš árvvoštallat ođđa áššiid ja veahkkeneavvun gildii go dat galgá bearráigeahččat ahte mearráduusat čuoovvovuojuvit. Áigádeapmi galgá leat heivehuvvon dan aiddolašvuoda- ja dárkilvuodadássái maid gielda geavaha kártavuodđun gieldda iešguđet osiin. Álgojurdaga mielde vuodđuvuojuvit áigádagaldumit sihke beaivválaš hálddahušlaš áššemeannudandagaldumiide ja áigodatlaš áigádeapmái ovdamearkka dihtii fotogrammetralaš kártenvugiiguin.

Gielddas ii dárbbas leat kártavuodđu dan aiddolašvuoda- ja dárkilvuodadássis mii gáibiduvvo juohke priváhta huksendoaimbajidjui mii gielddas sáhtta čuožžilit. Jus plána dahje huksendoaimbajiju evttohus gáibida eanet aiddolaš dahje dárkilis kártavuoddu, go dan maid gielda álgojurdaga mielde dárbbasa, de sáhtta gielda geatnegahttit evttoheadji dahje ohcci ráhkadit dárbbaslaš kártavuoddu mii lea heivehuvvon evttohuvvon plánii dahje doaimbajidjui. Gielda fas ferte sáhttit addit evttoheadjái dahje ohccái dieđuid gustovaš muddenplánaid birra dakkár aiddolašvuodain ahte hukseheadji sáhtta bidjat vuodđun daid ráddjehuslinnjáid, mat bohtet ovdan muddenkárttas almmá eanet kártema haga.

Gáibádus giełddas ahte kárttat galget ráhkaduvvot dahje dieđut addojuvvot digitála hámis, galget, nu mo dán rádjai, dahkkojuvvot lálkkaásahusa vuodul. Danne lea dábálaš huksenáššiin ain vejolaš ovddidit árbevirolaš huksenohcamiid bábirhámis go doaimbidjoeaiggát dan háliida.

Departemeanta mearrida lálkkaásahusa kártavuoddu, areáplánaid, dillekártaid, dilleplánaid, váikkuhusčielggademiid ja eará kártageavaheami ja báikáduvvon dieđuid geavaheami várás dakkár áigumušaide mat válddahallojuvvojit lágas.

3.2 Plánaregistar

Dál lea lágas mearriduvvon gáibádus ahte juohke giełddas galget gustovaš areáplánat leat registrarastojuvvon, ja guoskevaš mearráduusat. Registariin sáhttet leat maid eará dieđut main lea mearkkašupmi giełdda plánabargui, dás maiddá plánaevttohusat maid giełda lea meannudeamen. Giełda sáhtta šiehtadit eará giełddaiguin ovtta bargat oktasaš registariid hárrái.

Lea ráhkkanuvvon dasa ahte giełddat dađistaga galget sáhttit gieđahallet dahje hálddašit areáplánaid elektrovnnalaš vugiiguin. Departemeanta lea lálkkaásahusas mearridan dárkilet njuolggadusaid elektrovnnalaš plánaregistara birra, dás maiddá njuolggadusaid sisdoalu birra, hábmema birra, kvalitehta birra, áigádeami birra ja dieđuid vurdema ja fidnema birra, ja čujuhuvvo dasa. Sierra buvttaspesifikašuvdna ráhkaduvvo plánaregistara várás.

4. Bargamušat ja váldi plánemis

§:s 3-1 leat váldojuvvon ovdan muhtun dehálaš servodatdeasttat maid plánen galgá vuhtii váldit.

- mearridit giełddaid ja regiovnnaid fysihkalaš, biraslaš, ekonomalaš, sosiálalaš ja kultuvrralaš ovddideami ulbmiliid, čielggadit servodatlaš dárbbuid ja bargamušaid, ja čujuhit mo bargamušaid lea vejolaš čoavdit
- sihkarastit eanaressaid, eanadaga kvalitehtaid ja árvvolaš eanadagaid ja kulturbirrasiid suodjaleami
- sihkarastit sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima luondduvuđđosa
- lálkčit vejolašvuodaid árvoháhkamii ja ealáhusovddideapmái
- lálkčit vejolašvuodaid dasa ahte huksejuvvon birrasat, buorit ássanbirrasat ja buorit bajásšaddan- ja eallineavttut hábmejuvvojit vuohkkasit buot riikka osiin
- ovddidit álbmoga dearvvašvuoda ja eastadit sosiála dearvvašvuodaerohusaid, ja veahkehit eastadit rihkolašvuoda
- váldit dálkkádaga vuhtii energijalágideami ja fievrrideami čovdosiiguin
- ovddidit servodatsihkarvuoda nu ahte mii eastadit heaggamassima ja dearvvašvuoda- ja birasvaháigiid ja vaháigiid dehálaš vuodđostruktuvrii ja ávnnaslaš árvvuide jed.

Viidáseappot boahtá ovdan ahte plánen galgá ovddidit ollislašvuoda dan lálkai ahte suorggit, bargamušat ja beroštusat gehččojuvvojit gittalagaid go suorgeiseváldiid gaskasaš, stáhta,

regionála ja gieldda orgánaid, priváhta organisašuvnnaid ja ášahusaid, ja almmolašvuoda gaskasaš bargamušat čovdojuvvojit oktiiveivehallamiin ja ovttasbargguin.

Lea deattuhuvvon ahte plánema čađaheami vuodus galget leat ekonomalaš ja eará resursaeavttut ii ge dat galgga leat viidát go lea dárbu.

Plánat galget maiddáai leat veahkkin čađaheamen riikkaidgaskasaš konvenšuvnnaid ja šiehtadusaid lága doaibmaviidodaga siskkobealde.

Gielddalaš, guvllolaš, stáhtalaš ja priváhta doaimmaid vuodus mat leat plánaguovllus, galget leat mearriduvvon plánat.

Departemeantta ruovttusiiddu láhkakommentáras leat dát čuoggát čilgejuvvon dárkileappot.

4.1 Eiseválddiid ovddasvástádus- ja bargamušjuohku plánemis

Ođđa lánka ii mielddisbuvtte makkárga rievvadusaid ovddasvástádus- ja bargamušjuogus.

§:s 3-2 boahdá ovdan ahte ovddasvástádus plánemis lága vuodul gullá gielldastivrraide, fylkkadikkiide ja Gonagassii, geahča §§ 3-3 rájes 3-7 rádjai.

Almmolaš orgánain ja priváhta olbmui lea vuoigatvuohta ovddidit plánaevttohusaid §§ 3-7 ja 12-3 njuolggadusaid vuodul, geahča § 12-11.

Buot almmolaš orgánain lea vuoigatvuohta ja geatnegasvuohta searvat plánemii go dat guoská daid áššesuorgái dahje daid plánaide ja mearrádusaide, ja dat galget addit pláneneiseválddiide dieđuid main sáhtta leat mearkkašupmi plánemii. Dát guoská maiddáai Sámediggái.

Fylkkamánni galgá bearráigeahččat ahte gielddat ollašuttet plánengeatnegasvuoda lága vuodul. Regionála plánaeiseváldi, mii lea fylkkagielda, galgá bagadit ja veahkehit gielddaid daid plánenbargamušain.

4.2 Gielldastivrra váldi

Gielldastivrra ieš jođiha gieldda plánema ja galgá fuolahit ahte plána- ja huksenláhka čuvvojuvvo gielddas. Gielldastivrra galgá mearridit gieldda plánastrategiija, gielddaplána ja muddenplána. Gielda organisere gieldda plánema kapihttaliid 10 ja 12 vuodul ja ása daid lánvegegielddaid ja čađaha daid doaibmabijuid mat dárbbasuvvojit plána čađaheapmái.

Gielldastivrra galgá bearráigeahččat ahte ásavuvvo sierra ortnet fuolahat dihtii mánáid ja nuoraid beroštusaid plánemis. Phl.85 § 9-1 erenoamáš gáibádus ahte gielldastivrra galgá nammadit etáhtahoavdda dahje eará virgehasa fuolahat mánáid beroštusaid go plánaáššiid bistevaš lánvegegielddaid meannuda plánaevttohusaid, ii leat jotkojuvvon, muhto gielddas lea ain geatnegasvuohta bearráigeahččat ahte dát beroštusat fuolahuvvojit ja gielda galgá ásaht sierra ortnega mii sihkarastá dan.

Ii ge dat gáibádus ahte juohke gielddas galgá leat bistevaš lánvegegielddaid plánaáššiid, leat jotkojuvvon. Bajábealde boahdá ovdan guđe áššiid gielldastivrra ieš galgá meannudit. Muđuid

sáhtta váldi fápmuduvvot gielddalága mearrádusa rámma siskkobealde. § 12-12 nuppi lađđasis lea sierra láhkavuodđu fápmudit válddi gielldastivrras earáide mearridit uhcit muddenplánaid. Dás čujuhuvvo departemeantta njukčamánu 18. b. 2009-mannosaš reivii fápmudeami birra.

Gielldastivra galgá sihkkarastit ahte gielddas lea dárbbášlaš plánafágalaš gelbbolašvuotta olámuttus.

4.3 Fylkkadikki váldi

Fylkkadikkis regionála plánaeiseváldin lea bajimus ovddasvástáduš dain bargamušain mat leat biddjojuvvon regiovdnii regionála plánemis. Dát guoská bargui regionála plánastrategiijain, regionála plánii oktan doaibmaprogrammain ja regionála pláneamearrádussii. Kapihttaliid 7 ja 8 mearrádušat válddahallet plánaproseassaid lagabui. Fylkkadiggi galgá ieš mearridit regionála plánastrategiija, regionála plána, regionála pláneamearrádusa ja vejolaš regionála doaibmaprogramma. Dáin áššiin ii sáhte fápmudit mearrádušválddi.

Fylkkadiggi galgá fuolahit ahte dárbbášlaš plánafágalaš gelbbolašvuotta lea olámuttus plánaid ráhkadeapmái ja meannudeapmái ja plánafágalaš bagadandoibmii lága vuodul. Dát lea váldoáššis phi.85 njuolggadusa joatkin, muhto rahpá vejolašvuoda dasa ahte plánaeiseváldi sáhtta háhkat dán gelbbolašvuoda mángga láhkai. Mearráduš galgá áddejuvvot dan láhkai ahte ii leat gáibádussan ahte regionála plánaeiseválddis galget leat dárbbášlaš gelbbolašvuotta ja návccat čoavdit buot guovdilis plánabargamušaid iežas hálddahasas. Dattetge biddjojuvvo vuodđun ahte sis lea gelbbolašvuotta čađahit daid dábálaš ja bistevaš plánabargamušaid, mat leat biddjojuvvon plánaeiseváldái lága vuodul. Dása gullá maid bargamuš bagadallat ja veahkehit gielddaid daid plánenbargamušain lága vuodul, geahča § 3-2 maŋimus lađđasa.

4.4 Stáhta váldi

§ 3-5 vuodul lea Gonagasas ovddasvástáduš plánenoaimmas nationála dásis ja galgá jođihit plánenoaimea nationála dásis. Gonagas stáhtarádis mearrida bargojuogu departemeanttaid gaskkas. Gonagas dahje departemeanta sáhtta fápmudit válddi lága vuodul fylkkamánái dahje eará vuollásaš stáhtaetáhtaide.

Stáhta plánaláiddanjuolggadusaide ja pláneamearrádusaide mihttomearri lea fuolahit nationála dahje regionála beroštusaide plánemis. Dása gullet nationála vuordámušat regionála ja gieldda plánemii, stáhta plánanjuolggadusaide, stáhta pláneamearrádusaide ja stáhta areálaplánii.

Hálddahaslaš váldoovddasvástáduš stáhta plánenbargamušain lea biddjojuvvon departementii. Departemeanttain oaivvilduvvo Birasgáhttendepartemeanta mas lea ovddasvástáduš lága plánaoasis. Departemeanttas lea bearráigeahččanovddasvástáduš regionála plánemis.

4.5 Stáhta, fylkkagieldda ja gieldda oktasaš plánenbargamušaid čoavdin

§:s 3-6 leat váldojuvvon ovdan muhtun dehálaš plánenbargamušat. Dáin bargamušain lea dat oktasaš ahte dat gáibidit viiddes oktiordnema surggiid gaskkas ja hálddahaslaš rájaid rastá. Dain bargamušain geavahuvvojit dál sierranas plánuvuogádagat, muhtumassii plána- ja huksenlága rámmaid siskkobealde, ja muhtumassii eahpečielga gaskavuodain plánemii plána- ja

huksenlága vuodul. Čielggadeapmi ja čorgen lea čađahuvvon go geavahuvvo oktasaš ja ollislaš vuogádat dain plánenbargamušain. Dát leat bargamušat main lea lagaš oktavuoha oppalaš servodatplánemiin ja areálaplánemiin lága vuodul, ja mat danne fertejit leat mielde dán plánemis. Dát plánenbargamušat eai sáhte čovdojuvvot almmá lagaš ovttasbarggu haga hálddašandásiid gaskkas, ja suorgerájáid rastá. Seammás dát leat bargamušat main stáhtas sihke lea mearkkašáhtti ovddasvástádus ja váikkuhangaskaoomit. Danne fertejit guoskevaš stáhta eiseválddiin leat vuolggaheaddji ja oktiordnejeaddji doaibma plánaerseassas go dat lea ulbmillaš. Dát vurdojuvvo dáhpáhuvvat šiehtadusa vuodul guoskevaš plánaeiseválddiiguin.

Sihke stáhta ja regionála plánaeiseváldái addojuvvo váldi bargagoahtit plánaiguin main stáhtas, guvllolaš plánaeiseválddis ja gielddain lea oktasaš ovddasvástádus čoavdit dakkár rasttideaddji plánabargamušaid. Dát guoská earret eará oktiordnejuvvon areála- ja fievrridanplánemii, stuorat boatkankeattes luonddu- ja olggustallanguovlluid plánemii gávpogiid ja čoahekkebáikkiid birra, oktiordnejuvvon čáhceplánemii ja riddoavádatplánemii. Dajaldat «dás maiddá» čujuha dasa ahte plánabargamušaid logahallan ii leat dievaslaš, geahča nuppi lađđasa.

Gonagas sáhtta addit lánkaásahusa dan birra guđe rasttideaddji plánabargamušat sáhttet váldojuvvot oktasaš plánemii dáid mearrádusaid vuodul, guđe geográfalaš guovllut galget leat mielde ja guđe eiseválddit galget searvat. Lánkaásahus ii leat vel ráhkaduvvon. Dan lassin sáhtta leat heivvolaš addit lánkaásahusa eará rasttideaddji bargamušaid birra. Dát sáhtta maid guoskat boazodoalloareálaid sihkkarastinplánaide. Ollašuhttin dihtii vejolaš dárbbuid oktiordnet njuolggadusaid huksema, doaimmaid, johtolaga jed. várás gielddarájáid rastá evttohuvvo ahte Gonagas sáhtta addit «oktasaš plánaemarrádus» ealáhusdoaimmaheami birra ja johtolaga birra dakkár guovlluin. Dáinna oaivvilduvvo ahte lága dábálaš lánkavuodut dat leat čadnojuvvon iešguđet plánaide. Dán lánkai sáhtta stáhta geavahit guovdilis mearrádusaid oktiiheivehallojuvvon vugiin ja sihkkarastit ollislaš hálddašeami ja nu ovttaláganvuoda ja árvidahttivuoda sihke dábálaš beroštusaid ja ássiid várás, gielddarájáid rastá.

4.6 Plánabarggu organiserema ja plánaevttohusa ráhkadeami válddi

sirdin

§ 3-7 vuodul sáhttet dat eiseválddit main lea ovddasvástádus stuorra johtolatrustedgiin ja teknihkalaš vuodđostruktuvrras, ovttasráđiid plánaeiseválddiiguin ráhkadit ja ovddidit areálaplánaevttohusa dakkár doaibmabijuid várás ja mearridit bidjat dakkár plánaid almmolaš geahčadeapmái guoskevaš plánašlájá mearrádusaid vuodul. Gustojeaddji gieldda dahje regionála plánastrategiijat galget árvoštallojuvvot plánabarggu oktavuodas.

Plánemii gusket muđuid guoskevaš plánašlájaid dábálaš meannudan- ja riekteváikkuhusnjuolggadusat.

Dát mearkkaša ahte dat lánkavuoddu mii stáhta geaidnoeiseválddiin lea leamaš ráhkadit areálaplánaid geaidnodoaibmabijuide, viiddiduvvo. Dát vejolašvuohta guoská dál maiddá johtolatrustedgiidda ja vuodđostruktuvradoaibmabijuide, dás maiddá geainnuide, girdišiljuide, ruovdemáđiide, lođastagaid, hápmaniidda ja sullasaččaide main stáhta eiseválddiin lea plánen- ja čađahanovddasvástádus. Mii guoská fievrridanrusttegiid vuodđostruktuvrii, de lea stáhtas

erenoamáš dehálaš rolla daid stuorra rusttegiid oktavuodas, main lea nationála mearkkašupmi ja mat buori muddui ruhtaduvvojit stáhtabušehta bokte.

Lea mearrideaddji dehálaš ahte geaidnoplánen ja eará fievrrádusplánen čađahuvvo plána- ja huksenlága vuodul, ja ahte plánen dáhpáhuvvá johtolatsuorggi oktasaš minstara vuodul ja dan vuodul mo plána- ja huksenláhka geavahuvvo johtolatsuorggis. Lea maiddá lunddolaš ahte ain galgá leat vejolaš guovddáš johtolateiseválddiide váldit badjelasaset oasi plánaeiseválddiid dábálaš proseassarolla ovttasbarggus daiguin, ja nu bures go vejolaš oassáduvvon oassin dábálaš regionála ja gieldda plánemis.

Johtolateiseváldi galgá ráđđádallat plánaeiseváldiin ráhkadettiinis plánaevttohusa johtolatrutstega várás. Eaktuduvvo ahte stáhta eiseváldi ja gieldda ságaškuššet plánabarggu sisdoalu ja ovddasvástádusjuogu. Dattetge lea stáhta eiseváldiin vejolašvuolta ieža álggahit plánabarggu jus ovddasvástádusjuohku ja plánasisdoallu ii sohppojuvvo. Gustojeaddji gieldda ja regionála plánastrategiija galgá geavahuvvot plánabarggu vuodđun.

Eiseválddit sáhttet maiddá eará áššiin šiehtadit sirdit dan gelbbolašvuoda mii gielddaid ja regionála plánaeiseválddiid plánahálddahas lea plánabarggu organiseremii ja plánaevttohusa ráhkadeapmái. Dát sáhtta dáhpáhuvvat dainna lágiin ahte guoskevaš eiseváldi váldá badjelasas bargamuša, dahje dainna lágiin ahte dat biddjojuvvo oktasaš plánenorgánii mii ásavuvvo guoskevaš plánabargamuša čađaheami várás.

Dat sáhtta maid dahkkojuvvo dainna lágiin ahte eará eiseváldi váldá badjelasas osiid plánabargamušas. Dát lea erenoamáš áigejuovdil go stuorra huksendoaimbajuid sajušteapmi ii leat čielggaduvvon ja go sajušteapmi mángga gildii lea áigejuovdil. Dakkár dáhpáhusain sáhtta ráhkadit plánaoprográmma ja/dahje váikkuhusčielggadusa čielggadan dihtii iešguđet molssaeavttuid váikkuhusaid ovdalgo areálaplána álggaheapmi dieđihuvvo. Ovddasvástádus viidáset plánabarggus sáhtta biddjojuvvo dan gildii, mas doaimbajidju lea, jus plánen ii dahkkojuvvo goalmát lađđasa vuodul. Departemeanta mearrida plánabarggu organiserema ja čađaheami jus gielddat, guvllolaš plánaeiseváldi ja stáhta orgánat eai soabat dan alde.

5. Oppalaš čielggadangáibádusat

5.1 Plánaoprográmma

§ 4-1 vuodul galgá buot guvllolaš plánaid ja gielddaplánaid várás, ja daid muddenplánaid várás main sáhttet leat mearkkašahtti váikkuhusat birrasii ja servodahkii, oassin plánaálggaheami dieđiheami, ráhkaduvvot plánaoprográmma vuodđun plánabargui.

Plánaoprogrammagáibádus guoská dál buot regionála plánaide ja gielddaplánaide. Dát lea viiddideapmi phl.85 ektui, mas plánaoprogrammagáibádus dušše guoská plánaide main leat láiddanjuolggadusat dahje rámmat huksema várás. Nu mo ovdal ge, de lea maiddá gáibádus ahte muddenplánain main sáhttet leat mearkkašahtti váikkuhusat birrasii ja servodahkii, galgá leat plánaoprográmma. Láhkaásahas čielggaduvvo guđe plánaide dát guoská.

Evttoheaddjis dat lea ovddasvástáduš ráhkadit plána-programmaevttohusa, ja ovddasvástideaddji eiseváldi fas galgá mearridit programma. Visogovvaplánaid oktavuodas ja guovlomuddemiid oktavuodas plána- ja huksenlága vuodul lea plánaeiseváldi dábálaččat sihke evttoheaddji ja ovddasvástideaddji eiseváldi. Dárkilis muddenevttohusa oktavuodas lea dábálaččat priváhta evttoheaddji, muhto gielda dat lea plánaeiseváldi ja ovddasvástideaddji eiseváldi mii mearrida plána-programma. Lága ja lánkaásahusa rámmaid siskkoibealde sáhttet evttoheaddji ja gielda soahpat bargamušjuogu mii čatnasa priváhta muddenevttohusa plána-programma gulaskuddamii ja ráhkadeapmái. Muđuid čujuhuvvo lánkaásahussii ja sierra bagadussii.

5.2 Plánačilgehus ja váikkusielggadus

Plánačilgehus

§ 4-1 vuodul galgá buot plánaevttohusain lága vuodul almmolaš geahčadeami oktavuodas leat plánačilgehus mii válddahallá plána ulbmila, váldosisdoalu ja váikkusaid, ja vel plána gaskavuoda daid rámmaide ja láiddanjuolggadusaide mat gusket guvlui. Plánačilgehus galgá čájehit plána gaskavuoda eará plánaide mat gusket guvlui. Plánavuogádagas galgá leat oktilisvuhta. Erenoamáš dehálaš lea ahte čilgejuvvo soahpá go plána gustojeaddji bajimus plánaide dahje mielddisbuktá go dat rievvdadusaide. Muhtun dilálašvuodain gustojit sierranas áššemeannudannjuolggadusat plánaevttohussii mat jogo dávistit bajimus plánaide dahje rihkkot daid.

Plánačilgehus galgá leat mielde plánaevttohusas go dat sáddejuvvo gulaskuddamii. Dat galgá leat nu dievas ja aiddolaš ahte lea vejolaš oazžut dakkár gova mii válddahallá daid deasttaid mat leat plána duogábealde. Dat galgá maiddá čájehit maid plána mielddisbuktá guoskevaš beliide, beroštusaide ja deasttaide. Dát dat lea dajaldaga «váikkusaid» sisdoallu.

Plánaeiseválddiide gullá árvvoštallat lea go plána válddahallan doarvái buorre. Váilevašvuhta plánačilgehusas sáhtta leat áššemeannudanmeattáhus.

Plánačilgehus galgá boahit čielgasit ovdan dain áššebáhpáriin mat ovddiduvvojit meannudeapmái go plána galgá dohkkehuvvot. Areálaplánaid oktavuodas ollista plánačilgehus plánakárta ja daid mearrádusaide mat galget gustot plánaguvlui.

Váikkusielggadus

Váikkusielggadusmearrádusat dán kapihttala vuodul mearkašit phl.85 § 16-2 ja kap. VII-a mearrádusaide joatkima. Lánkarievvdadusat oktan ođđa lánkaásahusain váikkusielggadusaide birra bohte fápmui cuorjománu 1. b 2005. Lánkarievvdadus attii dárbašlaš lágalaš rámmaid čađahit EU-direktiivva (gohččosa) dihto plánaid ja programmaid birasváikkusaid árvvoštallama birra (ráđđedirektiiva 2001/42/EF). Geassemánu 27. b. 1985-mannosaš EU-direktiiva 85/337/EØF dihto almmolaš ja priváhta proševttaid birasváikkusaid birra, ja njukčamánu 3. b. 1997-mannosaš EU-direktiiva 97/11/EF direktiivva 85/337/EØF rievvdadusaide birra, lea ovdal siskkáldahttojuvvon plána- ja huksenláhki ja lánkaásahussii váikkusielggadusaide birra. Dás čujuhuvvo muđuid ođđa lánkaásahussii mii boahá fápmui oktanaga dáinna lágain ja bagadusain dán lánkii.

Váikkuhusčielggadusgáibádus gusto daidda regionála plánaide ja gielddaplánaide, mat mearridit njuolggadusaid dahje rámmaid boahktevaš huksemii, ja muddenplánaide main sáhttet leat stuorra váikkuhusat birrasii ja servodahkii. Dat mearkaša ahte váikkuhusčielggadusgáibádus guoská sihke visogovvaplánaide mat čielggadit boahktevaš areálageavaheami váldodoaimmušaid ja konkrehta huksendoaimmabijuid dárkilis plánaide.

Váikkuhusčielggadus galgá ráhkaduvvot mearriduvvon plánaprográmma vuodul, geahča § 4–1, ja válddahallat ja árvvoštallat plána váikkuhusaid áššáiguoskevaš biras- ja servodatfáttáide. Váikkuhusčielggadusa sisdoallu, viidodat ja dárkilvuoda dássi galgá heivehuvvot guovdilis plánašládjii ja čielggadandárbbuide. Regionála plánaid oktavuodas, gielddaplána areáloasi oktavuodas ja dakkár guovlomuddema oktavuodas mas lea vuollegis bienalašvuoda dássi, leat erenoamážit evttohuvvon huksenstrategiijaid váikkuhusat ja plána areálarievdadusaid dievaslaš váikkuhusat maid ferte čielggadit. Dattetge ferte dárbašlaš muddui árvvoštallat váikkuhusaid bođu guovlluide. Bođu guovlluid árvvoštallandássi ja –viidodat sorjá dakkár beliin go sturrodagas, riidodásis ja váikkuhusaid viidodagas.

Muddenplánaid (bienalaš muddema) váikkuhusčielggadusa fokus lea dain konkrehta huksendoaimmabijuid váikkuhusain, maid várás muđejuvvo. Dattetge lea dievaslaš plána mii galgá čielggaduvvot váikkuhusaid dáfus. Huksenguovlluid várás galgá duođaštuvvot ahte leat čielggaduvvon molssaeavttut huksemiidda gilvojuvvon eatnamiid olggobeallái.

Váikkuhusčielggadusain lea dehálaš čielggadit guoskevaš ja realisttalaš molssaeavttuid. Guđe molssaeavttut dat galget čielggaduvvot, ja guđe dásis, mearriduvvo plánaprográmma bokte. Dehálaš prinsihppan lea dábálaččat ahte gažaldat molssaeavttot sajušteami birra, gullet visogovvalaš plána dássái, ja bienalaš plána dásis leat fas molssaeaktoárvvoštallamat dábálaččat molssaeavttot doaimmabijuid hábmema birra dahje váidudeaddji doaimmabijuid birra mat geahpidit headuštusaid. Muddenplánaid oktavuodas mat rihkkot visogovvaplána, lea dattetge guovdil bidjat dan gáibádusa ahte molssaeavttot sajušteami galgá leat čielggaduvvon.

Jus seamma guovllu ovddeš dahje bajimus plánat leat čielggaduvvon váikkuhusaid dáfus, de dan ferte váldit vuhtii guoskevaš plána čielggadandárbbu konkrehta árvvoštallama oktavuodas. Dehálaš prinsihppa lea ahte čielggademiid mat leat čađahuvvon ovdal, ii galgga leat dárbu čađahit ođđasis.

Váikkuhusčielggadusa meannudeapmi doaimmá sajáiduvvan oassin plánameannudeamis ja lea lagabui válddahallojuvvon iešguđet plánašlája mearrádusain. Daid plánaid várás, maidda mearrádus guoská, lea oppalaš gáibádus ahte mearrádusa áššečilgehusas galgá boahtit ovdan mo váikkuhusat plánaevttohusas oktan váikkuhusčielggadusain ja daid cealkámušaiquin mat leat boahťan sisa, leat árvvoštallojuvvon, makkár deaddu daidda lea biddjojuvvon ja mo dat leat čuovvoluvvon gitta ášši loahppamearrádussii. Lea maid gáibádus ahte áššečilgehus oktan vuodustusain galgá leat almmolaččat olámuttus, ja ahte ášši mearrádus galgá almmuhuvvot.

5.3 Servodatsihkkarvuotta ja riska- ja raššivuodaanalysa

§ 4-3 vuodul galgá plánaeiseváldi huksenplánaid ráhkadettiin bearráigeahččat ahte riska- ja raššivuodaanalysa čađahuvvo plánaguovllus, dahje ieš čađahit dakkár analysa. Analysa galgá

Čájehit buot riska- ja raššivuođadiliid main lea mearkkašupmi dasa ahte lea go areála heivvolaš huksenáigumuššii, ja dakkár diliid vejolaš nuppástuvvamii maid huksen sáhtta dagahit. Guovllut main lea várra, riska dahje raššivuohta merkejuvvojit plánii deastaavádahkan, geahča §§ 11-8 ja 12-6. Plánaeiseváldi galgá areálaplánain mearridit dakkár mearrádusaid huksema birra avádahkii, dás maiddá gildosa, mat dárbbášuvvojit eastadan dihtii vahága ja massima.

Gonagas sáhtta addit lánkaásahus riska- ja raššivuođaguorahallama birra. Dát vejolašvuohta ii leat geavahuvvon.

Bargamuš gullá juohke almmolaš eiseváldái mii lea mielde plánemis ja mas lea ovddasvástádus dain bargamušain main lea mearkkašupmi servodatsihkkarvuhtii. Mearrádus lea erenoamážit jurddašuvvon danin vai lea vejolaš eastadit riskka čuožžileames areálahálddašeami geažil. Iešalddis lea vejolaš eastadit geavaheames dakkár areálaid main lea sávakehtes riska ja raššivuohta. Jus doppe leat riska ja raššivuođadiliid, de berre leat várrugas váldimis atnui areála. Molssaektosaččat ferte visttiid ja /dahje areálaid hábmet ja geavahit dan lánkaai ahte vahátvejolašvuohta dollojuvvo dohkálaš dásis.

Plánaeiseválddis lea geatnegasvuohta fuolahit ahte riska- ja raššivuođaguorahallan čađahuvvo plánaguovllus. Riska ja raššivuohta sáhtta nuppi dáfus čatnasit areálii nu mo dat lea luonddu bealis, nu go ovdamearkka dihtii ahte das lea dulve-, uđas- dahje rádovárra. Dat sáhtta maid čuožžilit areálageavaheami geažil, ovdamearkka dihtii dan geažil mo dehálaš rusttegat sajuštuvvojit gaskaneaset, dahje mo areálat geavahuvvojit. Evttohusat dahje mearkkašumit dakkár diliid birra fertejit bohtit áššáiguoskevaš plánaeiseváldiin ja bearráigeahčaneiseváldiin. Analysa lea dehálaš vuodđu plánabargui. Riska- ja raššivuođaanalysa lea oppalaš gáibádus. Daidda plánaide maid váikkuhusčielggadusa sierra gáibádus guoská, geahča § 4-2 nuppi lađđasa, lea riska- ja raššivuođaanalysa dábálaččat oassi dain čielggadusain mat galget čađahuvvot dán oktavuodas. Dalle ferte riska- ja raššivuođaanalysa barggu váldit mielde plánaprográmmii. Geatnegasvuohta oazžut čađahuvvot dakkár analysa gullá dábálaččat plána evttoheaddjái.

Jus riska- ja raššivuođaanalysas galggaš leat geavatlaš mearkkašupmi, de fertejit bohtosat doarvá bures bohtit ovdan plánain. Mii guoská dihto areálaid várrii, riskii dahje raššivuhtii, dahje areála dihto geavaheapmái, de dat galget merkejuvvojit gielddaplána areálaoassái deastaavádahkan dakkár mearrádusaiguin, dás maiddá gildosiiguin, mat dárbbášuvvojit eastadan dihtii vahága ja massima.

6. Oassálastin plánemii dás maiddá vuosttaldeami geavaheami birra

6.1 Oassálastin

§ 5-1 mearrádus oassálastima birra lea iehčanas mearrádus mii joatká phl.85 diehtujuohkin- ja oassálastinmearrádusa, muhto mii maiddá nanne dáid njuolggadusaid mángga dehálaš čuoggás. Mánat ja nuorat leat erenoamáš dilis joavkun earáid ektui geat gáibidit sierra lánčima plánabarggu ektui, ja leat danne erenoamážit deattuhuvvon lágas.

Buohkain geat ráhkadit ja ovddidit plánaevttohusaid, lea geatnegasvuohta lámhčit dilálašvuođaid árjjalaš oassálastimii. Dat mearkkaša ahte geatnegasvuohta fuolahit lámhčima árjjalaš oassálastimii galgá leat seammá leš dal plánaeiseváldi ieš, eará eiseválddit vai priváhta olbmot geat ráhkadit plánaevttohusa. Dattetge lea gielddas plánaeiseváldin erenoamáš geatnegasvuohta ja bargamuš fuolahit ahte gáibádus lámhčit oassálastimii lea ollašuhthtojuvvo go eará eiseválddit ja priváhta olbmot leat ráhkadan plánaevttohusa. Dát dárbbášuvvo vai áššemeannudeami kvalitehta sihkkarastojuvvo oassálastingáibádusa ektui oppalaččat. Dasto lea gielddas vel erenoamáš bargamuš lámhčit dasa ahte dakkár joavkkuide mat eai nu álkit oaččo sánisaji plánaproseassain, galgá addojuvvot vejolašvuohta ovddidit oainnuset. Lágas leat mánát ja nuorat namuhuvvon njuolggá dakkár joavkun, muhto maiddá joavkkut main leat sierranas doaimmavádjitvuođat, sáhttet dárbbášit dakkár lámhčima. Sáhtta maid leat dárbu árvvoštallat lámhčima oassálastimii erenoamážit minoritehtaide mat geavahit eará giela. Dát sáhtta maid guoskat muhtun ealáhusdoaimmaheaddjiide, omd. boazodoalus dahje guolástusas, go dáid ealáhusaid doaimmaheaddjiin ii leat seamma oktavuoha gielddain ja báikkálaš mediain go earáin lea.

Gulaskuddan ja almmolaš geahčadeapmi

Go lámha mearrida ahte plánaevttohus galgá sáddejuvvo gulaskuddamii, de evttohus galgá sáddejuvvo buot stáhta, regionála ja gieldda eiseválddiide ja eará almmolaš orgánaide, priváhta organisašuvnnaide ja ásahusaide, maidda evttohus guoská, vai dat sáhttet buktit cealkámuša mearreáigái.

§ 5-2 dadjá dál čielgasit ahte plánaevttohus maiddá galgá dahkkojuvvo olahahhtin elektrovnnalaš mediaid bokte. Oppalaččat addá elektrovnnalaš mediaid geavaheapmi plánaáššiid meannudeamis buoret ja beaktilet pláneannudeami. Phl.85 njuolggadusat gulaskuddama ja almmolaš geahčadeami birra leat muđuid eanaš viidáseappot jotkojuvvo.

Plánaprográmma ja plánaevttohusa gulaskuddan ja almmolaš geahčadeapmi leat geatnegahttojuvvo oasis mángga áššešlájá meannudeamis lága vuođu. Go definere dáid doahpágiid sisdoalu ja mearkkašumi oktasaš mearrádussan lága álggahanoasis, de lea lámhateaksta dahkkojuvvo oanehážžan iešguđet áššemeannudanmearrádusas viidáseappot teavsttas.

§ 5-2 almmuha mii oaiivilduvvo dajaldagain «sáddejuvvo gulaskuddamii», mii lea mángga mearrádusas manjeleappos lágas. Áigumuš lea ožžut dievaslaš áddejumi ja oktasaš málle dán dehálaš oassái plánaid meannudeamis, ja nu maiddá lága álkideami. Lea hui dehálaš ožžut buoriid ja dárkilis cealkámušaid sis geaidda plána guoská, sihke danne vai plánat ožžot buoremus vejolaš sisdoalu, ja vai ovttaskas olbmo riektesihkkarvuohta buorrána.

Sáddet plánaevttohusa, plánaprográmma dahje plánastrategiija gulaskuddamii mearkkaša ahte dat sáddejuvvo guoskevaš oasálaččaide, viiddes áddejumis, cealkámuššii. Evttohuvvo njuolggadusa vuođu dat berre vuos sáddejuvvo buot guoskkahuvvo stáhtalaš, fylkkagielddalaš ja gielddalaš eiseválddiide cealkámuššii. Dát leat etáhtat dahje instánssat maid dehálaš doaimma lea iešguđet lámhái muddet ja sullasaš lámhái hálddašit almmolaš válddi guoskevaš áššesuorggis. «Almmolaš orgánat» lea oktasaš namahus stáhta, fylkkagieldda dahje

gieldda instánsain ja dasa gullet sihke eiseválddit ja ovttadagat mat eai lunddolaččat gula doahpagii «eiseváldi» go sin ovddemuš bargamuš lea doaimmat bálvaleaddjin dahje sullasažžan, ii ge válddi hálddašeaddjin. Ieš dat juridihkalaš organiseren sáhtta molsašuddat; muhtun doaimmat mat eai gula dán namahussii, sáhttet áinnas leat organiserejuvvon stáhtafitnodahkan, oasussearvin, vuodđudussan dahje sullasažžan. Ovdamearkan dain mat dás gohčoduvvojit «eará almmolaš orgánan», leat dearvvašvuoda- ja fuolahusásahusat, skuvladoaimmahat, universitehtat ja allaskuvllat, dutkanásahusat, almmolaš dávvirvuorkkát ja eará kulturásahusat ja almmolaččat eaiggáduvvon searvvit main lea servodatlaš doaimma, nu go fievrridanbálvalusat, energiialágideaddjit, čázi ja duolvačázi hálddašeaddjit.

Regionála plánafora

§ 5-3 deattasta ahte juohke regiovnas berre leat regionála plánafora. Plánaforas galget stáhta, regionála ja gieldda beroštusat čielggaduvvot ja geahččaluvvot oktiordnejuvvot regionála ja gieldda plánabarggu oktavuodas.

Fylkkadiggi ása regionála plánafora. Dat stáhta ja regionála orgánat ja gielddat maidda guovdilis ášši guoská, galget oassálastit. Guoskkahuvvon beroštusaid eará ovddasteaddjit sáhttet bovdejuvvot oassádallat plánafora čoahkkimiidda.

Fylkkadikkis lea ovddasvástádus plánafora jođiheamis ja čállingottis.

Regionála plánafora ortnet lea váldojuvvon atnui májgga fylkkas. Dat lea čájehuvvon leat ulbmillaš fora ja ávkálaš bargovuohki goappát beallásaš diehtujuhkima várás ja plánaáššiid ja gielddaid, fylkkaid ja suorgeiseválddiid gaskasaš ságaškuššama ja čielggadeami várás. Plánafora sáhtta váikkuhit ahte sierranas beroštusat ja oainnut buorebut oktiordnejuvvot ja ahte fylkka plánaáššit čielggaduvvojit johtileappot ja ahte šaddá ovttaláhkásaš geavat plánaáššiin.

Juohke regiovnas berre leat regionála plánafora, vai buot áššáigullelaš suorggit gessojuvvot mielde plánemii, vai čielggaduvvojit sierranas beroštusat ja vai buorit čovdosat bohtet ovdan ieš plánaproseassa bokte. Mearrádus ii mearkaš makkárge geatnegasvuoda ásaht regionála plánafora, muhto lea nana ávžžuhus dasa. Berrejit leat dihto ákkat dasa jus regionála plánafora ii ásaht. Nu guhkás go lea vejolaš de fertejit dan sadjái bohtit eará ortnegat mat sáhttet sihkkarastit dárbbalaš regionála oktiordnema.

Plánafora doaimma lea plánema sierranas beroštusaid čielggadit ja oktiordnet. Foras galget plánaáššit čuvgejuvvot iešguđet oainnuid ja hálttiid vuodul, ja fora galgá geahččalit gávdnat čovdosiid daidda beroštusriidduide mat dal ležžet. Plánaforas ii leat mearridanváldi. Ii ge das galgga leat formálalaš soabahandoaimma.

6.2 Vuosttaldemiid geavaheapmi

Vuosttaldanortnet galgá sihkkarastit ahte bajimus beroštusat fuolahuvvojit ja čuovvoluvvojit doarvái bures gieldda plánain, ja ahte plánaáššit loktejuvvot guovddáš mearrideapmái go lea riidu eiseválddiid gaskkas dehálaš áššiin. Eaktu geavahit vuosttaldeami lea ahte ii leat leamaš vejolaš čoavdit plánaášši dábalaš proseassa bokte go plánaevttohus ráhkaduvvui.

Vuosttaldeami ovddideapmái lea biddjojuvvon áigemearri. Vuosttaldanmearrádusa sisdoallu lea juhkkojuvvon golmma iehčanas mearrádussan *válddi* birra ovddidit vuosttaldeami § 5-4 vuodul, gáržžidusaid birra *beassat* ovddidit vuosttaldeami §5-5 vuodul ja departemeantta *soabaheami ja mearrideami* birra § 5-6 vuodul.

Váldi ovddidit vuosttaldeami

Gielddain lea plánabarggusteaset ovddasvástádus maiddái das ahte nationála ja regionála beroštusat fuolahuvvojit. Stáhta ja regionála eiseválddit galget váikkuhit plánabarggus dasa ahte dat beroštusat dohkálaččat fuolahuvvojit. Vuosttaldanvejolašvuohta galgá sihkkarastit ahte gielddat eai dohkket plánaid mat rihkkot dákkár beroštusaid.

Áigumuš lea ahte vuosttaldandárbu galgá vuoliduvvot dainna lágiin ahte vejolaš riiddut váldojuvvot árrat ovdan ja čovdojuvvot plánaproseassas. Dehálaš oassi dás lea plánaprográmmaevttohus. Mearrádusa ulbmil lea bidjat dihto rámmaid vuosttaldanvuodđui ieš láchkii, vai čielggaduvvo mo vuosttaldanvejolašvuohta galgá geavahuvvot. Mearrádussii bohtet lassin njuolggadusat sierranas plánašlájaid birra. Vuosttaldemiid geavahansuorggit leat gieldda areálaplánat. Dasa ii gula gieldda plánastrategiija ii ge gielddaplána servodatoassi, eai ge stáhta areálaplánat ge. Mearrádusat eai gusto regionála pláneamearrádusaide, muhto §:s 8-5 lea sierra láchkavuodđu mii mearkkaša ahte ášši sáhhtá ovddiduvvot departementii jus bohtá mearkkašahtti vuosttildeapmi stáhta fágaorgánas dahje gielddas.

Vuosttaldanvejolašvuohta guoská stáhta dahje regionála orgánii. Dainna oaivvilduvvojit dakkár orgánat main lea mudden dahje eará almmolaš váldedoaimma daid deháleamos bargamuššan, geahča dattetge goalmát lađđasa Sámedikki birra. Eará almmolaš orgánat, dás maiddái almmolaččat eaiggáduvvon fitnodagat jed. main leat sierranas bálvalusfálaldagat deháleamos doaimman, gártet olggobeallái. Dás čujuhuvvo ovdamearkkaide mearkkašumiin §:i 5-2. Dattetge eai leat čielga ráját dáid šlájaid gaskkas, ja sáhhtá leat dárbu čielggadit dán ain eambo ovddasvástideaddji fágadepartemeantta gohččosiid bokte.

Stáhta ja regionála eiseválddit sáhhtet ovddidit vuosttaldeami «dakkár áššiin main lea nationála dahje stuorra regionála mearkkašupmi, dahje main eará sivaiddat geažil lea stuorra mearkkašupmi guoskevaš eiseválddi áššesuorgái». Lea guoskevaš eiseváldi ieš mii árvvoštallama vuodul mearrida lea go áššis nationála dahje stuorra regionála mearkkašupmi.

Leat ollu sivat dasa ahte vuosttaldeapmi ráddjejuvvo deháleamos áššiide. Lea sávahahtti ahte juohke suorggis gessojuvvot láiddanjuolggadusat dan birra goas vuosttaldeapmi galgá dahkkojuvvot gustojeaddjin, amas dat dáhpáhuvvat sahtedohko ja menddo iešguđet láchkai regiovnnas regiovdnii. Galgá bohtit čielgasit ovdan vuosttaldeamis ahte lea sáhka vuosttaldeamis. Viidáseappot berrejit dat stáhta láidestusat čilgejuvvot, mat leat vuodđun vuosttaldeapmái. Ášši mii orru leamen uhcit, sáhhtá dattetge čuoččaldahttit dehálaš prinsihpalaš gažaldagaid, main ášši válljejuvvon čoavdin sáhhtá dagahit mearkkašahtti váikkuhusaid olggobeallái ášši mas lea sáhka.

Plánat mat leat vuostá, dahje mat mearkkašahtti láchkai divrudit, daid doaimbajibuid mat bohtet ovdan nationála fievrádusplánas dahje leat dohkkehuvvon KS 1-vuogádaga bokte, addet vuoddu

ovddidit vuosttaldeami. Eastadan dihtii vuosttaldeami dakkár vuodus lea dárbu plánaid iskkadit ovddalgihtii dáid ektui seamma láhkai go daid eará namuhuvvon vuosttaldanákkaid.

Eará gielddain lea vuosttaldanvejolašvuohta go plánas lea stuorra mearkkašupmi gieldda ássiide, gieldda ealáhuseallimii dahje gieldda luonddu- dahje kulturbirrasii, dahje gieldda iežas doibmii dahje plánemii. Ollu gieldda areálaplánain sáhttet leat dihto njuolggá ja gávvdas váikkuhusat gielddarájaid rastá, ja dábálaččat ferte ránnjágielda dan dohkkehit. Dakkár váikkuhusat sáhttet doaimmat goappašiid guvlui ja daid ferte dohkkehit dadjat jo servodatovddideami oassin. Gieldda plánaid dihto sárgosiid váikkuhusat sáhttet muhtumin leat nu ahte dat čielgasit ja mearkkašahtti láhkai váikkuhit dehálaš beliide ránnjágieldas, beliide mat gusket stuorra oassái álbmogis ja/dahje gielddaid iežaset doibmii. Gieldda plánat sáhttet maiddá bidjat dehálaš eavttuid ránnjágielddaid plánemii. Dakkár diliin sáhttá ránnjágielda dahkat vuosttaldeami gustojeaddjin.

Ráddjehusat vejolašvuođas ovddidit vuosttaldeami

Phl.85 njuolggadus ahte ii sáhte «ovddiduvvot ođđa vuosttaldeapmi diliid vuostá mearriduvvon ulbmiliin ja mearrádusain mat ovdal – maŋimus 10 jagis – leat, dahje sáhttet leat leamaš vuodđun vuosttaldeapmái ja maid departemeanta lea mearridan», leat jotkojuvvon. Dán mearrádusa mihttomearri lea oaččohit áigái buoret beaktilvuođa ja ovddalgihtii vuorddehahttivuođa plánemii. Dát sáhttá omd. dáhpáhuvvat go lea ovddiduvvon vuosttaldeapmi oasi vuostá gielddaplána areálaoasis, maid departemeanta mearrida, ja go maŋná ráhkaduvvo muddenplána mii soahpá departemeantta mearrádussii. Seammá ferte gustot go bealit leat šaddan ovttamielalazžan soabaheami bokte.

Mearrádus mearkkaša ahte ii sáhte ovddidit vuosttaldeami go:

- seamma dilli lea mielde plánas mii ovdalis lea mearriduvvon vuosttaldemiin vássán 10 jagis
- plána soahpá dakkár plánii maid ieš lea dohkkehan vássán 10 jagis ii ge leat ovddiduvvon vuosttaldeapmi plánii.

Dattetge sáhttá ovddiduvvot vuosttaldeapmi go:

- ođđa plána ulbmil ja mearrádusat leat rievdaduvvon dahje leat dárkileappot go ovddeš plánas
- ákkastuvvon dieđáhus lea addojuvvon ahte vuosttaldeapmi sáhttá árvoštallojuvvot easka dalle go plána lea dárkileabbo
- leat mearkkašahtti váilevašvuođat áššemeannudeamis
- plána masa ođđa plána lea vuodđuduvvon, lea boarráset go 10 jagi.

Seamma dáhpáhus sáhttá leat go omd. plánat gustojit seamma areálulbmilii, dahje seammalágan mearrádusaide areálageavaheami oktavuodas. Dábálaččat ii leat vejolaš ođđasis geahččalit mearrádusaid go dát leat daid rámmaid siskkobealde, mat leat mearriduvvon ovdalis mearriduvvon plánas. Jus ovdalis mearriduvvon plánas lea dárkilis dássi dahje

Čielggadanvuodđu mii ii addán vuoddu árvvoštallat berrii go ovddidit vuosttaldeami, de lohkkovuvvojit dárkilet bienalašvuodát ja dieđut ođđa dillin áššis.

Vai sin beroštusat fuolahuvvojit geaidda plánearrádus váikkuha negatiivvalaččat, de ii galgga dajaldat «dilit mat leat mearriduvvon ovdalis», dulkojuvvot menddo viidát.

Dilit mat eai sáhte lohkkovuvvot seamma dillin, sáhttet leat dakkárat ahte ođđa plánas leat ođđa sisdoalloosit, dahje ođđa plána mielddisbuktá spiehkastaga dahje rievdadusaid álgoplána ektui omd. go guoská:

- ođđa diliide ja osiide, viidáset bienalašvuodaide boahtte dásis
- rievdaduvvon ávkástallan- dahje suodjalanvuohkáii rievdaduvvon pálanulbmiliin
- rievdaduvvon huksenhivvodahkii ja ávkástallandássái
- eará huksenvuohkáii, -allodahkii ja -sajušteapmái
- rievdaduvvon muddenmearrádusaide.

Vuosttaldanvuogitvuodá ráddjejumis leat maid váikkuhusat eará eiseváldiid vejolašvuhtii ovddidit vuosttaldeami maŋit plánaide mat leat vuodđuduvvon departemeantta mearrádussii. Sii eai sáhte ovddidit vuosttaldeami plánaevttohussii mas lea seamma sisdoallu boahtte plánavuorus, vaikke vel dat guoská ge eará fágaberoštussii dahje eará beallái go dat masa vuosttaldeapmi lei jurddašuvvon ovdeš plánas. Dakkár árvvoštallama oktavuodas galgá go vuhtiiváldit vuosttaldeami, ja vel vuosttaldanáššiid soabaheami ja meannudeami oktavuodas, lea eiseváldiin geatnegasvuohka árvvoštallat ášši buot beliid buot oasehasaid ektui geain lea vuosttaldangelbbolašvuohka. Ovtta eiseváldi vuosttaldeamis lea maid váikkuhus eará eiseváldiid vejolašvuhtii ovddidit vuosttaldeami. Dat mearkaša ahte vuosttaldanmearrádus eiseváldi ektui caggá maiddáii eará eiseváldiid maŋit áiggi ovddideames vuosttaldeami dakkár plánii mas lea seamma sisdoallu.

Go plánas lea dakkár bienalašvuodadássi mii ii atte vuoddu árvvoštallat berre go ovddidit vuosttaldeami, de berre vuosttaldaneiseváldi nu guhkás go lea vejolaš čilget dán dili plána gulaskuddama oktavuodas.

Seamma láhkai go dál ge, de gustogohtá plánearrádus easkka dalle go departemeanta lea mearridan lea go vuosttaldanvejolašvuohka caggojuvvon, dahje maŋnjágo departemeanta lea nannen plána.

Vuosttaldannjuolggadusain lea dat eaktu ahte eiseválddit oassálastet plánabargui árra muttus. Dehálaš ulbmil lea čoavdit riiduid plánaproseassas ja ráddjet vuosttaldeami geavaheami nu bures go vejolaš. Danne ásahuvvo ođđa njuolggadus dan birra ahte dat eiseválddit, mat eai ollašuite oassálastingeatnegasvuodá, leat caggojuvvon ovddideames vuosttaldeami. Gielddas lea govttolaš vuogitvuohka árrat oážžut dieđáhusa váttisvuodaid birra. Lea hui heittot go fágaeiseváldi vuos ii searvva plánemii, muhto de ovddida vuosttaldeami go plánaevttohus lea gárvvis ja ovddiduvvon. Dán dat geahččala ođđa mearrádus hehttet. Eavttuhis gáibádus lea

ahte gielddat leat ollašuhttán lága njuolggadusaid áššemeannudeami ja dieđiheami birra, ja nu maiddáid daid dieđihangeatnegasvuođa guoskevaš suorgeiseválddiid hárrái, nu ahte sis lea leamaš duohta vejolašvuohta árvvoštallat vuosttaldangeavaheami gulaskuddanáiggis. Go bohciida sierramielalašvuohta gieldda ja eará almmolaš eiseválddi gaskii dan alde ahte lea go eiseválddiid geatnegasvuohta oassálastimis plánaprosessii § 3-2 vuođul ollašuhthtojuvvon vai ii, de lea nu go muđuid ge vuosttaldaneiseválddiid vuosttaldangáibádus mii galgá biddjojuvvot vuođđun ášši viidáset meannudeapmái. Dat mearkkaša ahte gieldda ii sáhte dahkat loahpalaš mearrádusa ovdal go gažaldat lea geahččaluvvon departemeantta bealis vuosttaldeami loahppameannudeami oktavuodas.

Departemeanta sáhtta sorjjasmeahttumit dán vuosttaldanvejolašvuođa ráddjehusas geavahit njuolggadusaid rievdadeami, sisagohččuma ja nuppástuhttima birra nationála ja dehálaš regionála beroštusaid geažil § 11-6 goalmát lađđasa ja § 12-13 goalmát lađđasa vuođul. Departemeanttas lea maid vejolašvuohta geavahit § 6-4 ráhkadit ja mearridit stáhta plána jus šattaš dárbbášlažžan.

Sáhtta omd. boahit ovdan ahte ovdalis dohkkehuvvon muddenplánat leat unohasat nationála dahje dehálaš regionála ulbmiliid ja beroštusaid geažil, dahje ahte plánii čatnasit stuorra váilivuođat mat muitalit ahte dat ii berre dohkkehuvvot ođđa politihkalaš árvvoštallamiid vuođul, ođđa dieđuid vuođul dahje dieđuid vuođul ođđa diliid ja sullasaččaid birra. Jus vuosttaldanorgánas gielddaplána meannudettiin eai lean dat dieđut ođđa beliid birra mat dahket vuosttaldeami guovdilin, de ii leat vuosttaldanvejolašvuohta caggojuvvon go muddenplána meannuduvvo. Seammá sáhtta gustot go dohkkehuvvon plánas čájehuvvojit leat mealgat viidát negatiiva váikkuhusat go dan mii álggus lei biddjojuvvon vuođđun. Jus leš dárbu, de sáhtta stáhta geavahit iežas § 13-4 láchkavuođu gaskaboddasaččat gielddit doaibmabijuid dainna áigumušain ahte ráhkaduvvo ođđa ja rievdaduvvon guovloplána.

Departemeanta dat lea mii vuosttaldanáššiid meannudeamis 10 jagi áigodagas manjago plána lea dohkkehuvvon, sierramielalašvuođa oktavuodas árvvoštallá leat go ođđa dieđut vai ođđa dilit mat dahket ahte ovddeš plána ii šat sáhte biddjojuvvot vuođđun manjit plánaide. Dát guoská daidda dáhpáhusaide go gieldda ieš ii háliit rievdadit plánasisdoalu.

Mearrádus čielggada Sámedikki vuoigatvuođa ovddidit vuosttaldeami gielddalaš plánaide. Lea dehálaš sihkarastit ahte maiddáid sámi beroštusaid sáhttet fuolahuvvot vuosttaldeami bokte. Dát guoská iešalddis guovlluide Finnmárkkus, Romssas, Nordlánddas ja Davvi-Trøndelágas, ja maiddáid Osen, Roan, Åfjord, Bjugn, Rissa, Selbu, Meldal, Rennebu, Oppdal, Midtre Gauldal, Tydal, Holtålen ja Røros nammasaš suohkaniidda Mátta-Trøndelága fylkkas, Engerdal ja Rendalen, Os, Tolga, Tynset ja Folldal nammasaš suohkaniidda Hedmárkku fylkkas ja Surnadal ja Rindal nammasaš suohkaniidda Møre ja Romsdála fylkkas.

Vuosttaldandoaibma čatnasa muđuid almmolaš eiseválddeorgánaide, muhto biddjojuvvo Sámediggái álbmotválljen orgánan mii galgá fuolahit áššiid main lea stuorra mearkkašupmi sámi kultuvrii dahje ealáhusdoaimmaheapmái. Maid «stuorra mearkkašupmi sámi kultuvrii dahje

ealáhusdoaimmaheapmái» mearkkaša, ferte buori muddui Sámediggi ieš árvvoštallat. Ii leat álo čielggas mo plána guoská sámi beroštusaide. Sáhttet leat sierranas oainnut sámi álbmogis ge das guđe váikkuhusat plánas leat sidjiide, ja sáhttet leat sierranas sámi beroštusat seamma lánhái go álbmogis muđuid ge. Dakkár diliin lea Sámedikki ovddasvástádus ollislaččat vihkkedallat ja árvvoštallat lea go vuosttaldaneaktu ollašuttuojuvvon, ja lea go ášši nu dehálaš ahte vuosttaldeapmi galgá ovddiduvvot. Dilis galgá leat erenoamáš mearkkašupmi sámi álbmogii, geahča sámelága § 2-1, jus dat galgá gullat Sámedikki vuosttaldanvuogitvuhtii.

Aiddostahttojuvvo ahte vuosttaldanvejolašvuohta Sámediggái ii gusto dakkár diliide, mat leat seamma dehálaččat ja gustojit seamma lánhái álbmogii muđuid. Dakkár áššiin leat eará orgánat mat leat rivttes vuosttaldaneiseválddit.

Boazodoallofágalaš áššiin lea iešguđet boazoguohtunguovllu guovllustivra mii Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta gohččosa vuodul galgá leat vuosttaldaneiseváldi áššiin plána- ja huksenlága vuodul. Sámedikkis álbmotválljen orgánan sáhttet leat eará ollislaš sámi deasttat ja vihkkedallamat go dat mat Boazodoalu guovllustivrras leat. Go iešguđet deasttat vihkkedallojuvvojit, galgá go dilli boazodoalu ektui leat ággan vuosttaldeapmái, biddjojuvvot vuodđun ahte Guovllustivra dat dovddaha ealáhussii guoski árvvoštallamiid ja Sámediggi fas dovddaha eanet oppalaš politihkalaš árvvoštallamiid. Go Sámediggi ja guovllustivrrat árvvoštallet vuosttaldangažaldaga iešguđet lánhái, de das ii leat mihkkege mearkkašumiid dasa ahte sáhttá go vuosttaldeapmi ovddiduvvot, muhto šaddá oassin dan vihkkedallamis maid departemeanta ferte dahkat áššis go departemeanta galgá mearridit ášši.

Guovllustivrrat fertejit árvvoštallat lea go ášši nu dehálaš boazodollui ahte vuosttaldeapmi berre ovddiduvvot. Vai vuosttaldeami geavaheapmi boazodoalus uhciduvvo muhtun guovlluin, de lea dehálaš ahte boazodoalu stivren- ja hálddašanorgánat searvaduovvojit árrat plánaproseassii. Lága mearrádusat plánaprográmma, oassálastima ja regionála plánafora birra galget leat mielde sihkkarastimin dakkár árra oassálastima, ja dat galget oidnosii buktit daid beroštusaid maidda plánaproseassa guoská.

Muhtun mearrádusat dahje plánat sáhttet iešalddiset addit vuodui vuosttaldeapmái. Dát lea vuodui dilli jus plánaevttotus rihkku lága mearrádusaid. Dát sáhttá maid guoskat sihke ávnnaslaš lánhanjuolggadusaide – omd. dasa ahte plána lea válđojuvvon mielde mearrádusaide main ii leat lánhávuođđu, ja formálalaš lánhanjuolggadusaide – omd. dasa ahte lága njuolggadusat áššemeannudeami birra eai leat čuvvojuvvon. Sáhttá maid ovddidit vuosttaldeami dan vuodui ahte váikkuhusčielggadeapmi ii leat dohkálaš. Fágaeiseváldái sáhttá aiddo dás leat stuorra mearkkašupmi dasa ahte sáhttá go plána dohkkehuvvot vai ii. Vuosttaldeapmi mii čatnasa dasa ahte váikkuhusčielggadeapmi váilu dahje lea váilevaš, berre dattetge ovddiduvvot jus das sáhttet leat duohta čuvvosat plánii daid beroštusaid ektui main guoskevaš eiseválddis iežas vuosttaldangelbbolašvuodain lea ovddasvástádus fuolahit.

Vuosttaldeapmi sáhttá maid ovddiduvvot dainna ákkain ahte plána rihkku stáhta plánaláiddanjuolggadusa (§ 6–2) plánamearrádusa (§ 6–3) dahje regionála plánamearrádusa (§ 8–5). Gáibiduvvo ahte ferte leat čielga vuostálasvuohta. Stáhta plánaláiddanjuolggadus ii leat álo aiddolaš konkrehtta diliid ektui, ja gieldda ferte sáhttit geavahit dan doaibmanvejolašvuođa

maid láiddanjuolggadus addá nu guhká go nationála dahje dehálaš regionála beroštusat eai leat olggustuvvon.

Vuosttaldeapmi sáhtá maid ovddiduvvot go plána rihkku bajit plána. Dát sáhtá leat regionála plána gieldda areálaplána ektui ja gielddaplánaid areáloassi muddenplána ektui, dahje vejolaččat guovllumudden bienalaš muddema ektui. Jus omd. stáhta suorgeiseváldi lea dohkkehan guovllumuddema dihto čovdosiin, de dat ferte sáhttit ovddidit vuosttaldeami jus gielda boahhte vuorus háliida hilgut čovdosa bienalaš muddemis.

Sámediggi mearrida ieš galgá go ovddiduvvot vuosttaldeapmi dan vuođul ahte plána oažžu «stuorra mearkkašumi sámi kultuvrii dahje ealáhusdoaimmaheapmái» ja mo vuosttaldeapmi galgá ákkastuvvot. Go Sámediggi ovddida vuosttaldeami plánaide Finnmárkkus, de lea lunddolaš geavahit daid láiddanjuolggadusaid maid Sámediggi ieš lea mearridan Finnmárkkulága § 4 vuođul. Láiddanjuolggadusat geatnegahttet muđuid almmolaš eiseváldiid árvvoštallama das mii lea sámi deasta. Sáhtá leat maid guovdil ráhkadit stáhta plánaláiddanjuolggadusaid sihkarastin dihtii sámi kultuvrra luondduvuđđosa, geahča NAČ 2003: 14, kapihtala 7.24.2. Stáhta plánaláiddanjuolggadusat dán áigumušii sáhttet addojuvvot konsultašuvnnaid vuođul Sámedikkiin ja boazodoaluin.

Vuosttaldeapmi galgá ovddiduvvot nu árrat go vejolaš plánaproseassas, geahča § 5-4. Dát lea hui dehálaš buot guoskkahuvvon oasehasaide. Áinnas berre eiseváldi dieđihit vejolaš vuosttaldeami dalle jo go plánaprográmma ráhkaduvvo, go oaidná ahte dat ii sáhte dohkkehit plána ovtta vejolaš čovdosiin. Boahá ovdan ahte vuosttaldeapmi ferte ovddiduvvot manjimusat dan áigemearis mii lea mearriduvvon plánaevttohusa gulaskuddancealkimii. Gielda ja vuosttaldeameiseválddit sáhttet soahpat áigemeari guhkideami. Vuosttaldeapmi mii ovddiduvvo dan manjá, ii galgga dolvojuvvo viidáseappot soabaheapmái ja vejolaš mearrideapmái departementii. Das guhte ovddida vuosttaldeami menddo manjit, nappo ii leat vuoigatvuohta dan oažžut meannuduvvot. Muhto vaikke vel vuosttaldeapmi lea ge boahán menddo manjit, de lea gielddas dievaslaš vejolašvuohta meannudit dan ja vuhtiiváldit dan. Jus vuosttaldeami ággan leat nationála deasttat, de berre gielda rievdadit plána vuhtiiváldin dihtii dáid deasttaid. Beroškeahhtá das lea go áigemearri rihkkojuvvon vai ii, de sáhtá departemeanta loahpahit dahje rievdadit plána iežas áiguma vuođul § 11-16 goalmmát lađđasa ja § 12-13 goalmmát lađđasa njuolggadusaid vuođul.

Vuosttaldeapmi galgá álo ákkastuvvot. Ákkasteamis galgá čielgasit boahit ovdan manne plána ii sáhte dohkkehuvvot, ja ferte duođaštit ahte lágas mearriduvvon eavttut vuosttaldeami ovddideapmái leat ollašuttujuvvon.

Soabaheapmi ja meannudeapmi departemeanttas

Jus ii juksojuvvo ovttamielalášvuohta njuolggá gieldda ja dan eiseválddi gaskkas, mii ovddida vuosttaldeami, de galgá dábálaččat fylkkamánni čađahit soabaheami. Dát dáhpáhuvá geavadis hui dávjá dál, ja dál mearriduvvo lága bokte ahte dábálaččat galgá čađahuvvot soabaheapmi. Soabaheami ulbmil lea oasehasaid soabahit ovttamielalášžan. Soabaheami vuođđun galget leat dat bajimus láidestusat plánemii mat čuvvot stáhta mearrádusain ja láiddanjuolggadusain lága kapihtal 6 vuođul, ja eará stáhta láiddanjuolggadusain guoskevaš suorggis. Go vuosttaldeami

ágga lea áššemeannudanmeattáhus, de ferte árvvoštallat sáhhtá go meattáhusa njulget ođđa proseassas, vai galgá go meattáhus dagahit ahte ieš plána rievdaduvvo. Dábálaččat galgá čađahuvvot soabaheapmi. Dalle go oasehasat oaivvildit ahte soabaheami ii gánnát čađahit, de sáhhtá soabaheaddji hilgut soabaheami.

Go soabaheapmi lea loahpahuuvon, de gieldda dahká mearrádusa plána hárrái. Jus ii sáhte juksat ovttamielalašvuoda soabaheamis, ja gieldda mearrádusastis ii vuhtiiváldde vuosttaldeami, de sáddejuvvo plána oktan vuosttaldemiin departementii. Soabaheaddji galgá, go ášši manná departementii, addit rávvehusa áššái, oktan ákkastemiin. Departemeanta lea sorjjasmeahttun go mearrida galgá go vuosttaldanášši vuhtiiváldojuvvot ja plána rievdaduvvot vai loahpahuuvot, vai galgá go plána bisuhuvvot nu mo gieldda lea jurddašan. Departemeantta mearrádusa áššis ii leat vejolaš váidit.

7. Dávkileappot plánamearrádusaid birra

Lágas leat mearrádusat plánema birra nationála, regionála ja gieldda dásis. Mearrádusat leat vuđolaččat guorahallojuvvon lága kommeantaalmmuhusas mii lea gávdnamis Birasgáhttentdepartemeantta ruovttusiiddus planlegging.no vuolde. Danne dat válddahalloyuvvo dušše oanehaččat dán johtočállošis.

7.1 Stáhta plánaláiddanjuolggadusat ja plánamearrádusat

Kapihttalii gullet §§ 6-1 rájes 6-4 rádjai. § 6-1 nationála vuordámušaid birra regionála ja gieldda plánema vuordámušaid birra lea ođas. Kapihttala mearrádusat muđuid leat 1985-mannosaš plána- ja huksenlága §§ 17-1 ja 18 mearrádusaid riikkadási plánema joatkka. § 17-2 huksengildosa birra mearragátti 100-mehtergovdosaš avádagas lea sirdojuvvon ja lea dál §:s 1-8.

7.2 Regionála plánastrategiija

Regionála plánastrategiija lea ođđa plánareaidu man láchkavuodđu lea §:s 7-1. Dát lea lága áidna geatnegahttojuvvon plánoassi regionála dásis. Dan duogáš ii leat ahte regionála plánen galgá mearkkašit uhcit go ovdal, muhto baicce nuppe láchkai. Regionála plánastrategiija ráhkadeapmi geatnegahtta regionála ovddideami oasálaš doaimiid árvvoštallat ja mearridit mat hástalusaid leat dehálepmosat regiovnain, ja mo galgá dustet dáid hástalusaid.

Plánastrategiija galgá árvvoštallat guđe regionála plánaáššiiguin lea easka válljejuvvon regionála plánaeiseválddiide ja gielddastivrraide dehálaš bargat. Dakkár strategiijii berre gullat regiovna dahje regiovna sierranas osiid dehálaš ovddidanmihtilmasvuodaid válddahallean. Dát galgá leat vuodđun go áigumuš lea árvvoštallat regiovna ovddidanvejolašvuodaid ja hástalusaid. Dakkár árvvoštallama vuolggasadji galgá leat dat nationála ulbmilat ja rámmat maid ráđdehus ja Stuorradiggi leat bidjan (geahča mearrádusevttohusa *nationála vuordámušaid birra regionála ja gieldda plánemii*), muhto árvvoštallan galgá deattuhit dehálažžan báikkálaš vásáhusa ja máhtu go regionála politihkka heivehalloyuvvo.

Dakkár regionála plánastrategiijaid viidodat ja sisdoallu sáhtta rievddaldit regiovnna regiovdnii, ja áiggi guhkkodahkii, sorjavaččat regionála ja plána dilálašvuodain. Dakkár hástalusat sáhttet čatnasit:

- ealáhusovddideapmái
- sosiála ovddideapmái (omd. ovttasbargui bálvalusbuvttadeami hárrái)
- kulturovddideapmái (omd. ovttasbargui kulturdoaimbajuid hárrái)
- fysihkalaš ovddideapmái (omd. johtolathuksemii, viesuid, ealáhusvisttiid, astoáiggevesuid huksema sajušteapmái jna.)
- álbmoga dearvvašvuhtii, buresloaktimii ja doaibmandássái
- dehálaš regionála luonddu-, olggustallan- ja eará guovlluide mat leat vuoinnasteami ja lustadoaimmaid várás
- biraslaš ovddideapmái (omd. suodjaleapmái ja ulbmillaš hálddašeapmái dihto guovlluin, čázádagain jed.)
- ohppui, dutkamii ja gealbudeapmái.

Regionála plánastrategiija lea regiovnna viidáset plánaovttasbarggu vuodđu go galgá juksat ovttamielalaš ulbmiliid. Vai regionála stáhtaetáhtaid váikkuhusaid vuodđu lea čielggaduvvon, de galgá Gonagas dohkkehit regionála plánastrategiija. Dan dohkkehettiin árvvoštallá Ráđđehus strategiija ja daid mearkkašumiid maid regionála stáhtaorgánat ležžet ovddidan gulaskuddamis. Jus Ráđđehus ii gávnnat vuoddu čuovvolit regionála stáhtaorgána mearkkašumi, de dat galgá biddjojuvvot vuodđun stáhtaorgána viidáset ovttasbargui regionála plánaeiseváldiin. Ráđđehus sáhtta mearkkašumi vuodul, dahje iežas álgaga vuodul, rievdadit strategiija. Ovdalgo dát dáhpáhuvvá, de galgá ášši leat digaštallojuvvon regionála plánaeiseváldiin. Jus regionála plánaeiseváldi ii leat ovttamielas rievdadusaide, de sáhtta Ráđđehus sihkarastit ahte plánabargu čađahuvo.

7.3 Regionála plána ja plánearrádus

Fylkkadiggi galgá ráhkadit regionála plánaid § 8-1 vuodul daidda gažaldagaide mat leat mearriduvvon regionála plánastrategiijas.

Gonagas sáhtta gohččut ahte ráhkaduvvo regionála plána dihto doaibmasurggiide, fáttáide dahje geográfalaš guovlluide ja lánkaásahusa bokte mearridit dárkilet mearrádusaid sisdoalu ja organiserema birra ja dan birra galgá go Gonagas dohkkehit plána.

Regionála plánii galgá ráhkaduvvot doaibmaprogramma mii muitala mo plána galgá čađahuvvot.

Regionála plánaeiseváldi galgá dohkkehit doaibmaprogramma ja ođasmahttit dan juohke jagi.

Regionála plána boahtá fylkkaplánaid ja fylkkaosseplánaid sadjai. Regionála plána sáhtta gustot olles regiovdnii (geahča dálá fylkkaplánaid), regiovnna osiide, dahje dat sáhtta gieđahallat eanet ráddjejuvvon fáttáid olles regiovnna várás dahje dan osiid várás (geahča dálá fylkkaosseplánaid). Vaikke vel regionála plánat sáhttet leat mánggaláganat das mii guoská

geografijii ja fáddái, de dat leat ovttalárganat meannudeami ja váikkuhusa dáfus. Danne ii earut láhka iešguđet plánašlájaid regionála plánaid oktavuodas.

Regionála plánastrategiija mearrida guđe regionála plánat galget ráhkaduvvot. Dát leat dat vuoruhuvvon plánabargamušat maiguin regiovnas galget ovttasráđiid bargat. Plánabarggu álggus galgá ráhkaduvvot plánaprográmma § 4-1 vuodul. Plánaprográmma sisdoallu sorjá vuosttažettiin das guđelárgan regionála plánas lea sáhka, dasto das man ollu lea jo mearriduvvon regionála plánastrategiija mearrádusas. Dakkár bealit mat lunddolaččat leat mielde regionála plánain, leat dieđut plánabarggu ulbmila birra, barggu bajimus rámmat, organiseren, ovdánanleaktu ja mielváikkuheapmi, ja vel válddahallan das guđe molssaeavttut galget árvvoštallojuvvot. Regionála plánas galgá álo leat plánačilgehus mas plána váikkuhusat válddahallojuvvojit. Dákkár plánaide main leat huksenláiddanjuolggadusat, gustojit maiddái § 4-2 nuppi lađđasa gáibádusat váikkuhusčielggadeami birra.

7.4 Regionála plánamearrádus – meannudannjuolggadusat ja

riekteváikkuhus

Regionála plánaide main leat láiddanjuolggadusat areálageavaheami birra, lea § 8-5 vuodul vejolaš mearridit regionála plánamearrádusa mii galgá sihkarastit ahte eai dahkkojuvvo areálageavahanrievdadusat, mat rihkkot plána láiddanjuolggadusaid. Mearrádus lea ođas.

Areálaláiddanjuolggadusat regionála dásis leat háreve nu aiddolaččat ahte lea lunddolaš geavahit dan sullasaš váikkuhangaskaomiid go daid mat geavahuvvojit gielddaplánamearrádusaide. Regionálaplánain main leat areálageavaheami vástesaš láiddanjuolggadusat, lea ain dat váikkuhus gielddaplánemii ahte dat galgá biddjojuvvot vuodđun gielddaplánemii ja addit vuodđu gielddaplánaid vuosttaldit.

Jus dálá gielddaplánat addet vejolašvuoda čađahit huksendoaimbajuid mat eai leat sávahahttit regionála plána vuodul, de sáhhtá leat dárbu buoret juridihkalaš váikkuhangaskaomiide mat čatnasit regionála areálagažaldahkii. Regionála plánamearrádusa sisdoallu lea vuosttažettiin jurddašuvvon priváhta huksejeddjiid ja doaimbaddjiid várás, muhto das leat maid váikkuhusat gieldda hálddašeapmái. Mearrádus geatnegahtá priváhta huksejeddjiid ja gielddaid juridihkalaččat, ja addá gielddaide áiggi muddet plánavuoduset nu ahte dat sohpá regionála plánii. Gielddus loahpahuvvo go gieldda lea mearridan areálaplána mii fuolaha mearrádusa deastta. Sihke guoskevaš gielddat, regionála stáhtaorgánat ja Sámediggi sáhttet gáibidit ahte háldogáržžidangažaldat ovddiduvvo Birasgáhttentementii mearrideapmái.

Regionála plánamearrádusas lea dakkár váikkuhus ahte eai sáhte álggahuvvot dakkár sierra albmadvon huksen- dahje ráhkadusdoaimbajut lagabui ráddjejuvvon geográfalaš guovlluin, mat mearrádusaid vuodul rihkkot plána almmá mieđiheami haga. Dát sáhhtá omd. guoskat eanadoalu guovddášguovlluide, stuorra gávppiide gávppiide ja čoahkkebáikkiid olggobealde, eanadatguovlluide, dahje olggustallan- ja luondduguovlluide main lea regionála dahje nátionála mearkkašupmi mearragáttiin dahje várreguovlluin. Dát sáhhtá maid guoskat stuorra johtalusrusttegiid spáittuide, suodjalusrusttegiidda dahje energiijalágidanrusttegiidda maid eai leat vel mearriduvvon bienalaš plánat, dahje čázádathálddašeapmái. Geatnegasvuohtha fuolahit

nationála beroštusaid mielddisbuktá ahte regionála pláneamearrádusat eai sáhte geavahuvvot hehttet dakkár huksendoaimbajju čadahuvvomis, mas lea nationála mearkkašupmi, omd. fápmorusttegiid ráhkaduvvomis. Vejolašvuohta oažžut dakkár plánaid ovddiduvvot guovddáš meannudeapmái § 8-4 vuodul doaimá dás dorvoventiilan. Sáhtta maid mearriduvvot ahte gielddus galgá gustot dušše lagabui mearriduvvon doaimbajjuide, jogo šlájá dahje sturrodaga mielde. Go bidjá mearrádusa, de berre leat aiddolaš das gusto go gielddus huksen- ja rusttetoaimbajjuide oppalaččat, vai gusto go gielddus dihto doaimbajjuide dahje dihto dilálašvuođaide. Gielddus gusto gitta logi jagi rádjai dainna vejolašvuođain ahte dat sáhtta guhkiduvvot viđain jagiin hávássii, geahča goalmát lađđasa, go vurdojuvvo ahte gielddat plánaineaset galget fuolahit regionála ja nationála deasttaid čadni váikkusain. Dát bohtá ovdan vuosttaš lađđasa maŋimus cealkagis.

Pláneamearrádus galgá meannuduvvot seamma láhkai go regionála plána. Go regionála pláneamearrádus lea guovdil, de eaktuduvvo ahte dat čielggaduvvo dan regionála plána plánaoprográmma ráhkadeami oktavuodas, masa mearrádus galgá čadnojuvvo. Dalle meannuduvvojit plána ja pláneamearrádus oktanaga. Vejolaš riiddut čovdojuvvojit § 8-4, nuppi lađđasa vuodul.

Sáhttet čuožžilit dakkár dilat ahte maŋná gávnnavuvvo ulbmillažžan mearridit regionála pláneamearrádusa dakkár regionála plánii mii lea jo dohkkehuvvon. Ráhkadeapmi galgá dalle čuovvut § 8-3 ja § 8-4 mearrádusaid. Dattetge ii leat dárbu ráhkadit sierra plánaoprográmma go mearrádus ii dagat rievdadusaid regionála plánii. Go plána lea mearriduvvon, de galgá regionála pláneamearrádus almmuhuvvot Norsk Lovtidend nammasaš prentosii ja almmuhuvvot buot guoskevaš almmolaš orgánaide, berošteaddji organisašuvnnaide ja álbmogii seamma láhkai go stáhta pláneamearrádus ge almmuhuvvo, geahča § 6-3 maŋimus lađđasa.

Huksengielddus vuosttas lađđasa vuodul sáhtta guhkiduvvot viđain jagiin hávássii. Dát vástida dan vejolašvuohtii maid § 6-3 stáhta pláneamearrádusa birra addá. Dábálaččat leat gielddat ráhkadan čadni areálaplánaid regionála pláneamearrádusaid sadjái logi jagi áigodagas. Regionála pláneamearrádusa áigumuš lea eastadit huksema ja sullasačča fuolahit dihtii servodatberoštusaid guhkit áiggi vuollái. Jus iešguđet sivaid geažil ii leat ráhkaduvvon geatnegahtti gielddalaš areálaplána regionála láiddanjuolggadusaid vuodul, de ferte sihkarastojuvvot vejolašvuohta guhkidit fáladaga dassážiigo dakkár plána lea ráhkaduvvon.

Váldi mieđihit huksen- dahje rusttetoaimbajjuide masa pláneamearrádus gusto, gullá regionála plánaeiseváldái. Dát lea seamma eiseváldi mii lea dohkkehan pláneamearrádusa. Go plána lea mearriduvvon guovddáš meannudeamis, geahča § 8-4, nuppi ja goalmát lađđasa, de ii sáhte addojuvvot lohpi mii rihkku mearrádusa sisdoalu. Regionála plánaeiseváldi galgá ráđđádallat gielddaiguin ja fylkkamánniin ovdalgo mieđáhus addojuvvo. Dát galgá sihkarastit ahte doaimbajjuide ii gártta vuostálagaid gielddaid plána bargguin dahje dakkár nationála beroštusaiguin, maid pláneamearrádus vejolaččat galgá fuolahit. Vuodđun biddjojuvvo ahte regionála plánaeiseváldi ii sáhte mieđihit jus fylkkamánni sáhtta čujuhit dasa ahte dat čielgasit gártta vuostálagaid nationála beroštusaiguin. Go pláneamearrádusaid áigumuš lea fuolahit johtolat-, suodjalus- dahje energijalágidanberoštusaid, de ii galgga addojuvvot dakkár mieđáhus mii lea vuostálagaid daid eiseváldiid cealkamušaiguin mat fuolahit dáid beroštusaid.

7.5 Gielddaidgaskasaš plánaovttasbargu

Lága kapihttalis 9 leat njuolggadusat gielddaidgaskasaš plánaovttasbarggu birra. Buot plánaáššit main lea mearkkašupmi májgga gildii, leat iešalddiset áššáiguoskevaš fáttát regionála plánemis. Gielddaidgaskasaš plánaovttasbargu lea vuohki mo čađahit oktasaš regionála strategijaid molssaeaktun oasseguovllu vástesaš regionála plánii. Go dihto ovttasbargovuogi berre geavahit nuppi sadjái, de dat ii leat prinsihpalaš gažaldat, muhto dan válljen mii lea heivvoleamos guoskevaš plánabargamuša ektui. Guđe vuogi berre válljet iešguđet dilis lea dakkár ášši maid berre čielggadit go divaštallá regionála plánastrategiija.

7.6 Gieldda plánastrategiija

Gieldda plánastrategiija ulbmil lea čalmmustahttit daid plánabargamušaid maid gieldda berre álggahit dahje joatkit vai gildii láchčojuvvo vejolašvuolta ovdánit positiivvalaččat.

Gieldda plánastrategiija ii leat plánašládja, muhto veahkkeneavvu gielddaide mainna sáhttet mearridit viidáset plánabarggu.

Gieldda lea dál § 11-1 vuodul geatnegahttojuvvon ráhkadit gieldda plánastrategiija uhcimusat oktii juohke váлгаáigodagas ja dohkkehit dan mañimusat jagi mañná gielddastivrra konstituerema (vuodđudeami). Lea dehálaš ahte dát bargu álggahuvvo árrat mañná gielddastivrra vuodđudeami. Dalle lea ođđa gielddastivrii vejolaš árvvoštallat ja mearridit guđe plánabargamušaiquin lea dehálaš bargat gielddastivraáigodagas.

Gieldda plánastrategiijas galget leat gieldda strategalaš válljemat gielddaservodaga ovddideami várás. Dát guoská sihke guhkesáiggi areálageavaheapmái, surggiid doibmii ja gielddaid plánadárbbuid árvvoštallamii váлгаáigodagas. Strategiijas galgá leat:

- daid ovddideami mihtilmasvuodaid ja hástalusaid čilgehus mat čatnasit servodatovddideapmái ja birrasii,
- mihtilmasvuodaid ságaškuššan guhkesáiggi areálastrategiijas (lanjalaš ovddideami prinsihpat),
- surggiid plánadárbbuid árvvoštallan, ja
- vuoruhuvvon plánabargamušaid árvvoštallan ja dárbu ođasmahttit gielddaplána servodatoasi ja areálaoasi.

Guhkesáiggi areálageavaheami láiddanjuolggadusat galget leat oassin strategiijas ja leat vuodđun eanet konkreetta bargui gielddaplána areálaoasiin. Guhkesáiggi areálastrategiija galgá čájehit boahttevaš servodatovddideami ja areálageavaheami gaskavuoda, ja čujuhit guhkesáiggi ovddidangeainnuide gielddas ja erenoamáš ovddideami ja suodjaleami surggiide fuolahan dihtii daid areáladeasttaid, mat bohtet ovdan §:s 3-1.

Jus dilli lea čielggas, de sáhtta plánastrategiija oažžut dakkár sisdoalu ja meannudeami mii ollašuhtta gielddaplána várás plánaoprográmma gáibádusaid. Dakkár diliin ferte strategiija čuovvut plánaoprográmma meannudannjuolggadusaid mat leat gielddaplána mearrádusain, geahča § 11-13.

Vai strategiijas lea viiddes čatnaseapmi, de lea dehálaš ahte stáhta ja regionála orgánaid, ránnjágielddaid ja álbmoga oainnut das mo strategiija ja vuoruheamit árvvoštallojuvvojit leat almmolaččat go gielddastivra galgá dahkat mearrádusas. Danne lea geatnegasvuohta háhkat stáhta ja regionála orgánaid ja ránnjágielddaid oainnuid. Dat addá maid stáhta ja regionála eiseválddiide vejolašvuođa ovddidit dárbbuideaset oažžut čielggaduvvot gieldda plánaid áigodagas. Gielda ferte ieš mearridit mo galgá háhkat oainnuid, muhto dán eiseválddiin berre leat duohta vejolašvuohta ovddidit oainnuideaset. Ii leat vejolaš ovddidit vuosttaldeami gieldda plánastrategiija evttohusa vuostá. Geavadis lea dehálaš gildii oažžut mieđáhusa gieldda plánastrategiijii eará eiseválddiin, dannego muđuid sáhttet átkit čuožžilit váttisvuođat maŋŋá plánemis.

Proseassa plánastrategiija oktavuodas ferte geahččat dainna gittalagaid ahte háliida go gielda ođasmahttit gielddaplána vai ii. Jus gielda mearrida joatkit gustojeaddji gielddaplána, de lea lunddolaš láchit dili viidát digaštallamii gieldda plánastrategiija birra, go dát šaddá áidna vejolašvuohta oažžut ovdan oainnuid gieldda vuoruhemiide ja hástalusaide. Seamma láchkai sáhtta gielda mii láchá dili gielddaplána ođasmahttimii, geavahit gielddaplánaproseassa vuđolet digaštallamiidda ja mielváikkuheapmái.

Gieldda plánastrategiija mearrádus berre fátmastit gieldda iežas plánabarggu, ja veahki čuovvilit priváhta plánaid. Mearrádus sáhtta guoskat dievaslaš gielddaplána ođasmahttima álggaheapmái dahje ráddjejuvvot areáloasi ođasmahttimii ja gielddaoasseplánaid ođasmahttimii dahje ráhkadeapmái dihto surggiide dahje fáttáide. Dat sáhtta maid guoskat dehálaš muddenplánaid álggaheapmái nu go strategiija čuovvoleapmái. Plánastrategiija sáhtta buoridit ovddalgihtii árvvadahttivuođa das guđe priváhta plánaálgagat vurdojuvvojit oažžut positiivva vuostáiváldima. Priváhta plánaálgagat sáhttet dattetge ovddiduvvot sorjjasmeahttumit plánastrategiijas, eai ge sáhte hilgojuvvot dasa čujuhettiin. Geavadis ferte plánenmearrádus plánastrategiijas čujuhit váldorámmaide ja dehálaš áŋgiruššamiidda, ja ferte láchčojuvvot dávggasvuhtii jus dárbbut ja eavttut rivdet gaskan.

Gieldda plánastrategiijas ii leat njuolggá riektováikkuhus gieldda ássiid ektui, muhto bidjá láidestusaid gieldda viidáset plánabargui. Vaikke vel plánastrategiija omd. dadjá ahte oassi gielddaplána areáloasis galgá ođasmahttojuvvot, de sáhtta eanaeaiggát joatkit huksema gustovaš areáloasi dahje muddenplána vuodul nu guhká go dát plánat addet dan vejolašvuođa. Gielda ferte vejolaččat mearridit gaskaboddasaš gildosa doaibmabijuid vuostá § 13-1 vuodul jus áigu hehttet dán. Gieldda plánastrategiija mearrideami bokte sáhtta gielda árvvoštallat berrejit go muddenplánat heaittihuvvot dahje rievdaduvvot plánaáigodagas. Dát lea gaskaboddasaš dieđiheapmi dakkár heaittiheami birra. Loahpalaš mearrádus ferte dahkkojuvvot juohke plánii kapihtal 12 njuolggadusaid vuodul. Dát sáhtta guoskat boares plánaide mat leat vuostálagaid nationála láidestusaiguin, ovdamearkka dihtii plánaide mat rahpet vejolašvuođa onohis huksemii gáddeavádagas.

Gielda sáhtta ođasmahttit plánastrategiija áigodagas dárbbu mielde. Plánastrategiija ii čana gieldda formálalaččat ja das lea vejolaš spiehkastuvvot jus leat buorit ákkat dasa. Jus gielda háliida bissehit dahje maŋidit stuorra plánabargamuša mii gullá plánastrategiijii, de dat berre

dáhpáhuvvat plánastrategiija rievdadeami bokte mas dábálaš proseassanjuolggadusat čuvvojuvvojit. Dattetge ii leat mihkkege geatnegasvuodaid dahkat dakkár rievdadeami.

Gielda sáhttá dattetge goas ihkinassii álggahit ođđa plánabarggu plánastrategiija olggobealde.

Plánadárbbu čielggadeapmi dáhpáhuvvá dalle dábálaš plánaproseassas.

7.7 Gielddaplána

Lága kapihtal 11 mearrádusat deattuhit ahte vuodđun daidda mearrádusaide mat gusket gieldda boahntevas ovddideapmái, galget biddjojuvot dakkár láiddanjuolggadusat mat leat vuolán dákkár oktiordnejuvvon vihkkedallamiin main deasta guhkesáiggi biras- ja servodatovddideapmái lea árvoštallojuvvon.

Konkrehta váikkuhangaskaoamit dása bohtet ovdan manjit mearrádusain mat leat juohke plánašlájá várás.

Gielddas galgá leat ollislaš gielddaplána mas lea mielde servodatoassi oktan doaibmaosiin ja areálaosiin.

Gielddaplána galgá fuolahit sihke gieldda, regionála ja nationála ulbmiliid, beroštusaid ja bargamušaid, ja berre fátmastit buot gieldda dehálaš ulbmiliid ja bargamušaid. Gielddaplána vuolggasadjin galgá leat gieldda strategiija ja dat galgá bidjat vuodđun daid láiddanjuolggadusaid ja gohččosiid mat bohtet stáhta ja regionála eiseváldiin.

Gielddaoasseplána sáhttá ráhkaduvvot dihto guovlluide, fáttáide dahje doaibmasurggiide.

Gielddaplánas galgá leat doaibmaoassi mii čujuha dasa mo plána galgá čuovvoluvvot njealji boahntevas jagi dahje eanet jagiid, ja ođasmahttojuvot jahkásaččat. Ekonomiiaplána gielddalága § 44 vuodul sáhttá leat mielde doaibmaoasis.

Gielddaplána servodatoassi

§ 11-2 mearrádus lea ođas ovddit lága ektui, ja váldá atnui doahpaga gielddaplána servodatoassi dakkár guhkesáiggi gielddaplánema birra mas lea viiddes servodatlaš lahkoneapmi.

Dát oassi lea guovddáš eaktudeaddji gielddaplánema eará osiide. Sisdoalu dáfus dat čielggasmahtta osiid ovddeš gielddaplánamearrádusain.

Gielddaplána servodatoassi galgá meannudit guhkesáiggi hástalusaid, dás maiddái birrasii guoski hástalusaid ja hástalusaid mat čatnasit oppa gielddaservodaga oppalaš hábmemii, mihttomeriide ja strategiijaide ja gildii organisašuvdnan, surggiide ja dihto ulbmiljoavkkuide. Das berre leat servodatovddideami molssaeavttot strategiijaid válddahallan ja árvoštallan, surggiid doaibma ja guhkesáiggi areáladárbu, ja dat berre árvoštallat guđe strategiija gielda berre bidjat vuodđun. Áigumuš dáinna manjimuččain lea válddahallat guhkesáiggi ulbmiliid ja servodatoasi strategiijaid gaskavuodá fysihkalaš váikkuhusaide. Gieldda plánastrategiija

areálastrategiija lea dehálaš eaktu servodatoassái go das lea mearkašupmi gieldda servodatbálvalusaid ovddideapmái.

Gielddaplána servodatoassi galgá oktiordnet surggiid plánaid. Dat galgá addit láiddanjuolggadusaid ulbmiliid ja strategiijaid čađaheapmái, sihke gielddalaš doaimmas ja eará almmolaš orgánaid ja priváhtaid mielváikkuheami oktavuodas.

Buot gieldda suorgeplánen berre čadnojuvvot gielddaplána servodatoassái, vejolaččat gielddaoasseplánemin servodatoasi vuodul. Gielddaplánaid servodatoassi lea dehálaš arena gos iešguđet suorggi hástalusat ja vuoruheamit ja gieldda dievaslaš ovddideapmi oktiordnejuvvojit.

Servodatoassi galgá addit njuolggadusaid surggiid doibmii. Láhka ii čujut lagabui guđe njuolggadusat sáhttet addojuvvot. Dát berre leat fáddán maŋit áiggi spesifikašuvnnaide lánkaásahusain ja bagadusain. Čuovvovaš čuoggát sáhttet leat vuolggasadjin servodatoasi láiddanjuolggadusaid sisdollui:

- gielddaservodaga guhkesáiggi hástalusat
- guhkesáiggi hástalusat guđege suorggis ja daid ovttasbarggus
- birrasii guoski hástalusat, fysihkalaš váikkuhusaid árvvoštallan plána ovddidan- ja suodjalanstrategiijaid ektui, vuodđun areálaplánii
- vuoruhuvvon ángiruššansuorggit ja erenoamáš váikkuhangaskaomiid suorggit
- doaibmaprogramma ja ekonomiiaplána láiddanjuolggadusat
- gieldda plánabarggu láiddanjuolggadusat.

Gielddaplána areáloassi § 11-5 rájes gitta § 11-18 rádjai.

Eanaš gielddain lea areáloassi gielddaplánii mii lea ráhkaduvvon p.h.85 mearrádusaid vuodul. § 34-1 guđat lađđasa vuodul gustojit dát areáloasit ja oasseplánat dassážiigo dat rievdaduvvojit, muhto gielddas lea geatnegasvuohka árvvoštallat iežas areáloasi ođasmahttindárbbu dan gieldda plánastrategiija meannudeami oktavuodas, maid gielddastivra lea geatnegahttojuvvon mearridit maŋimusat jagi maŋŋágo gielddastivra lea vuodđuduvvon, geahča § 10-1. Vulobealde leat oanehaččat čilgejuvvon dat lága mearrádusat, mat bidjet rámmaid gielddaplána areáloassái:

- § 11-5 mii cealká juoidá dan birra mii gielddaplána areáloassi lea ja geatnegasvuohka birra ráhkadit dakkár plánaid.
- § 11-6 mii sisttisoallá mearrádusaid mat muitalit guđe riekteváikkuhusat lágalaččat mearriduvvon areáloasis leat.
- § 11-7 mii válddahallá daid areálaígumušaid mat sáhttet leat areáloasis ja mat dalle galget čájehuvvot plánakárttas.
- § 11-8 mii vuogada čájehit daid deastaavádagaid, mat muitalit guđe deasttat galget fuolahuvvot areála geavaheamis. Dat muitala maddái guđe mearrádusat ja láiddanjuolggadusat sáhttet addojuvvot iešguđet deastaavádahkii sihkarastin dihtii ahte deasta fuolahuvvo.

- § 11-9 mii vuoigada addit daid oppalaš mearrádusaid plánii, mat eai dárbbas leat njuolggga čadnojuvvon bođu areálaide ja areálaáigumušaide. Dakkár mearrádusat galget boahitit daid gielddalaš njuolggadusaid sadjái maid ollu gielddat leat addán phl.85:i.
- §§ 11-10 ja 11-11 mat dadjet guđe mearrádusat sáhttet addojuvvot daid areálaáigumušaide, mat leat almmuhuvvon §:s 11-7 dáid ollistan dihtii.
- § 11-12 rájes § 11-17 rádjai mat sisttiset dollet njuolggadusaid das mo areálaoassi galgá meannuduvvot vai šaddá lágalažžan.
- § 11-18 mii vuoigada ráddjet gielddaid vejolašvuođa rievdadit dohkkehuvvon areálaoasi.

Areálaoasi sisdoallu molsašuddá gielddas gildii, muhto daid válljenmuniid siskkobealde maid lánka addá, das leat dábálaččat čájehuvvon kárttas areálaáigumušat ovtastuvvon deastaavádagaiguin §§ 11-7 ja 11-8 vuodul ja dasa leat vel lasihuvvon oppalaš mearrádusat § 11-9 vuodul ja sierra mearrádusat mat čatnasit daidda areálaáigumušaide ja deastaavádagaide, mat leat válljejuvvon §§ 11-10, 11-11 ja 11-8 vuodul. Mii guoská iešguđet mearrádusaid mearkkašumiide ja plánačilgehusaid ja plánamearrádusaid ovdamearkkaide, de čujuhuvvo bagadussii dás: planlegging.no.

7.8 Muddenplána

Muddenplána mearrádusat juohkásit 15 paragrafii:

- § 12-1 definere muddenplána ja mearrida goas muddenplána galgá ráhkaduvvot. Muddenplána sáhtta ráhkaduvvot guovlomuddemin dahje bienalaš muddemin.
- § 12-2 guoská guovlomuddemii ja čájeha dán plánavuogi geavahanviidodaga.
- § 12-3 guoská bienalaš muddemii ja čájeha dán plánavuogi geavahanviidodaga.
- § 12-4 sisttisoallá mearrádusaid muddenplána riekteváikkhusa birra.
- § 12-5 mearrida guđe areálaulbmiliid muddenplána galgá sisttisoallat.
- § 12-6 guoská muddenplána deastaavádagaide geavaheapmái.
- § 12-7 muitala guđe mearrádusat sáhttet čadnojuvvot muddenplánii.
- § 12-8 addá njuolggadusaid muddenplánabarggu álggaheami birra.
- § 12-9 addá sierra njuolggadusaid dakkár muddenplánabarggu álggaheami birra, mas lea mearkkašahhti váikkhus birrasii ja servodahkii, dás maiddái plánaoprográmma birra.
- § 12-10 sisttisoallá njuolggadusaid muddenplánaevttohusa meannudeami birra.
- § 12-11 sisttisoallá erenoamážit njuolggadusaid priváhta muddenevttohusaid birra (bienalaš muddema birra).
- § 12-12 guoská muddenplána dohkkeheapmái.
- § 12-13 sisttisoallá dakkár plánaide meannudannjuolggadusaid, maidda lea ovddiduvvon vuosttaldeapmi.
- § 12-14 guoská muddenplána heaittiheami rievdadeapmái.
- § 12-15 addá njuolggadusaid muddenplánaevttohusa ja huksenohcama oktasaš meannudeami birra.

Lága vuodđun lea dat eaktu ahte ovdalgo sáhtta čađahuvvot huksen- dahje ráhkadusdoaimbidju mas lea makkárga mearkkašupmi, de galgá ráhkaduvvot muddenplána. Mii guoská kommenteaide guđege mearrádussii ja ovdamearkkaide plánačilgehusaide ja pláneamearrádusaide, de čujuhuvvo bagadussii dás: planlegging.no.

Erenoamážit priváhta bienalaš muddemiid birra – huksenbargguid álggaheami áigemeari birra – vejolašvuoda birra oažžut guhkiduvvot áigemeari – ohcanmeannudeami birra (§ 12-4, njealját lađas)

Viđa jahkásaš rádjá biddjojuvvo dakkár bienalaš muddema álggaheapmái ja čađaheapmái, mii lea ovddiduvvon priváhta evttohusa vuodul. Jus dakkár huksen- ja ráhkadusdoaimbidju mii lea vuoigaduvvon plánas, ii leat álggahuvvon viđa jagis, de ii sáhte álgojurdaga mielde addojuvvot huksenlohpi ovdalgo ođđa pláneamearrádus lea dahkkojuvvon. Dakkár mearrádussii gáibiduvvo dábálaš plánaproseassa §§ 12-9, 12-10 ja 12-11 vuodul. Doaimbaidji ohcama vuodul sáhtta maiddái pláneamearrádus guhkiduvvot gitta guvttiin jagiin hávállasii, almmá dan haga ahte gáibiduvvo ođđa plánaproseassa. Viidáseappot gusto rámmalobi golmma jahkásaš čađahanáigemeari konkreta doaimbaidjui. Dohkkehuvvon doaimbaidju sáhtta dán vuodul čađahuvvot rámmalobi mielde maŋimusat golbma jagi mearrádusbeavvi rájes maŋŋá viđa-jagi-áigemeari loahpa. Viđa jahkásaš áigemeari gusto dattetge jus addojuvvon rámmalohpi ii geavahuvvo ja jus vejolaččat ovddiduvvo ođđa ohcan eará doaimbaidjui plánaguovllus.

Jus gieldda gávdná vuodu dasa, de dat sáhtta doaimbaidji ohcama vuodul guhkidit áigemeari guvttiin jagiin oktanaga plána dohkkehemiin.

Jus váidojuvvo gielddastivrra pláneamearrádus mas lea čađahanáigemeari, de áigemeari lohkojuvvo dan rájes go váidda mearriduvvo.

Guhkidanohcami berre miedihuvvot go eai leat dehálaš ákkat hilgut dan. Ággan sáhtta leat ahte doaimbaidji ii sáhte ovddidit govttolaš ákka das ahte doaimbaidju ii leat čađahuvvon ja ahte orru leamen nu ahte dat ii čađahuvvo govttolaš áiggis.

Muddenplánaevttohusa ja huksenohcama oktasaš meannudeapmi (§ 12-15)

Plána- ja huksenášši meannudeapmi oktasaš proseassas eaktuda ahte sihke gieldda ja evttoheaddji/doaimbaidji miedihit. Areálaplánaevttohusa sáddejeaddji lea gieldda § 12-10 vuodul. Sáddema rašonaliserema dihtii ferte gieldda sáddet dieđáhusa guoskevaš vuoigatvuodaeaggádiidda maiddái huksenáššis. Cealkináigemeari goappašiid áššiin ii sáhte leat oanehet go dan mii guoská plánaáššiide, dm. guhtta vahku. Seamma láchkai berre gieldda leat vejolaš vuosttaldemiid ja kommentáraid vuostáiváldi. Dat galgá leat nu danne vai vuoigatvuodalaččain geaidda lea sáddejuvvon dieđáhus, lea okta sadji gosa sáddet sin mearkkašemiid beroškeahhtá das gulažit go dat formálalaččat plánaáššái vai huksenáššái. Áššemeannudanáigemearit gieldda pláneameannudeapmái gustojit maiddái huksenáššái. Huksenáššis ja plánaáššis galget dahkkojuvvo sierra mearrádusat. Formálalaččat ferte plána dohkkehuvvot ovdalgo huksenlohpi sáhtta addojuvvot.

8. Gaskaboddasaš doaibmabidjogielddus

Gielda dahje stáhta plánaeiseváldi sáhtta gaskaboddasaččat gieldit doaibmabijuid kapihttala 13 mearrádusaid vuodul go gávnnahe ahte plána galgá ráhkaduvvot guovllu várás. Álgovuorus jotkojuvvo phl.85 § 33 vuosttaš lađđasa rájes gitta goalmát lađđasa rádjai gaskaboddasaš gildosa birra juohkima ja huksema vuostá, muhto álkis muddemiiguin ja čielggademiiguin dakkár gažaldagaid vuodul mat leat čuožžilan geavaheami oktavuodas. Viidáseappot leat dahkkojuvvon muhtun gielalaš ja teknikkalaš heiveheamit vai geavahuvvojit seamma doahpagat go ođđa lága mearrádusain muđuid, geahča earret eará § 1-6 vuosttaš lađđasa doaibmabidjologahallama. Ovddeš njuolggadusa ektui lea bajilčála rievdaduvvon veaháš vai bohtá ovdan ahte gaskaboddasaččat sáhttet gildojuvvot sihke juohkin, huksendoaibmabijut ja eará doaibmabijut mat leat mielde plána váikkuhusain. Čujuhus bistevas lávdegoddá lea sihkkorjuvvon go dakkár lávdegoddi ii leat šat geatnegahttojuvvon.

Gielda sáhtta miehtat dasa ahte doaibmabidju čađahuvvo vaikke vel lea ge mearriduvvon gaskaboddasaš gielddus. Eaktun lea ahte gieldda árvoštallama vuodul dat ii váttásmahte plánema.

Gildosa doaibmaviidodat áiggi dáfus lea eanemusat njeallje jagi. Ággan lea dárbu addit áiggi gielddaplána ođasmahttimii ja vai regionála plána ja pláneamearrádus sáhttet ráhkaduvvot. Dát soahpá regiovnnaid ja gielddaid njealjejahkásaš plánaáigodahkii. Dakkár áigemiin lea eaktun ahte galget leat hui erenoamáš ákkat guhkidit áigemeari ain eanet.

9. Lonástus ja buhtadus

Váldonjuolggadus

Váldoprinsihppa min servodatstruktuvrras lea ahte eanaeaiggát ferte gierdat uhcit doaibmanfriijavuoda almmolaš gáržžidemiid geažil. Ráđđenráddjemín oaivvilduvvo eaiggátvuodaráđđema duohtadeapmi mii lea mearriduvvon njuolggá lágas dahje lága vuodul.

Lea sihkarit riehta ahte ráđđenráddjemat dábálaččat sáhttet dagahuvvot buhtatkeahhtá. Alimusriekti cealká gáddeláhkaduomus (Strandlovdommen Rt.1970 s. 67) ahte lágaid eaiggátvuodaráđđema mudden dábálaččat ii geatnegahte almmolašvuoda máksit buhtadusa ja ahte dušše erenoamáš spiehkastatdáhpusain sáhtta šaddat sáhka buhtadusa máksimis dakkár duohtadeami ovddas.

Plána- ja huksenlága buhtadusmearrádusat

Areálaplánat maid gielda lea ráhkadan, lagabui daddjojuvvon gielddaplána ja muddenplánaid areáloassi, sáhttet dagahit stuorra ráđđenráddjemiid eanaeaiggádiidda. Váldonjuolggadus buhtadusaid oktavuodas lea almmatge seammá: Eanaeaiggát ii sáhte gáibidit buhtadusa.

Buohkat fertejit vuolggasajis gierdat ahte gielda mearrida galgá go guvlui huksejuvvot ja jus leš nu, mo ja guđe áigumušaide dasa galgá huksejuvvot. Nu dat lea go muddenplána mearrida guđe guovlluide galgá huksejuvvot, ja guđe guovllut oppalaččat galget geavahuvvot eará áigumušaide ja danne bisuhuvvot huksekeahhtá. Buhtadusa ii leat vejolaš gáibidit dainna ákkain

ahte guovlluin livččii stuorát árvu jus dáidda olbmot livčče huksen. Alimusriekti cealká dán čielgasit bláđis Rt. 1997 s.1471:

"Det har i lang tid ikke vært regnet å være i strid med grunnlovens § 105 når det uten erstatning gjennom planvedtak trekkes opp grenser for hvilke områder som tillates bebygget. At man ikke får del i den verdiøkningen som oppstår ved at et område ved reguleringsplan gjøres bebyggelig, er høyst normalt for norske grunneiere. Reguleringsystemet med henvisning til arealanvendelse har som forutsetning at reguleringen normalt kan skje erstatningsfritt i forhold til de grunneiere som berøres."

(Guhkit áiggi jo ii leat adnojuvvon leat vuođđolága § 105 rihkkumin go buhtadusa haga plánamearrádušas biddjojuvvojit ráját mat čájehit guđe guovlluide lea lohpi hukset. Dat ahte ii oaččo oasi dan árvolassáneamis mii boadášii das go muddenplána dagahivččii vejolažžan hukset guvlui, lea áibbas dábálaš norgga eanaeaiggádiidda. Eaktun muddenvuogádahkii čujuhusain areálageavaheapmái lea ahte mudden dábálaččat sáhttá dahkkojuvvot buhtadusa haga daid eanaeaiggádiid ektui geat guoskkahuvvojit.)

Jus muddema oktavuodas huksenáigumuš, teknihkalaš čovdosat ja ávkkástallanmearri rivdet, de ferte eanaeaiggát dán dohkkehit almmá ekonomalaš buhtadusa haga.

Eanaeaiggádat leat nuppi bealis sihkkarastojuvvon vuoigatvuođa buhtadussii dahje lonástussii jus § 15-1 eavttut mat gusket gielddaplána areáloassái, ja § 15-2 eavttut mat gusket muddenplánaide, leat ollašuhthtojuvvon. Gažaldat buhtadusas massima ovddas muddenplána geažil lea muddejuvvon §:s 15-3. Dát ii biddjojuvvo fápmui suoidnemánu 1. b. 2009 rájes. Phl.85 §§ 21 ja 32 mearrádušat ain muddejit dáid gažaldagaid.

10. Sierralohpi

Sierralohpi mearkkaša ahte doaibmabiddji ohcama vuođul oažžu spiehkastaga plánain ja mearrádušain.

Kapihtal 19 sierralohpemearrádušat bohtet phl.85 § 7 sadjái. Sierralohpeeavttut čielggaduvvojit ja gáržžiduvvojit veháš.

Váddásmahtti ja eahpečielga eaktu «erenomáš ákkat» lea sihkkojuvvon ja mearráduš lea hábmejuvvon nu ahte šaddá čielgaseabbon guđe vihkkedallamiid lea dárbu dahkat. Dát guoská dasa guđe deasttaid galgá deattuhit ja guđe gáibádušat galget leat ollašuhthtojuvvon beroštuseanetlohkui go galgá vihkkedallat lea go vuođđu addit sierralobi. Ovdamearkka dihtii lea dušše dalle go dain deasttain mat leat vuođđun huksengildosii gáddeavádagas dahje plánii ii spiehkastuvvo doarvái bures, ahte galgá sáhttit addit sierralobi. Dasto galgá árvvoštallojuvvot leat go ovddut dainna go doaibmabidju miedihuvvo šaddan čielgasit stuorábut go hehttehusat go árvvoštallá ášši buot beliid. Lasihuvvon lea ahte nationála ja regionála rámmat ja ulbmilat galget biddjojuvvot vuođđun beroštusvihkkedallamiidda. Muđuid galgá leat vejolaš bidjat eavttuid sierralobi addimii. Dárkilet bagadus mearrádusa birra gávdno dás: planlegging.no.

11. Gáddeavádat (huksengiiddus) ja earuheaddji gáddeavádathálddašepmi

11.1 Huksengiiddus gáddeavádagas

§ 1-8 joatká ja čavge huksengildosa gáddeavádagas ja bohtá phl.85 § 17–2 sadjái gildosa birra beassat hukset 100-mehter govdomaš gáddeavádahkii ja čuoldit eatnama das mearragáttis. Mearrádušat leat viiddiduvvon maiddái gustot čázadagaide.

Erenoamáš deasta galgá fuolahuvvot luonddu- ja kulturbirrasii, olggustallamii, eanadahkii ja eará almmolaš beroštusaide go lea sáhka huksemis gáddeavádahkii ja dehálaš čázadagaid gáddeguoraide. Dát guoská sihke plánaid ráhkadeapmái ja sierralohpeáššiid mearrideapmái. Dakkár guovlluin main lea garra gilvu gáddeavádaga alde, lea erenoamáš dehálaš ahte ii huksejuvvo, almmolaš beroštusaide geažil.

Gielddus čuohtá seamma doaibmabijuide go daidda mat gullet § 1-6 doaibmabidjodefinišuvdnii ja nu maiddái plánaid riekteváikkuhussii, geahča §11-6 ja § 12-4. Dát guoská maiddái doaibmabijuide maidda ii dárbbas ohcat lobi dahje ii dárbbas addit dieđu láhkaásahusa vuodul. Eai ge dát doaibmabijut galgga leat vuostálagaid huksengildosiin 100-mehter govdomaš avádagas dahje plánas. Seammá guoská doaibmabijuide eanadoalus ge go ovddeš spiehkastat lea sihkkjuvvon.

Rievdadus mearkkaša ahte gielddus muhtun dáhpáhusain čavgejuvvo. Dál sihkkjuvvo dat eahpečielga mearkkašahhtivuodagáibáduš rievdadusaide oktavuodas, mii geavadis dagaha eahpesihkarvuoda ja erohusaide. Danne čuohtá gielddus uhcit lassihuksehusaide. Buot rievdadusaide maidda ohcangáibáduš kapihttalas 20 gusto, gullá iešalddis gildosii seamma láhkai go plánii. Mii guoská gaskabodasaš ja fievrridahtti visttiide ja huksehusaide dahje rusttegiidda, de čujuhuvvo 2.5 čuoggá máinnašeapmái. Buhtes julggabealrievdadusaide leat lobálaččat, vaikke vel dát adnojuvvojit ge doaibmabidjun § 1-6 vuodul. Opmodaga ásaheapmi ja rievdadeapmi lea ain mielde, nu guhkás go dat guoská lohpegáibádussii § 20-1 bustáva m) vuodul. Danne ii leat mielde dušše opmodaga huksejuvvon oassi, nu mo odne, muhto maiddái huksejuvvon opmodaga rievdadeapmi. Viiddes doaba «eará doaibmabijut» gokčá dušše áiddiid, nu mo ovdal. Ráhkaduvvon dahku sáttogáttit gullet maiddái dán doahpagii. Dábálaččat ferte juohke deavdin adnojuvvo eanadatduhtadeapmin masa gáibiduvvo lohpi § 20-1 vuodul. Dan lassin eai gula uhcit eanadatduhtadeamit dábálaččat doahpagii.

Mearráduš huksengildosa birra mearragáttis ii vealat viessosadjeláigolága njuolggadusaide láigoviessosaji lonistanvuogavuoda birra.

Oppalaš gielddusnjuolggadusas sáhtá spiehkastuvvot lága vuodul ráhkaduvvon plánaid bokte. Dát lea muhtumassii phl.85 § 17-2 nuppi lađđasa spiehkastatnjuolggadusa čavgen, muhtumassii dan joatka. Mearráduš čielggada ahte gielddaplána areálaoasis ferte leat mearriduvvon huksenrádjá daidda guovlluide maidda galgá leat lohpi hukset jus § 1-8 huksengiiddus galgá fámojuvvo. Dakkár huksenrádjá lea dábálaččat mielde muddenplánain. Dakkár plánain mat dušše válddahallet huksenaigumušaid areálageavaheami, gusto ain huksengiiddus 100-

mehteravádagas dassážiigo eará huksenrádjá lea mearriduvvon. Dat gusto maiddáid daidda guovlluide mat leat várrejuvvon bieđggos huksemiidda § 11-11 nr. 1 ja 2 vuodul.

Stuorra osiin riikkas čatnasit ássan ja ealáhuseallin gáddeavádahkii. Mearráduš ii hehte viidáset ceavzilis ovdáneami dakkár guovlluin. Dattetge ferte huksen dáhpáhuvvat dakkár plánaid ja láiddanjuolggadusaid vuodul, mat earuhit deasttaid gáddeavádaga konkrehta árvvoštallama vuodul, ii ge ovttaskas sierralohpin. Eaktun plánaproseassas lea ahte ođđa huksema birasváikkuhusat galget árvvoštallojuvvot vuđolaččat, boahhteáigásaččat ja ollislaččat. Deasta almmolašvuhtii galgá deattuhuvvot huksenguovlluin, ja boares muddenplánat mat eai leat čađahuvvon, berrešedje ođasmahttojuvvot jus dat eai čuovvol ođđa mearrádušaid áigumušaid. Eaktun lea ahte huksen dakkár guovlluin main lea stuorra gilvu gáddeavádaga alde, galgá nu guhkás go vejolaš, garvojuvvot. Dál bargojuvvo oččodit stáhta plánaláiddanjuolggadusaid earuheaddji gáddeavádathálddašeami várás § 6-2 vuodul.

Lága njuolggadusain muđuid čuovvu ahte galgá álo gáibiduvvot muddenplána stuorát huksen- ja rusttetdoaimbajuid oktavuodas ja eará doaimbajuid oktavuodas main sáhttet leat stuorra váikkuhusat, dahje go gielddaplána areálaoassi gáibida dakkár plána. Stuorát rusttegat ja huksemat ealáhusdoaimmaide, ássanguovlluide, astoáigevisteguovlluide jed. gáibidit álo muddenplána dáid njuolggadusaid vuodul, ja dat sáhttet dušše huksejuvvot 100-mehteravádahkii dakkár plána vuodul. Plánaproseassas galget almmolaš deasttat mat čatnasit gáddeavádahkii, árvvoštallojuvvot dárkilit ja deattuhuvvot.

Livččii eahpegovttolaš ja mielddisbuvttášii menddo stirda vuogádaga jus juohke doaimbajidju 100-mehteravádagas galggašii leat jogo gildojuvvon dahje gáibidit muddenplána ráhkadeami. Danne lea addojuvvon oppalaš njuolggadus njealját lađđasis, mii rahpá vejolašvuoda dasa ahte sáhttet addojuvvot dárkilet njuolggadusat spiehkastagaid birra gielddaplána areálaoasis, geahča § 11-11 nr. 4 máinnašumis. Gaskaboddasaš áigodagas sáhtta vejolaččat addit sierralobi gildosis dan dábálaš sierralohpemearrádusa vuodul, mii boahat ovdan §:s 19-2 dárbbalaš doaimbajuid várás. Dát guoská ovdamearkka dihtii dárbbalaš navigašuvdnainstallašuvnnaid huksemii fanasjohtolagaid guora, jus gieldda ii leat dahkan mearrádušaid dan birra.

Gielddaplána areálaoasis sáhtta gieldda addit dárkilet mearrádušaid dárbbalaš visttiid ja uhcit rusttegiid ja rájuid huksemii eanadoalu, boazodoalu, guolásteami, bivdima ja akvakultuvrra várás, ja rusttegiid huksemii mearrajohtolaga várás. Dakkár doaimbajut eai leat dattetge dábálaš spiehkastagat gildosis, muhto lea gieldda duohken mo daid mudde, ja sáhtta maiddáid addit mearrádušaid mat diktet dakkár visttiid ja uhcit rusttegiid huksejuvvot 100-mehteravádahkii. Go gáibiduvvot plána ja pláneamearrádušat dakkár doaimbajuid, de galgá ášši meannuduvvot dábálaš plánaproseassan gulaskuddamiin ja mielváikkuhemiin. Nu sáhtta ge árvvoštallat iešguđet beroštusaid mat čatnasit guvlui, dás maiddáid almmolaš beroštusaid maid huksengielddus vuosttažettiin galgai fuolahit. Dakkár njuolggadus addá vejolašvuoda riikka gielddain oažžut iešguđetlágan mearrádušaid mat leat heivehuvvon báikkálaš diliide, mii soahpá daidda iešguđetlágan diliide iešguđet riikaosiid riddogielddain.

Spiehkastat 1985-mannosaš plána- ja huksenlága § 17-2 goalmát lađđasis nr. 1 visttiide, huksehusaide, rusttegiidda dahje gárddiide mat leat dárbbalaččat eanadollui, galget ain gustot

dassážiigo leat dohkkehuvvon mearrádusat § 11-11 nr. 4 vuodul, muhto sihkkovuvvojit almmatge njeallje jagi maŋŋá lága fápmuiboahhtima.

11.2 Čázádat

Deasta suodjalanberoštusaide mat čatnasit dehálaš čázádagaide, lea deattuhuvvon. Mearrádusa vuodul ožžot gielddat geatnegasvuoda árvoštallat galgá go mearriduvvot huksenrádjá gielddaplána areálaoassái, nu ahte dáinna lágiin sáhttet fuolahit dehálaš luonddu-, kulturbiras- ja olggustallanberoštusaid čázádagaid gáddeguorain.

Čázádagat leat Norgga luonddu dehálaš oasis. Ii leat galle Eurohpa riikkas dákkár šláddjes čázádatluondu. Seammás leat jávrrit ja čázádagat álo leamaš dehálaš fáktorat ássamii ja johtolahkii, ja dehálaš olggustallanguovllut. Danne leat stuorra oasis riikka kulturmuittuin ja kulturbirrasiin čázádatguovlluin. Geaidnohuksen, mássaviežžan, visttit ja rusttegat leat dakkár duohtadeamit, mat sáhttet billistit čázádagaid suodjalanárvvuid.

12. Sirdásannjuolggadusat (§ 34-2)

Gonagas galgá nu fargga go vejolaš ja maŋimusat guokte jagi maŋŋágo láhka lea bohtán fápmui, bidjat ovdan dokumeantta mii válldahallá nationála vuordámušaid regionála ja gieldda plánemii, geahča § 6-1.

Dat mearkkaša ahte nu fargga go vejolaš, ja maŋimusat guovtti jagis galgá ráhkaduvvot ja biddjojuvvot ovdan dokumeanta mii válldahallá nationála vuordámušaid regionála ja gieldda plánemii.

Ovdal vuosttaš jagi loahpa maŋŋá ođđa gielldastivrra ja fylkkadikki vállejema, galgá gieldda ráhkadit ja dohkkehit gieldda plánastrategiija § 10-1 vuodul ja fylkkagieldda/regionála plánaeiseváldi galgá ráhkadit ja dohkkehit regionála plánastrategiija § 7-1 vuodul.

Mearrádus geatnegahtta gielldastivrraid ja fylkkadikkiid dohkkehit plánastrategiija ođđa mearrádusaid vuodul maŋimusat vuosttaš jagi loahpas maŋŋágo ođđa gielldastivra ja fylkkadiggi leat vállejuvvon maŋŋágo láhka lea bohtán fápmui.

Gustovaš riikkipolitihkalaš njuolggadusat ja mearrádusat 1985-mannosaš plána- ja huksenlága § 17-1 vuodul gustojit ain. Dakkár njuolggadusaid ja mearrádusaid rievdadeapmi galgá dahkkojuvvot dán lága kapihttala 6 vuodul.

Riikkipolitihkalaš njuolggadusat ja mearrádusat gustojeaddji lága vuodul galget ain gustot dassážiigo daid sadjái bohtet vástideaddji láiddanjuolggadusat ja mearrádusat ođđa lága vuodul.

Gustojeaddji fylkkaplána, gielddaplána, dás maiddáa gielddaplána areáloassi, muddenplána ja ássanvisteplána gustojit dassážiigo dat rievdaduvvojit, loahpahunvojit, molsojuvvojit dahje daid sadjái boahťa ođđa plána dán lága vuodul.

Gustojeaddji plánat gustojeaddji lága fámuin gustojit ain dassážiigo daid sadjái bohtet plánat mat leat ráhkaduvvon ođđa lága vuodul. Viđa jagi áigemearri čađahit bienalaš muddema gusto dakkár plánaide ođđa lága vuodul. Go gielddaplána areáloasis dahje muddenplánas lea gáibiduvvon ássanvisteplána, de galgá maŋŋágo dát lánka lea boahťan fápmui ráhkaduvvot bienalaš mudden.

Ráddjehusat § 1-9 nuppi lađđasa vuosttaš dadjosa váidinvejolašvuodas, ja vejolašvuodas ovddidit vuosttaldeami § 5-5 maŋimus lađđasa vuodul, gustojit dušše dakkár pláneamearrádussii mii lea dahkkojuvvon dán lága vuodul.

Ráddjehusat váidinvejolašvuodas go dilli lea jo mearriduvvon dakkár pláneamearrádusain maid sáhtta váidit, gustojit dušše plánaide mat leat ráhkaduvvon ođđa plána vuodul. Seamná gusto áigemearrái ovddidit vuosttaldeami gulaskuddama ja almmolaš geahčadeami oktavuodas.

Mearráduusat geassemánu 14. b. 1985-mannosaš plána- ja huksenlága nr. 77 kapihtala VIII rájes kapihtala XXI rádjai ja mearráduusat mat leat addojuvvon daid vuodul, gustojit ain bággolonisteapmái, vuodđobargguide, refušuvdnii, ohcanmeannudeapmái, sankšuvnnaide, jna. plánaid oktavuodas mat leat ráhkaduvvon ovdalgo dát plána bođii fápmui.

Plána- ja huksenlága gustojeaddji huksenoassi, dás maiddáa oktan bággolonistanmearrádusaiguin, refušuvnamearrádusaiguin jna., gustojit ain oktan plána- ja huksenlága ođđa plánaosiin.

Boarráset muddenplána ja ássanvisteplána leat ain vuodđun bággolonisteapmái bággolonisteami logi jagi áigemeari siskkobealde.

Boarráset muddenplána ja ássanvisteplána leat ain vuodđun bággolonisteapmái bággolonisteami logi jagi áigemeari siskkobealde.

Eanadollui dárbašlaš spiehkastat 1985-mannosaš plána- ja huksenlága § 17-2 goalmát lađđasis nr. ovttas visttiid, huksehusaid, rusttegiid dahje gárddiid várás, gustojit ain dassážiigo leat dahkkojuvvon mearráduusat § 11-11 nr. 4 vuodul, muhto loahpahunvojit almmatge njeallje jagi maŋŋá lága fápmuiboahťima.

Mearráduusat addet spiehkastaga gielddusmearrádusa § 1-8 nuppi lađđasa ektui. Spiehkastat gusto visttiide, huksehusaide, rusttegiidda dahje gárddiide mat leat dárbbalaččat eanadoalus, geahča gustovaš lága § 17-2 goalmát lađđasa nr. 1. Vuodđun dán spiehkastahkii lea ahte gielddat galget oazžut áiggi dahkat mearráduusaid § 11-11 nr. 4 vuodul, mii addá vejolašvuoda diktit hukset dárbašlaš visttiid ja uhcit rusttegiid earret

eará eanadoalu doaimmaheapmái. Dát spiehkastat lea ráddjejuvvon dassážiigo dahkkojuvvot dakkár mearrádusat, ii ge guhkit go njeallje jagi maŋŋá lága fápmuibohtima.

Gieldda lánkaásahusat ja njuolggadusat gustojit dassážiigo go daid sadjái bohtet ođđa plánearrádusat, lánkaásahusat dahje njuolggadusat. Dat gieldda njuolggadusat mat leat addojuvvon plána- ja huksenlága § 3, § 67 nr. 3, § 69 nr. 4, § 78 goalmát lađđasa, § 85 goalmát lađđasa ja § 91a vuosttaš lađđasa vuodul, fámo huvvet maŋimusat gávccii jagi maŋŋá dán lága fápmuibohtima. Gieldda sáhtá addit sierralobi njuolggadusain kapihtala 19 njuolggadusaid vuodul.

Gustojeaddji gieldda lánkaásahusat ja njuolggadusat addojuvvon ovddeš plána- ja huksenlága vuodul, gustojit ain dassážiigo daid sadjái bohtet lánkaásahusat, dahje plánearrádusat dalle go dat leat molssaeaktun, ođđa lága vuodul. Gávccii jagi rádjásaš áigemearri lea biddjojuvvon dakkár ođđa mearrádusaid mearrideapmái. Dasto loahpahuvvojit dálá gieldda lánkaásahusat ja njuolggadusat.

Evttohus gielddaplána, muddenplána ja ássanvistaplána areáloassin mii lei biddjojuvvon almmolaš geahčadeapmái go lánka bođii fápmui, sáhtá loahpalaččat meannuduvvot daid njuolggadusaid vuodul, mat gustojedje dalle go dat biddjojuvvojedje ovdan. Eará plánaide gustojit njuolggadusat dán lága vuodul.

Mearrádus galgá áddejuvvot dan lánkai ahte gielddat galget beassat ollašuttit plánearrádusaid ovddeš njuolggadusaid vuodul. Dattetge besset gielddat hilgut plánaevttohusa seammás go sii bivdet ahte ođđa evttohus ovddiduvvo ođđa njuolggadusaid vuodul. Seamma lánkai sáhtá evttoheadji geassit evttohusa ja ovddidit ođđa plána ođđa njuolggadusaid vuodul jus dat adnojuvvo sávahahttin.

Dakkár doaibmabijuid oktavuodas, mat gáibidit váikkuhusčielggadusa gustojeaddji lága kapihtala VII-a njuolggadusaid vuodul, ja go plánaprográmma lea dohkkehuvvon, sáhtá váikkuhusčielggadus válmastuvvot dáid njuolggadusaid vuodul.

Váikkuhusčielggadus mii lea álggahuvvon gustojeaddji lága vuodul, sáhtá válmastuvvot dáid njuolggadusaid vuodul maŋŋágo plánaprográmma lea dohkkehuvvon.

13 Nuppástusat eará lágain (35-1)

Nuppástusat čuovvovaš lágain leat dušše doaimmahuslaččat ja teknihkalaččat ja čadahuvvojit ođđa doahpagaiddat ja ođđa paragrafajuogu ja dakkáraččaid geažil ođđa lágas:

- Juovlamánu 14. b. 1917-mannosaš lágas nr. 16 goržžiid, ruvkkiid ja eará gittaopmodaga ja sullasaččaid háhkama birra.
- Geassemánu 5. b 1961-mannosaš lágas ránnjááiddiid birra.

- Čakčamánu 29. b. 1968-mannosaš lágas erenoamáš hálddašuvuoigatvuodaid birra vieris opmodagain.
- Geassemánu 28. b. 1974-mannosaš lágas odelrievtti ja opmodaga badjejasas váldima birra.
- Čakčamánu 25. b. 1992-mannosaš lágas nr. 107 gielddaid (suohkaniid) ja fylkkagielddaid (fylkkasuohkaniid) birra
- Miessemánu 25. b. 1995-mannosaš lágas nr. 23 eatnama birra.
- Miessemánu 23. b. 1997-mannosaš lágas nr. 31 eaiggátosiid birra.
- Geassemánu 15. b. 2001-mannosaš lágas nr. 70 gieldda- ja fylkkagieldda rájáid mearrideami ja nuppástuhttima birra.
- Čakčamánu 28. b. 2003-mannosaš lágas nr. 98 konsešuvnna (doaibmalobi) birra mii guoská gittaopmodaga háhkamii.
- Geassemánu 17. b. 2005-mannosaš lágas nr. 85 riektedilálašvuodaid birra ja eatnamiid ja luondduressaid hálddašeami birra Finnmárkku fylkkas.

Nuppástusat eará lágain:

Juovlamánu 14. b. 1917-mannosaš lágas nr. 17 čázádatbuođdumiid birra (čázádatbuođdunláhka)

Mearkkašumit § 2 ođđa njealját ja viđát lađđasiidda:

Ođđa njealját lađas ii mielddis buvtt maidege nuppástusaid gustojeaddji riektái, muhto lea váldojuvvon mielde riekteteknikkalaš sivaidd geažil čielggadan dihtii daidd suorgelágaid ja daidd plána- ja huksenlágaid gaskasaš doaibmaviidodagaid mat gusket fápmobuvttadanrusttegiidda. Čujuhuvvo sullasaš mearrádussii čáhceresursalága § 22 njealját lađđasii. Mearrádus deattasta ahte konsešuvnavuogádat galgá bissut ja ahte ii galgga čađahuvvot miige oktiiheivehemiid plána- ja huksenlága vuogádhkii dákkár doaibmabijuid várás.

Ođđa viđát lađas nanne ahte departemeanta sáhtá mearridit ahte loahpalaš doaibmalohpi fápmobuvttadanrusttegiid galgá čielgasit doaibmat stáhtalaš areálaplánan. Mearrádus lea maiddái váldojuvvon mielde plána- ja huksenlága §:i 6-4. Dan sullasaš mearrádušat leat váldojuvvon mielde energiijaláhkii ja čáhceresursaláhkii ge. Mearrádus lea eanaš danne váldojuvvon mielde vai lea vejolaš garvit dárbbasmeahtun ja maŋŋáneaddji plánaproseassaid ja vai konsešuvnameannudeapmi galgá doaibmat.

Buot ovdamunit ja hehttehusat vihkkeallojuvvojit ollislaš árvvoštallamis konsešuvnna meannudeamis mas báikkálaš, guvllolaš ja riikkalaš vuoruheamit ja vel priváhta ja almmolaš beroštumit váldojuvvojit vuhtii. Mearrádus das ahte dat eiseválddit main lea vuostaldanvuogatvuohka plána- ja huksenlága vuodul, maiddái ožžot vuostaldanvuogatvuohka ja viiddiduvvon váidinvuogatvuohka konsešuvnalágaid vuodul, ja dat duhtadivččii áššemeannudangáibádusaid plána- ja huksenlága vuodul ja dagašii bálddalaš plánaproseassa dárbbasmeahtumin.

Mearrádušaid mat leat dahkkojuvvon dán láhkamearrádusa vuodul, ii leat vejolaš váidit, gč. plána- ja huksenlága § 6-4 nuppi dadjosa. Čujuhuvvo mearkkašumiide §:i 6-4 mat dárkileappot válddahallet, mearrádusa.

Mearkkašumit § 5 vuosttaš láđđasa bustávvi c):

Nuppástus lea ođasmahttojuvvon čujuhus njuolggadusaide plána- ja huksenlága váikkusčielggademiid várás. Ođđa plánalágas lea rivttes čujuhus kapihtal 14 doaibmabijuid váikkusčielggadeapmi birra suorgelágaid vuođul. Gustojeaddji ortnet mas konsešuvnaeiseváldi energiija- ja čáhceresursalága vuođul lea ovddasvástideaddji eiseváldi suorgedoaimbijuid váikkusčielggademiin, vurdojuvvo jotkojuvvot rievdatkeahhtá daid lánkaásahusaid mielde mat leat ráhkaduvvon plána- ja huksenlága vuođul, gč. mearkkašumiid §:i 14-1.

Mearkkašumit nuppástusaide § 5 vuosttaš láđđasa ođđa viđát, guđát ja čihččet dadjosii:

Vuosttaldeami birra mii čatnasa sierralahpeohcamiid meannudeapmái oppalaččat, čujuhuvvo daidda mearkkašumiide energiijalága nuppástusaid oktavuodas.

Lobi hukset fápmobuvttadanrusttegiid mii giedahallojuvvo čázádatbuođđunlágas, addá Gonagas stáhtarádis. Danne galgá vuosttaldeapmi dahkkojuvvot eará vuogádaga bokte go energiijalága ja čáhceresursalága vuođul mas mearridangelbbolašvuođa oasis leat fápmuduvvon departemeanttas NČEii.

Dannego Gonagas dahká stáhtarádis mearrádusaid addit lobi čázádatbuođđumiidda ja dakkár mearrádusaid ii leat vejolaš váidit, de ii leat vejolaš vuosttaldemiin ge nuppástuhttit doaibmalohpemearrádusa. Dattetge lea departemeantta mielas dehálaš áššemeannudeapmái ahte eiseválddit main lea vuosttaldangelbbolašvuohta fápmobuvttadanrusttegiidda muđuid, maiddá sáhttet ovddidit oaiviliiddiset vuosttaldemiin čázádatbuođđunmearrádusaid vuostá jus sis lea vuodustus dan dahkat.

Seamma lánkai go vuosttaldeapmi mii čatnasa doaibmalohpeohcamiidda energiijalága ja čáhceresursalága vuođul, de galgá vuosttaldeapmi ovddiduvvot ohcama gulaskuddama oktavuodas. Dasto sáhtá vuosttaldeapmi dagahit ahte vuosttaldaneiseváldi ja doaibmalohpeeiseválddit maid NČE ovddasta, fertejit šiehtadallat. Jus vuosttaldeapmi hilgojuvvo NČEa álgomeannudeamis, de galgá dat konsešuvnaáššis boahit ovdan NČEa árvalusas. Vuosttaldeapmi váldojuvvo oassin departemeantta bargui gonagaslaš resolušuvnna árvalusain. Vuosttaldeapmi ii šat doaimma go gonagaslaš resolušuvdna lea gárvis.

Go ii leat vejolaš váidit mearrádusaid mat leat dahkkojuvvon stáhtarádis, de ii leat vuosttaldaneiseválddiid váidingelbbolašvuohta váldojuvvon fárrui dán njuolggadussii.

Dárkilet mearrádusat sáhttet addojuvvot lánkaásahusain.

Geassemánu 21. b. 1963-mannosaš lánka Geainnuid birra (geaidnolánka)

§ 29 vuosttaš láđđasa vuosttaš dajus rievdaduvvo nu ahte huksenráját maiddá sáhttet mearriduvvot gielddaplána areálaoasis. Dássáži leat huksenráját dušše mearriduvvon muddenplánas. Nuppástus siskkilda ahte gieldda ja geaidnoeiseválddiid gaskasaš geavat ja ovddasvástádusjuohku jna. mat leat ásahuvvon muddenplánaide oassálastima, bođuáššiid mearrideami, sierralobi, váidalusa ja dakkáraččaid várás, dás duohko maid galget leat daid áššiid meannudeami vuodus main huksenráját leat

mearriduvvon gielddaplána areáloasis. Dat galget boahit ovdan deastaavádahkan plána- ja huksenlága § 11-8 vuodul.

§ 40 nuppástuhttin lea das čuovvumuš go plána- ja huksenlága § 11-10 nr. 4 vuodul lea láhkavuoddu mearridit gokko eretvuodjinluottat galget biddjojuvvot seamma láhkai go muddenplánas.

§ 60 nuppástuhttin lea teknihkalaš.

Geassemánu 19. b. 1970-mannosaš láhka nr. 63 luonddugáhttema birra (luonddugáhttenláhka)

§ 18 *vuosttaš lađđasa vuosttaš dadjosii* lasihuvvo mearrádus mii čilge suodjalaneiseválddiid ja plánaeiseválddiid geatnegasvuoda árvvoštallat ja čielggadit galgá go suodjalanbargu maiddá oktiiheivehuvvot plánabargui plána- ja huksenlága vuodul. *Nuppi dadjosii* lasihuvvo láhkavuoddu mii addá Gonagassii vuoigatvuoda addit láhkaásahusa plánaid oktiiheivehuvvon meannudeami birra plána- ja huksenlága vuodul ja suodjaleami birra luonddugáhttenlága vuodul.

Geassemánu 9. b. 1978-mannosaš láhka nr. 50 kulturmuittuid birra (kulturmuittoláhka)

§ 8 ja § 9 nuppástuhttimat leat teknihkalaččat. § 22 nr. 1 nuppástuhttimat leat seammaláganat go lasáhusat luonddugáhttenlága § 18 vuosttaš lađđasii, geahča badjelis.

Juovlamánu 21. b. 1979-mannosaš láhka eanajuohkima ja eará birra (eanajuohkinláhka)

§ 2 vuosttaš lađđasa bustávat h ja i ja § 5 nuppi lađđasa nubbi ja goalmmát dajus, ja njealját lađas:

Mearrádus joatkkiha sisdoalu gustojeaddji plána- ja huksenlága § 26 vuosttaš lađđasa odđa viđát dadjosis nu go mearrádus čuojai maŋŋágo eanajuohkinlága § 2 vuosttaš lađas odđa bustávat h ja i mearriduvvojedje ja bohte fápmui odđajagemánu 1. b. 2007. Mearrádušat sáhtte guoskat oppa muddenplánii dahje dan dárkileappot mearriduvvon osiide.

Jus gielda lea mearrádušaid bokte gáibidan ahte areálaárvvuid dahje goluid juohku galgá čuovvut eanajuohkinlága njuolggadusaid, de sáhtta guoskkahallojuvvon eanaeaiggádiid eanetlohku mas lea 2/3 eaiggádiin ja 2/3 dan eanaviidodagas mii guoskkahallojuvvo, gáibidit ahte eanajuohkinriekti čađaha árvojuohkima eaiggádiidda. Eará dáhpáhusain sáhtta eanajuohkin eanajuohkinlága § 2 vuosttaš lađđasa bustáva h) vuodul dušše dalle gáibiduvvot go buot eaiggádat dasa mihtet. Gáibáduš sáhtta leat ahte oppa guovlu galgá leat huksemiid ja ráhkadusaid várás. Jus eanajuohkin galgá čađahuvvot, de ferte eanajuohkinriekti árvvoštallat leat go eavttut čađahit eanajuohkima, gč. earret eará eanajuohkinlága § 3 bustáva b mas eanajuohkin

eaktuda ahte juohke opmodat galgá oazžut iežas oasi juohkinruktádaga árvolassáneamis.

Areálaárvvuid ja goluid juohku dain doaibmabijuin mat leat plánaguovllus, galget eanajuohkinlága § 2 vuosttaš lađđasa bustáva h vuodul čađahuvvot ássanviesuid ja ráhkadusaid vástesaš guovllus nu mo dat lea definerejuvvon plána- ja huksenlága § 11-7 vuosttaš lađđasa nr 1 ja § 12-5 nuppi lađđasa nr. 1 vuodul. Dat guovlu siskkilda maiddá ruonasstruktuvrra ja ruonasbáikkiid huksenviidodagas. Dajaldat eanajuohkinlágas fátmasta danne seamma láhkai go dajaldat ođđa plánalágas daid areálaid maidda galget hukset ja vel dasa gulli vuodđostruktuvrra. Das ferte leat ulbmil mii lea ávkin huksenguvlui. Dábálaččat olgodaddanareálat ja almmolaš friddjaguovllut nu mo párkkat ja váccašangeainnut dollojuvvojit olggobealde, danne go dakkár areálat dábálaččat leat vuodúštuvvon eará ja viidát deasttaide go dušše leat buorin dakkár huksenguvlui masa plána guoská. Jus plána plánaeavttuin boahtá ovdan ahte lea sáhka báikkálaš friddjaguovllus, de dattetge ferte báikkálaš friddjaguovlu adnojuvvo «ovttalágan doaibmabidjun». Dakkár dáhpáhusas lea dábálaččat deaivileabbo ja ulbmáleabbo gohčodit guovllu «oktasašguovlun» plánas. Almmolaš geaidnu ge sáhtá leat «ovttalágan doaibmabidju» jus lea sáhka dakkár geainnus mii heive vuodđobargogáibádussii huksengáibádussii gustojeaddji plána- ja huksenlága §:i 67. Eará ge teknihkalaš vuodđostruktuvra huksenguovllus dahje huksenguovllu várás, ovdamearkka dihtii čáhci ja kloáhkka sáhtá leat «ovttalágan doaibmabidju». Nu lea maiddá párkaavádat industriijaguovllus, ja vel areálašládja «oktasašguovllut» nu mo namuhuvvon gustojeaddji lága § 25 vuosttaš lađđasa nummiris 7. Jus vuodđostruktuvrra lea ávkin ulbmilii mii lea viidát, ovdamearkan johtalusráhkadus ja teknihkalaš vuodđostruktuvra, de dat gártá olggobeallái.

Muđuid lea ovttrasáid eanadoallo- ja biebmodepartemeanttain § 2 vuosttaš lađđasa bustávain h ja § 5 nuppi lađđasa goalmmát dadjosis dahkkojuvvon dihto divodusat nu ahte láhkateaksta soahpá dasa mii lei áigumuš mearrádusaiguin nu mo dat ledje válddahalloyuvvon Odeld.proposišuvnnas nr. 8 (2005-2006) Lága birra nuppástuhttimiid hárrái eanajuohkinlágas jna. Dát láhkanuppástusat fámudivve ođđajagemánu 1. b. 2007. Njulgemat čielggadit ahte eanajuohkin sáhtá guoskat areálaárvvuide, gollojuhkui ja ovttalágan doaibmabijuide ássanviessohuksen- ja ráhkadusguovlluin ja daidda «ovttalágan doaibmabijuide» mat galget leat ávkin dan guvlui mii lea ássanviesuid ja ráhkadusaid várás. Gáibádus sáhtá dalle fátmastit oppa areála. Viidáseappot čielggaduvvo ahte juohkinruktádat maiddá siskkilda areála «ovttalágan doaibmabijuide» mat galget leat buorin guvlui. Eanajuohkinášši sáhtá ráddjejuvvo plánaguovllu osiide.

Geassemánu 29. b. 1990-mannosaš lánka energiija buvttadeami, nuppástuhttima, vuovdima, juogu ja geavaheami ja dakkáraččaid birra (energiijalánka)

§ 2-1 nubbi lađas:

Nuppástuhttimat ođasmahttet čujuhusaid njuolggadusaide váikkuhusčielggademiid birra plána- ja huksenlágas. Ođđa plánalágas lea rivttes čujuhus kapihtal 14 doaibmabijuid váikkuhusčielggademiid birra suorgelágaid vuodul. Gustojeaddji ortnet mas lea konsešuvdnaeiseváldi energiija- ja čáhceresursalágaid vuodul ovdasvástideaddji eiseváldi čielggadit makkár váikkuhusat leat

suorgedoaimbajuiin, vurdojuvvo joatkašuvvat rievdatkeahhtái daid lánkaásahusaid mielde mat leat mearriduvvon plána- ja huksenlága vuodul, gč. mearkkašumiid §:i 14-1.

Mearkkašumit § 2-1 čihččet lađđasa odđa goalmmát, njealját ja viđát dadjosii:

Mearrádušat leat váldojuvvon mielde fuolahan dihtii dan vuosttaldanvejolašvuoda mii gielddain, fylkkagielddain, Sámedikkis ja stáhtalaš fágaetáhtain lea areálaevttohusaide dálá plána- ja huksenlágas.

Áigumuš vuosttaldemiin mii čatnasa konsešuvdnaohcamiid (doaimbalohpeohcamiid) meannudeapmái lea ahte namuhuvvon eiseválddit galget sáhttit buktit ovdan daid riidduid mat leat ohcama ja stáhtalaš ja guvllolaš eiseválddiid beroštumiid gaskkas guđege eiseválddi ovddasvástádussuorggis.

Dakkár vuogádaga čađaheapmi konsešuvdnameannudeamis mii addá eanaš seamma vuoigatvuodaid go daid mat vuosttaldaneiseválddiin odne leat plánaevttohusaide ja plánaide, čuoččaldahttet gažaldagaid maid lea dárbu čielggadit dárkileappot.

Čuovvovaš guoská konsešuvdnaohcamušaide main NČEii lea fápmuduvvon konsešuvdnafápmu, álggus dat mearkkaša ohcamiid fápmorusttegiidda mat meannuduvvojit energijalága dahje čáhceresursalága vuodul. Daid doaimbajuiid hárrái main Gonagas lea konsešuvdnaeiseváldi, čujuhuvvo mearkkašumiide čázádatbuođđunlága § 6 nr. 1 vuosttaš lađđasa odđa viđát, guđát ja čihččet dadjosii.

Departemeanta atná ulbmillažžan ahte vuosttaldanortnet nu bures go vejolaš heivehuvvo konsešuvdnaprošessii. Dat mielddisbuktá ahte vuosttaldeapmi berre dieđihuvvot go ovddiduvvo gulaskuddancealkámuš konkrehta konsešuvdnaohcamii. Dakkár dieđiheapmi addá konsešuvdnaeiseváldái ákka gulahallat vuosttaldaneiseválddiin ja doaimbajuiid iskan dihtii lea go vejolaš mieđihit vuosttaldeapmái, ovdamearkka dihtii proševtta muddemiin, sierranas váidudeaddji doaimbajuiiguin jna. Skovvejuvvon proseassa siskkilda ahte ii šatta dakkár vuogádat mas sierra orgána lea soabaheaddji, gč. árvalusa § 5-6 vuosttaš lađđasa viđát dadjosii, go dat ii leat ulbmillaš. Konsešuvdnaeiseválddit galget ohcamušaid meannudeamistaset ollislaččat vihkkedallat buot báikkálaš, guvllolaš ja riikkalaš áššáiguoski deasttaid.

Jus ii leat vejolaš miehtat vuosttaldeapmái ollásit dahje muhtun muddui, de sáhtá konsešuvdnaeiseváldi dattetge addit konsešuvnna, seamma lánkai go gieldda ge odne sáhtá mearridit plána. Vuosttaldeamis lea dalle dat váikkuhus ahte konsešuvdnamearráduš ii leat loahpalaš, nu go mearráduš ge mii lea váidojuvvon. Konsešuvdnamearráduš ferte dalle sáddejuvvo Oljo- ja energijadepartementii loahpalaš mearrádussii.

Dakkár áššiin lea dábálaš ahte áššeoseahasain lea vuoigatvuohhta ovddidit váidaga. Sihke gielddat ja fylkkagielddat, ja dan lassin lea maiddá eanaeiggiid, vuoigatvuodalaččain ja sierranas biras- ja beroštusorganisašuvnnain vuoigatvuohhta váidit.

Departemeanta atná ulbmillažžan ahte vejolaš vuosttaldemiid ja vejolaš váidagiid meannudeapmi oktiiheivehuvvo áššemeannudeami ja áiggi dáfus. Evttohuvo

láhkaásahussii láhkavuodđu vai lea vejolaš dárkileappot čielggadit vuosttaldeami geavaheami konsešuvdnagiedáhallama oktavuodas energiijalága vuodul.

Dasto evttohuvvo ahte vuosttaldaneiseválddiide addojuvvo váidinvuoigatvuohta hálldahuslága vuodul, jus dain ii leš jo dakkár vuoigatvuohta. Dannege vuosttaldaninstituhta geavaheapmi addá vejolašvuodaid čadahit šiehtadallamiid ja heivehallamiid konsešuvdnamearrádusa ovdal, de háliida departemeanta ahte vuosttaldaninstituhtta šaddá deháleamos váikkuhangaskaoapmin vuosttildit konsešuvdnaohcama go dat lea vejolaš.

Mearkkašupmi § 2-2 vuosttaš lađđasa odđa nuppi dadjosii:

Odđa nubbi dajus ii mielddis buvttet maidege nuppástusaid gustojeaddji riektái, muhto lea váldojuvvon mielde riekteteknikkalaš sivaid geažil čielggadan dihtii energiijalága ja plána- ja huksenlágaid gaskasaš doaibmaviidodagaid. Čujuhuvvo sullasaš mearrádusaide čázádatbuodđunláhkii ja čáhceresursalága § 22 njealját lađđasii. Rusttet mii lea namuhuvvon energiijalága § 3-1 goalmmat lađđasis ii leat plána- ja huksenlágas earret lága kapihttaliin 2 ja 14, gč. plána- ja huksenlága § 1-3 nuppi lađđasa. Mearrádus deattasta ahte konsešuvdnavuogádat galgá bissut ja ahte vuogádat ii galgga heivehallojuvvot plána- ja huksenlága vuogádahkii earálgan konsešuvdnageatnegas doaibmabijuid oktavuodas energiijalága vuodul.

Mearkkašupmi § 3-1 odđa goalmmat ja njealját lađđasii:

Odđa goalmmat lađas deattasta ahte plána- ja huksenláhka earret kapihttala 14 doaibmabijuid váikkuhusčielggadeami birra suorgelágaid vuodul ja kapihttala 2 kártavuodu ja báikáduvvon dieđuid birra, ii gusto konsešuvdnageatnegas rusttegiidda mat leat elektrihkalaš energiija jodiheami ja nuppástuhttima várás ja maidda gullet elektrihkalaš rusttet ja huksenteknikkalaš huksehusat nu go namuhuvvon energiijalágas § 3-1 goalmmat lađđasis.

Rusttegat mat jodihit dahje nuppástuhttit elektrihkalaš energiija oktan dasa gulli elektrihkalaš rusttegiin ja huksenteknikkalaš huksehusaiguin, leat earret eará fápmojodđasat, transformáhtorstašuvnnat, lavttarusttegat ja huksenteknikkalaš huksehusat mat njuolggá čatnasit elektrihkalaš rusttegiidda ja daid doibmii. Spiehkastat guoská juohke dákkár rusttegiid dahje huksehussii maidda konsešuvdna guoská ja eavttuide ja mat dárbbášuvvojit elektrihkalaš rusttegiid doibmii, visttiide, jodiheapmái ja beassamii. Buvttadanrusttegat eai gula dása. Juohkelálgan neahttarusttegiidda maidda ii guoskka dahje mat huksejuvvot energiijalága § 3-2 vuodul guovlokonsešuvnna birra, gal guoská spiehkastat, ja dasa gullet maiddái buvttadan- ja geavahanradiálat mat giedáhallojuvvot § 3-1 vuosttaš lađđasa vuodul.

Ahte láhka ii gusto, mearkkaša vuos ahte dakkár doaibmabijut sáhttet huksejuvvot ja jodihuvvot beroškeahttái das mo areálageavaheapmi ferte leat mearriduvvon rievttálaččat čadni plánain plána- ja huksenlága vuodul daid areálaid várás maidda rusttegat gusket. Spiehkastagat mielddiset buktet dasto ahte eai mearriduvvo gáibádusat sierranas plánenproseassaid várás dahje eai mearriduvvo pláneamearrádusat dakkár rusttegiid várás.

Nu ii šatta ge leat rievttálaš vuodđu álggahit proseassa plána- ja huksenlága vuodul gieđahallan dihtii gažaldagaid sierralobiid birra gielddaplána areálaoasis, muddenplánas (ja muddenmearrádusain) dahje dárkilis plánas dahje addin dihtii sierralobi plánagáibádusain dákkár rusttegiidda. Ii ge leat rievttálaš vuodđu ođđa plánii ja plánarievdadusaide, dahje priváhta muddenplánaevttohusa ovddideapmái. Doaibmabiju lea vejolaš čadahit beroškeahhtái vejolaš guvllolaš plánamearrádusain.

Spiehkastat váikkuha rievttálaččat čadni areálageavaheapmái mii lea mearriduvvon sihke boarráset ja ođđaset plánain ja mearrádusain. Nuppástusat váikkuhit maiddáii plánaproseassaide mat leat jo álggahuvvon.

Vaikke vel rusttegat mat leat namuhuvvon energiialága § 3-1 ođđa goalmát lađđasis spiehkastuvvojit lága doaibmaviidodagas, de oaivvilda departemeanta ahte lea dárbu ahte konsederejuvvon doaibmabijut leat mielde olámuttus báikkáduvvon diehtun jna. Danne galgá kapihtal 2 gustot dakkár doaibmabijuide. Dakkár konsešuvnnaid ohcamii ja konsešuvnna dieđiheapmái hábmejuvvo oassin dábálaččat kárta mii berre leat diehtovuodđun gieldda plánemii muđuid. Dárkilet njuolggadusat sáhttet mearriduvvot go geavahuvvo lánkaásahusa lánkavuodđu §:s 2-1.

Muđuid čujuhuvvo mearkkašumiide plána- ja huksenlága § 1-3 nuppi lađđasii.

Ođđa njealját lađas nanne ahte Oljo- ja energiijadepartemeanta sáhtta mearridit ahte loahpalaš konsešuvdna fápmorusttegiidda njuolga galgá doaibmat stáhtalaš areálaplánan. Mearrádus lea váldojuvvon plána- ja huksenlága § 6-4 goalmát lađđasii. Seammalágan mearrádusat leat váldojuvvon mielde čáhceresursaláhkii ja čázádatvuodđunláhkii. Mearrádus lea váldojuvvon mielde garvin dihtii dárbbášmeahhtun ja maŋnoneaddji plánaproseassaid ja ahte konsešuvdnameannudeapmi galgá bissut.

Buot ovdamunit ja heađušteamit vihkkedalloyuvvojit ollislaš árvoštallamis konsešuvdnameannudeamis mas báikkálaš, guvllolaš ja riikkálaš vuoruheamit, ja vel deasttat eanaeaiggádiidda ja guoskkahallojuvvon eará priváhta ja almmolaš beroštusaide váldojuvvojit vuhtii. Váldojuvvo mielde mearrádus das ahte eiseválddit main lea vuostaldanvuogitvuolta plánalága vuodul, maiddáii ožžot vuostaldanvuogitvuoda ja viiddiduvvon váidinvuogitvuoda. Fápmorusttegiid konsešuvdnameannudeapmi duhtada viehka muddui áššemeannudangáibádusaid plána- ja huksenlága vuodul.

Mearrádusa ii leat lánkanjuolggadusa vuodul vejolaš váidit, gč. plána- ja huksenlága § 6-4 goalmát lađđasa nuppi dadjosa. Čujuhuvvo mearkkašumiide ođđa plána- ja huksenlága §:i 6-4 mii dárkileappot válddahallá mearrádusa.

Čujuhuvvo muđuid mearkkašumiide Odeld.prp. nr. 32 (2007-2008) kapihttalii 3.6.2.

Geassemánu 11. b. 1993-mannosaš lánka nr. 101 áibmojohtalusa birra (áibmojohtaluslánka)

Lasáhus lága §:i 7-6 vástida mearrádusaide eará lágain, dás maiddáii akvakulturlágas, mii cealká geatnegasvuoda ovttrasáđiid bargat ja oktiiheivehit ohcamiid meannudeami áššáiguoski lága vuodul oktan plánain ja plánameannudeamis. Dát deattastuvvo *nuppi lađđasis*. *Goalmát lađas* mearrida ahte áibmojohtaluseiseválddit álggus dábálaččat

eai sáhte addit doaibmalobi jus ohccojuvvon doaibmabidju gártá vuostálagaid gielddaplána plánaosiin dahje muddenplánain plána- ja huksenlága vuodul. Dát sihkkarastá ahte eai plánaeiseválddit eai ge áibmojohtaluseiseválddit daga vuostálas mearrádusaid dárkilet árvvoštallama haga. *Njealját lađas* rahpá dattetge vejolašvuoda addit konsešuvnna dákkár čadni areálaplána vuostá, muhto dalle fertte gieldda árvvoštallan ja miehtan leat vuodđun. Gieldda miehtan muitala ahte gieldda sáhtta dahkat plánarievdadusa dahje árvvoštallat vejolašvuoda addit sierralobi nu ahte konsešuvdnadoaibmabidju maiddái biddjojuvvo gieldda plánavuodđui.

Skábmamánu 24. b. 2000-mannosaš láhka nr. 82 čázadagaid ja bodnečáziid birra

§ 22 njealját lađđasa odđa nubbi dajus:

Odđa nubbi dajus nanne ahte Oljo- ja energijadepartemeanta sáhtta mearridit ahte fápmobuvttadanrusttega loahpalaš konsešuvdna iešalddis sáhtta doaibmat stáhta areálaplánan. Mearrádus lea válđojuvvon mielde plána- ja huksenlága §:i 6-4. Vástideaddji mearrádusat leat válđojuvvon mielde energijaláhkii ja čázadatbuodđunláhkii. Mearrádusa duogáš lea dat deasta ahte dalle lea vejolaš eastadit dárbbasmeahtun ja mañideaddji plánaproseassaid dainna ulbmiliin ahte konsešuvdnameannudus galgá bissut.

Buot ovddamunit ja headušteamit vihkkeallojuvvojit ollislaš árvvoštallamis konsešuvdnameannudeamis mas leat mielde báikkálaš, regionála ja nationála vuoruheamit ja vel deasttat eanaeaiggádii ja eará priváhta ja dábalaš beroštusaide maidda doaibmabidju guoská. Mielde válđojuvvo dat mearrádus ahte eiseválddiide geain lea vuostaldanvuogitvuohka plánalága vuodul, maiddái addojuvvo vuostaldanvuogitvuohka ja viiddiduvvon váidinvejolašvuohka konsešuvdnalágaid vuodul. Fápmobuvttadanrusttegiid konsešuvdnameannudeapmi váldá vuhtii buori muddui áššemeannudangáibádusaid plána- ja huksenlága vuodul.

Mearrádusaid dán mearrádusa vuodul ii sáhte váidit, geahča plána- ja huksenlága § 6-4 nuppi dadjosa. Čujuhuvvo mearkkašumiide §:i 6-4 mas mearrádus válddahallojuvvo lagabui.

Mearrádusa goalmát lađđasis boahtá ovdan ahte ovttá čázadaga iešgudet doaibmabijuid ollislaš plánen berre dahkkojuvvot plána- ja huksenlága njuolggadusaid vuodul. Dat mearkkaša ahte sihke doaibmabidjoeaiggát ja konsešuvdnaeiseváldi ferttejit vuhtiiváldit bajimus plánaid – nu go omd. regionála plánaid smávva fápmorusttegiid várás ja hálddašánplánaid čáhcehálddašánláhkaásahusa vuodul – seamma láhkai go eará oassálastit ja eiseválddit daid riektváikkhusaid olis, mat dakkár plánain leat lága vuodul. Maiddái gieldda plánain leat láidestusat das maid gieldda sáhtta dohkkehit guovllus. Gieldda oainnuin leat dehálaš dieđut konsešuvdnaeiseváldái, ležžet dal cealkámušat konsešuvdnaohcamii vai oassin gieldda plánain. Konsešuvdnaeiseváldi geahččala álo gávdnat čovdosiid mat fuolahit gieldda beroštusaid buoremusat. Dušše dalle go eará deasttat leat losibut – ollislaš servodatlaš árvvoštallama vuodul – de ii dárbbas vuhtiiváldit gieldda oainnuid oppanassiige dahje vuhtiiváldit dušše muhtun muddui.

Mearkkašupmi §:i 24, odđa goalmát lađas:

Daid fápmorusttegiid várás, main NČE lea konsešuvdnaeiseváldi, geahča mearkkašumiid energijalága rievdadusaid vuolde.

Daid fápmorusttegiid várás, main Gonagas lea konsešuvdnaeiseváldi, geahča mearkkašumiid čázadatbuođđunlága rievdadusaid vuolde.

Geassemánu 17. b. 2005-mannosaš láhka nr. 101 opmodatregistara birra (matrihkkalláhka)

§:s 2 rievdaduvvo geográfalaš doaibmaviidodat nu ahte dat šaddá seamma lágan go plána- ja huksenlágas, dat mearkkaša ovttamearramiilla rádjai olggobealde vuodđolinnjaid.

MILDOSAT

Mielddus 1

Láhka 2008-06-27-71 plánema ja huksenáššemeannudeami birra (plána- ja huksenláhka) (plánaoassi).

Mearrádušat mat bohtet fápmui suoidnemánu 1. b. 2009

Vuošttáš oassi: Oppalaš oassi

Kapihtal 1. Oktasašmearrádušat

§ 1-1. Lága ulbmil

Láhka galgá ovddidit ceavzilis ovdáneami buohkaide, servodahkii ja boahttevaš buolvvaide buorrin.

Plánen lága vuodul galgá veahkehit oktiiordnet stáhta, regionála ja gieldda bargamušaid ja bidjat vuodu mearrádušaide resurssaid geavaheami ja suodjaleami hárrái.

Huksenáššemeannudeapmi lága vuodul galgá sihkkarastit ahte doaibmabijut čadahuvvojit lágaid, láhkaásahusaid ja pláneamearrádušaid mielde. Juohke doaibmabidju galgá čadahuvvot dohkálaččat.

Plánen ja mearráduš galget sihkkarastit rabasvuoda, ovddalgihtii vuorddehahttivuoda ja mielváikkuheami buot guoskkahallojuvvon beroštusaid ja eiseválddiid bealis. Guhkesáigásaš čovdosat galget deattuhuvvot, ja váikkusat birrasiidda ja servodagaide galget válddahalloyuvvot.

Oppalaš hábmema strategiija galgá fuolahuvvot juohke huksendoaibmabiju plánemis ja gáibádusain. Seammá guoská mánáid ja nuoraid bajásšaddaneavttuid ja birrasiid estehtalaš hábmema deastaatnimii.

§ 1-2. Lága doaibmaviidodat

Go eará ii leat mearriduvvon, de gusto láhka oppa riikii, dás maiddái čázádagaide.

Mearraguovlluin gusto láhka ovtta mearramiilla rádjai vuoddolinnjáid olggobeallái.

Gonagas sáhtta mearridit ahte kapihtal 14 galgá gustot dihto doaibmabijuide mat čadahuvvojit ovtta mearramiilla vuoddolinnjáid olggobealde.

Gonagas sáhtta mearridit ahte láhka ollásit dahje muhtumassii galgá gustot Svalbárdii.

§ 1-3. Doaibmabijut maidda láhka ii gusto

Láhka ii gusto dakkár bohciide mearas, maiguin fievrriduvvo olju.

Dakkár rusttegiidda mat leat elektrihkalaš energiija fievrrideami dahje nuppástuhttima váras nu mo namuhuvvon energiijalága § 3-1 goalmát lađđasis, gustojit dušše kapihttalat 2 ja 14.

§ 1-4. Plána- ja hukseneiseválddiid bargamušat ja eará eiseválddiid geatnegasvuodát plána- ja hukseneiseválddiid ektui

Plána- ja hukseneiseválddit galget čadahit daid bargamušaid mat gullet sidjiide dán lága ja dasa gulli láhkaásahusaid vuodul, dás maiddá bearráigeahččat ahte plána- ja huksenláhka čuvvojuvvo gielddas.

Plána- ja hukseneiseválddit galget ovttasrádiid bargat eará almmolaš eiseválddiiguin main lea beroštupmi áššiin plána- ja huksenlága vuodul ja háhkat cealkámuša áššiin mat gullet guoskevaš eiseválddi áššesuorgái.

Dat guhte almmolaš geahčadeamis fuobmá dakkár diliid mat rihkkot mearrádusaid mat leat dán lágas dahje mat leat addojuvvon dán lága vuodul, galgá farggamusat diedihit dili plána- ja hukseneiseválddiide.

§ 1-5. Plánaid váikkuhusat

Plána vuodul mii lea mearriduvvon dán lága mielde, boahtá ovdan váikkuhus doaimmaid, huksema ja suodjaleami viidáset plánemii, hálddašeapmái ja mearrádussii guđege plánašlájá mearrádusain, geahča §§ 6-3, 8-2, 8-5, 11-3, 11-6 ja 12-4.

Odđa plána dahje stáhta dahje regionála pláneamearrádus gusto vejolaš vuostálasvuodá dilis fámoappot go boarráset plána dahje pláneamearrádus seamma areálii jus eará ii leat mearriduvvon odđa plánas dahje stáhta dahje regionála pláneamearrádus.

§ 1-6. Doaibmabijut

Doaibmabidjun lága vuodul oaivvilduvvojit huksen, gaikun, rievdadeapmi, dás maiddá julggabealrievdadeamit, rievdaduvvon geavaheapmi ja eará doaibmabijut mat čatnasit visttiide, huksehusaide ja rusttegiidda, ja eanadatduhtadeamit ja opmodatásaheapmi ja -rievdadeapmi, geahča § 20-1 vuosttaš laddasa bustávid a rájes m rádjai. Doaibmabidjun lohkojuvvo maiddá eará doaibma ja areálageavahanrievdadeapmi mii rihkku areálaulbmiliid, pláneamearrádusaid ja deastaavádagaid.

Dakkár doaibmabijuid álggaheapmi maidda dát láhka gusto, sáhttet dušše dalle čadahuvvot go dat eai rihko lága mearrádusaid ja daid láhkaásahusaid, gielddaplána areáloasi ja muddenplána, geahča kapihtala 20 ohcanbákku ja lobi birra. Dát gusto maiddá daidda doaibmabijuide:

- a) maid doaibmabiddji ieš sáhtta čadahit § 20-2 vuodul
- b) maidda ii gáibiduvvo ohcan ja lohpi § 20-3 vuodul
- c) main lea spiehkastat ohcanbákkus § 20-4 vuodul.

§ 1-7. Plána- ja huksenášši oktasaš meannudeapmi

Rámmalohpeohcan sáhtta čuovvut muddenplánaevttohusa ja meannuduvvot oktanaga plánaevttohusain, geahča §§ 12-15 ja 21-4.

§ 1-8. Gielddus čadahit doaibmabijuid jed. mearragáttiin ja čázádatgáttiin

Mearragátti ja čázádatgátti 100-mehteravádagas galgá adnojuvvo erenoamáš deasta luonddu- ja kulturbirrasii, olggustallamii, eanadahkii ja eará dábálaš beroštusaide.

Eará doaibmabijut § 1-6 vuosttaš laddasa vuodul go julggabealrievdadeamit, eai sáhte álggahuvvot lagabui meara go 100 mehtera eret gáddelinnjás go mihtida láskkodásis dábálaš ullin. Dát ii dattetge hehte eanačuoldima huksejuvvon láigoviessosajis lonástusa bokte viessosadjeláigolága vuodul.

Giielddus nuppi ladđasa vuodul gusto nu guhká go eará huksenrádjá ii leat mearriduvvon gielddaplána areáloasis dahje muddenplánas, geahča §§ 11-9 nr. 5 ja 12-7 nr. 2.

Giielddus nuppi ladđasa vuodul ii gusto doppe gos gielda gielddaplána areáloasis lea suovvan hukset dárbbášlaš visttiid, uhcit rusttegiid ja rájuid mat galget leat ávkin eanadollui, boazodollui, guolástussii, akvakultuvrii dahje mearrajohtolahkii, geahča § 11-11 nr. 4.

Dakkár guovlluid várás čázadatgáttiin main lea mearkkašupmi luonddu-, kulturbiras- ja olggustallanberoštusaide, galgá gielda gielddaplána areáloasis § 11-11 nr. 5 vuodul mearridit rájá eanemusat 100 mehtera čáhcerájás eret gos dihto mearriduvvon doaibmabijut jed. eai galgga leat lobálaččat.

§ 1-9. Oktavuohta hálddahusláhkii ja váidagii

Hálddahusláhka gusto daid erenoamáš mearrádusaiguin, mat leat addojuvvon dán lágas.

Huksenáššis ii sáhte váidit diliid mat leat mearriduvvon čadni muddenplánas dahje sierralobi bokte, ja main váidináigemearri dáid mearrádusaid ektui lea dievvan. Jus gávnnahevvo ulbmillažžan, de lea vejolaš váidaga duohtagiedahallat dan sajis go dan hilgut.

Áššáigullelaš stáhta orgána, dás maiddái Sámediggi, regionála orgána ja gielda sáhttet váidit eanjildoaibmabiju lága vuodul jus doaibmabidju guoská njuolgga guoskevaš eiseválddi áššesuorgái. Dát ii guoskka dattetge daidda plánaáššiide, main guoskevaš eiseváldi lea ožžon vejolašvuoda ovddidit vuosttaldeami.

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta geahčadit dokumeanttaid almmolašvuodalága ja birasdiehtujuohkinlága vuodul ja lea guoskevaš eiseválddi luhtte vuoigatvuohta beassat oahpásmuvvat plánaid molssaeavttot evttohusaide dán lága vuodul, dás maiddái daid dokumeanttaide mat leat adnojuvvon vuodđun plánaevttohusaide oktan daid spiehkastagaiguin mat čuvvot almmolašvuodalága §:s 13 dahje §:in 20 rájes 26 rádjai.

Departemeanta lea eanjilmearrádusaid váiddainstánsa dán lága vuodul.

Rievdaduvvon miessemánu 8. b. 2009-mannosaš lágain nr. 27.

Kapihtal 2. Gáibádus kártavuodu, báikáduvvon dieđuid jed. birra

§ 2-1. Kárta ja báikáduvvon dieđut

Gielda galgá fuolahit ahte gávdno áigáduvvon almmolaš kártavuoddu daidda ulbmiliidda maid dát láhka giedahallá. Stáhta galgá lágidit geavaheapmái nationála kártadieđuid buot gielddaide. Stáhta, regionála ja gieldda orgánat galget lágidit báikáduvvon dieđuid nu ahte dieđuid lea álki háhkat plána- ja huksenáššiid meannudeamis. Kártavuodu galgá maiddái sáhttit geavahit eará almmolaš ja priváhta áigumušaide.

Gielda sáhtá gáibidit ahte dat guhte ovddida plánaevttohusa dahje doaibmabidjoohcama, ráhkada dárbbu mielde kárta go galgá árvoštallat evttohusa dahje ohcama. Gielda sáhtá geavahit dakkár kárta almmolaš kártavuodđun. Gielda sáhtá gáibidit ahte plánaevttohus, ohcan ja kárta galget lágiduvvot digitála hámis.

Gonagas sáhtá mearridit ahte galget álggahuvvot riikkaviidosas dahje báikkálaš prošeavttat čohkken dihtii, dárkkistan dihtii, ođasmahttin dihtii dahje ollistan dihtii plána- ja huksenáššedieđuid ja almmolaš kártavuodu. Gonagas sáhtá geatnegahttit almmolaš orgánaid addit daid dieđuid mat dárbbášuvvojit prošeavtta čadaheapmái.

Departemeanta sáhtá addit lánkaásahusa kárta ja báikáduvvon dieđuid birra.

§ 2-2. Gieldda plánaregisttar

Giieldain galgá leat plánaregisttar mii addá dieđuid gustojeaddji areálaplánaid ja eará mearrádusaid birra mat mearridit mo areálat galget geavahuvvot.

Departemeanta sáhttá addit lánkaásahusa gieldda plánaregistara birra, dás maiddá elektrovnnalaš plánaregistara geavaheami birra.

Nubbi oassi: Plánaoassi

I. Álggaheaddji mearrádušat

Kapihtal 3. Bargamušat ja váldi plánemis

§ 3-1. Bargamušat ja deasttat plánemis dán lága vuodul

§ 1-1 rámmaid siskkobealde galget plánat dán lága vuodul:

- a) mearridit ulbmiliid fysihkalaš, biraslaš, ekonomalaš, sosiálalaš ja kultuvrralaš ovddideapmái gielddain ja regiovnain, čielggadit servodatlaš dárbbuid ja bargamušaid, ja čujuhit dasa mo bargamušaid sáhttá čadahit
- b) sihkkarastit eanaresurssaid, eanadaga kvalitehtaid ja árvvolaš eanadagaid ja kulturbirrašiid suodjaleami
- c) sihkkarastit sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima luondduvuodda
- d) láchit vejolašvuodaid árvoháhkamii ja ealáhusovddideapmái
- e) láchit dilálašvuodaid nu ahte huksejvvon birrasat, buorit ássanbirrasat ja buorit bajásšaddan- ja eallineavttut hábmejuvvojit vuohkkasit buot riikka osiin
- f) buoridit álbmoga dearvvašvuoda ja eastadit sosiála dearvvašvuodaerohusaid, ja veahkehit eastadit rihkolašvuoda
- g) atnit deastta dálkkádagas energiijalágideami ja fievrrideami oktavuodas
- h) ovddidit servodatsihkkarvuoda go dat eastada heaggamassima ja dearvvašvuoda- ja birasvahágiid ja vahágiid dehálaš vuoddostruktuvrii ja ávnaslaš árvvuide jed.

Plánen gálgá ovddidit ollislašvuoda dan lánkaš ahte guovllu suorggit, bargamušat ja beroštusat gehččojuvvojit gitalagaid go suorgeiseválddiid, stáhtalaš, regionála ja gielddalaš orgánaid, priváhta organisašuvnnaid ja ásašaid, ja almmolašvuoda gaskasaš bargamušat čovdojuvvojit oktiiordnemiin ja ovttasbargguin.

Plánema vuodus galget leat ekonomalaš ja eará resursaeavttut dan čadaheapmái eai ge dat galgga leat viidábut go lea dárbu.

Plánat galget leat veahkkin čadaheamen riikkaidgaskasaš konvenšuvnnaid ja šiehtadusaid lága doaibmaviidodaga siskkobealde.

Mearriduvvon plánat galget leat oktasaš vuoddu gieldda, regionála, stáhta ja priváhta doibmii plánaguovllus.

§ 3-2. Ovddasvástáduš ja veahkki plánemis

Ovddasvástáduš plánemis lága vuodul gullá gielddastivrraide, regionála plánaeiseválddiide ja Gonagassii, geahča §§ 3-3 rájes 3-7 rádjai.

Almmolaš orgánain ja priváhta olbmuin lea vuoigatvuohta ovddidit plánaevttohusaid §§ 3-7 ja 12-3 njuolggadusaid vuodul, geahča § 12-11.

Buot almmolaš orgánain lea vuoigatvuohta ja geatnegasvuohta searvat plánemii go dat guoská daid áššesuorgái dahje daid plánaide ja mearrádusaide, ja dat galget addit pláneneiseválddiide dieđuid main sáhtá leat mearkkašupmi plánemii. Dát guoská maiddái Sámediggái.

Fylkkamánni galgá bearráigeahččat ahte gielddat ollašuttet plánengeatnegasvuoda lága vuodul. Regionála plánaeiseváldi, mii lea fylkkagielda, galgá bagadit ja veahkehit gielddaid daid plánenbargamušaiguin.

§ 3-3. Gieldda plánabargamušat ja plánenváldi

Gieldda plánema ulbmil lea láchit vejolašvuođaid ovddideapmái ja oktiitrodnejuvvon bargamuščadaheapmái gielddas hálddašettiinis iežas areálaid ja luondduresurssaid ja lážidettiinis vuodu gieldda, regionála, stáhta ja priváhta doaimma čadaheapmái.

Gielddastivra jodiha ieš gieldda plánema ja galgá fuolahit ahte plána- ja huksenláhka čuvvojuvvo gielddas. Gielddastivra galgá mearridit gieldda plánastrategiija, gielddaplána ja muddenplána. Gielda organisere gieldda plánema kapihttaliid 10 ja 12 vuodul ja ásaha daid lávdegottiid ja čadaha daid doaibmajuid mat gávnnavuvvojit dárbbalažžan plána čadaheapmái.

Gielddastivra galgá bearráigeahččat ahte áshuvvo sierra ortnet fuolahat dihtii mánáid ja nuoraid beroštusaid plánemis.

Gielddastivra galgá sihkarastit ahte gielddas lea dárbbalaš plánafágalaš gelbbolašvuohta olámuttus.

§ 3-4. Regiovna plánabargamušat ja plánenváldi

Regionála plánema ulbmil lea movttiidahttit regiovna fysihkalaš, biraslaš, dearvvašvuođalaš, ekonomalaš, sosiálalaš ja kultuvrralaš ovddideapmái.

Regionála plánaeiseváldi galgá fuolahit ja jodihit barggu regionála plánastrategiijain, regionála plánaiguin ja regionála pláneamearrádusaiguin kapihttala 7 ja 8 njuolggadusaid vuodul. Regionála plánaeiseválddi gelbbolašvuohta mearridit regionála plána ii leat vejolaš sirdit dahje fäpmudit eará orgánii.

Regionála plánaeiseváldi galgá fuolahit ahte das lea dárbbalaš plánafágalaš gelbbolašvuohta plánaid ráhkadeapmái ja meannudeapmái ja plánafágalaš bagadandoaibma lága vuodul.

Fylkkadiggi lea regionála plánaeiseváldi.

§ 3-5. Stáhta plánabargamušat ja plánenváldi

Stáhta plánaláiddanjuolggadusaid ja pláneamearrádusaid ulbmil lea fuolahit nationála dahje regionála beroštusaid plánemis. Dása gullet nationála vuordamušat regionála ja gieldda plánemii, stáhta plánaláiddanjuolggadusaide, stáhta pláneamearrádusaide ja stáhta areálapláni.

Gonagasas lea ovddasvástádus plánendoaimmas ja dan jodiheamis nationála dásis.

Departemeanttas lea hálldahuslaš váldoovddasvástádus stáhta plánabargamušain lága vuodul ja dat galgá bargat dan ala ahte dat mearrádusat mat dahkkojuvvojit riikkalaččat, čuovvovuvvojit regionála ja gieldda plánemis.

Departemeanta galgá bearráigeahččat ahte regionála plánengeatnegasvuohta dán lága vuodul ollašuttovuvvo.

§ 3-6. Oktasaš plánenbargamušat

Stáhta ja regionála eiseváldi sáhttet ovttrasrádiid bargagoahtit plánaiguin dán lága vuodul dakkár surggiin, main stáhtas, regionála plánaeiseválddis ja gielddain ovttas lea ovddasvástádus čoavdit plánabargamušaid main lea regionála dahje nationála mearkkašupmi, dás maiddá oktiordnejuvvon areála- ja fievrridanplánema, stuorát oktilis luonddu- ja olggustallanguovlluid plánema gávpogiid ja čoahkkebáikkiid birra, oktiordnejuvvon čáhceplánema ja riddoavádatplánema.

Gonagas mearrida lánkaásahusain guđe bargamušaide, surggiide ja eiseválddiide dát gusto, dás maiddá ahte plánaide stuorát boatkankeahtes luonddu- ja olggustallanguovlluid várás gávpogiid ja čoahkkebáikkiid birra, sáhttet mearriduvvot oktasaš pláneamearrádušat ealáhusdoaimmaheami ja johtolaga birra.

§ 3-7. Plánaráhkkaneami sirdin stáhta dahje regionála eiseváldái

Stáhta dahje regionála eiseváldi sáhtta oasehasaid gaskasaš lagat šiehtadusa vuodul ollásit dahje muhtumassii váldit badjelassat daid bargamušaid mat gieldda plánahálddahas ja regionála plánaeiseválddis leat plánabarggu organiseremis ja plánaevttohusa ráhkadeamis.

Jus guoskevaš eiseváldi ja gieldda dahje regionála plánaeiseváldi eai gaskaneaset soaba mo plánabargu galgá organiserjuvvot, de dahká departemeanta mearráduša.

Eiseválddit main lea ovddasvástádus stuorát johtalusrusttegiin ja tehnikkalaš vuoddostruktuurassat, sáhttet ovttrasrádiid plánaeiseválddiin lágidit ja ovddidit areálaplánaevttohusa dakkár doaimbajuid várás ja mearridit bidjat dakkár plánaid almmolaš geahčadeapmái mearrádušaid vuodul mat gusket guoskevaš plánašládji. Gustojeaddji gieldda dahje regionála plánastrategiijat galget árvvoštallojuvvot plánabarggu oktavuodas.

Plánemii gusket muđuid guoskevaš plánašládjaid dábálaš meannudan- ja riektiváikkhusnuolggadusat.

Kapihtal 4. Oppalaš čielggadangáibádušat

§ 4-1. Plánaoprográmma

Buot regionála plánaid ja gielddaplánaid várás, ja daid muddenplánaid várás main sáhttet leat mearkkašahhti váikkuhusat birrasii ja servodahkii, galgá oassin plánaálggaheami dieđiheamis ráhkaduvvot plánaprográmma plánabarggu vuoddu.

Plánaoprográmma galgá čilget áigumuša plánabargguin, plánaproseassain oktan áigemeeriiguin ja oassálastiiguin, mielváikkuheami lágidemiin, erenoamážit daid joavkkuid ektui maidda dat soaitá erenoamážit guoskat, guđe molssaeavttut árvvoštallojuvvot ja čielggademiid dárbbu. Plánaoprográmmaevttohus sáddejuvvo gulaskuddamii ja biddjojuvvo almmolaš geahčadeapmái oktanaga plánaálggaheami dieđihemiin. Dábálaččat mearrida plánaeiseváldi plánaprográmma.

Jus guoskevaš regionála ja stáhta eiseválddit plánaprográmmaevttohusa vuodul árvvoštallet ahte plána ja nationála dahje dehálaš regionála deasttat sáhttet šaddat vuostálagaid, de dat galgá boahtit ovdan cealkámušas plánaprográmmaevttohussii.

Jus plánas leat stuorra birasváikkuhusat eará stáhtii, de galgá plánaeiseváldi sáddet plánabarggu prográmmaevttohusa dán stáhta guoskevaš eiseválddiide nu ahte dat sáhttet buktit cealkámuša áššis.

§ 4-2. Plánačilgehus ja váikkusčielggadus

Buot plánaevttohusain lága vuodul galgá almmolaš geahčadeami oktavuodas leat plánačilgehus mii válddahallá plána ulbmila, váldosisdoalu ja váikkuhusaid, ja vel plána gaskavuoda daid rámmaide ja láiddanjuolggadusaide mat gusket guvlui.

Daid regionála plánaid ja gielddaplánaid oktavuodas main leat láiddanjuolggadusat dahje rámmat boahttevaš huksema várás ja daid muddenplánaid oktavuodas main sáhttet leat stuorra váikkuhusat birrasii ja servodahkii, galgá plánačilgehusas leat sierra árvvoštallan ja válddahallan – váikkuhusčielggadus – das mo plána šaddá váikkuhit birrasii ja servodahkii.

Gonagas sáhtta addit lánkaásahusa plánaoprográmma, plánaválddahallama ja váikkuhusčielggadeami birra, dás maiddá daid plánaid meannudeami birra, main leat rádjaraštideaddji váikkuhusat.

§ 4-3. Servodatsihkkarvuolta ja riska- ja raššivuođaanalyasa

Huksenplánaid ráhkadettiin galgá plánaeiseváldi bearráigeahččat ahte riska- ja raššivuođaanalyasa čadahuvo plánaguovllus, dahje dat galgá ieš čadahit dakkár analyasa. Analyasa galgá čájehit buot riska- ja raššivuođadiliid main lea mearkkašupmi go árvvoštallá lea go areála heivvolaš huksemiidda, ja dakkár diliid vejolaš nuppástuvvamiidda maid plánejuvvon huksen dagaha. Guovllut main lea várra, riska dahje raššivuohta merkejuvvojit plánii deastaavádahkan, geahča §§ 11-8 ja 12-6. Plánaeiseváldi galgá areálaplánain mearridit dákkár mearrádusaid huksema birra avádahkii, dás maiddá gildosa, mii dárbbasuvo eastadan dihtii vahága ja massima.

Gonagas sáhtta addit lánkaásahusa riska- ja raššivuođaanalyasa birra.

Kapihtal 5. Oassálastin plánemii

§ 5-1. Oassálastin

Juohkehaš gii ovddida plánaevttohusa, galgá lánčit dilálašvuoda mielváikkuheapmái. Gielda galgá bearráigeahččat ahte dat lea ollašuttjuvvon dain plánaoproseassain, maid eará almmolaš orgánat dahje priváhta olbmot čadahit.

Gielladas lea erenoamáš ovddasvástádus sihkkarastit ahte dat joavkkut, maidda ferte erenoamážit lánčit diliid, dás maiddá mánat ja nuorat, besset árjjalaččat leat mielde váikkuheamen. Joavkkuide ja berošteaddjiide geat eai sáhte oassálastit njuolggá, galget sihkkarastjuvvot buorit vejolašvuodas mielváikkuheapmái eara lánkai.

§ 5-2. Gulaskuddan ja almmolaš geahčadeapmi

Go lánka dás mearrida ahte plánaevttohus galgá sáddejuvvot gulaskuddamii, de evttohus galgá sáddejuvvot buot stáhta, regionála ja gieldda eiseválddiide ja eará almmolaš orgánaide, priváhta organisašuvnnaide ja áhahusaide, maidda evttohus guoská, cealkimii mearriduvvon áigemearis.

Go lánka dás mearrida ahte evttohus galgá biddjuvvot almmolaš geahčadeapmái, de galgá uhcimusat okta evttohusgáhppálat leat olámuttus buohkaide, vai juohkehaš sáhtta vuodjut áššái. Go plánaevttohus almmuhuvvo, de galgá fuomášuhtjuvvot leat go molssaevttot evttohusat plánii mat eai leat almmuhuvvon dahje eai almmuhuvvo. Jus leš nu de galgá dieđihuvvot ahte daid lea vejolaš geahčadit plánaeiseválddi kontuvrras.

Buot plánaoproseassa muttuin galgá lánččojuvvot elektrovnnalaš oahpásmahttimii ja gulahallamii.

Dárkilet gáibádusat gulaskuddamii ja almmolaš geahčadeapmái bohtet ovdan iešguđet plánaášši mearrádusain.

§ 5-3. Regionála plánafora

Juohke regiuvnnas berre leat regionála plánafora. Plánaforas galget stáhta, regionála ja gieldda beroštusat čielggaduvvot ja geahččaluvvot oktiiheivehallojuvvot regionála ja gieldda plána barggu oktavuodas.

Regionála plánaeiseváldi ásaha regionála plánafora. Dat stáhta ja regionála orgánat ja gielddat maidda guoskevaš ášši guoská, galget oassálastit. Guoskkahuvvon beroštusaid eará ovddasteaddjit sáhttet bovdejuvvot searvat plánafora čoahkkimiidda.

Regionála plánaeiseválddis lea ovddasvástádus jodihit plánafora ja doaibmat dan čállingoddin.

§ 5-4. Váldi ovddidit vuosttaldeami plánaevttohusii

Áššáiguoski stáhta ja regionála orgána sáhttet ovddidit vuosttaldeami gielddaplánaevttohusa areáloassái ja muddenplánii dakkár áššiin, main lea nátionála dahje stuorra regionála mearkkašupmi, dahje main eará sivaidda geažil lea stuorra mearkkašupmi guoskevaš orgána áššesuorgái.

Eará gielddain lea vuosttaldanvejolašvuohta go plánas lea stuorra mearkkašupmi gieldda ássiide, gieldda ealáhusaide dahje luonddu- dahje kulturbirrasii, dahje gieldda iežas doibmii dahje plánemii.

Sámediggi sáhtta ovddidit vuosttaldeami dakkár plánaidda vuostá main lea stuorra mearkkašupmi sámi kultuvrii dahje ealáhusdoaimmaheapmái.

Jus plánaevttohus gártá vuostálagaid mearrádusaiguin lágas, lánkaásahusas, stáhta plánanjuolggadusain dahje regionála plánearrádusain, dahje bajimus plánain, de sáhtta ovddiduvvot vuosttaldeapmi.

Vuosttaldeapmi galgá ovddiduvvot nu árrat go vejolaš ja mañimusat ovdal dan áigemeari mii lea biddjojuvvon plánaevttohusa gulaskuddamii. Vuosttaldeapmi galgá ákkastuvvot.

§ 5-5. Ráddjehusat vejolašvuođas ovddidit vuosttaldeami

Ii sáhte ovddiduvvot odđa vuosttaldeapmi dakkár diliid vuostá mat leat mearriduvvon ulbmiliin ja mearrádusain go ovdal lea ovddiduvvon vuosttaldeapmi daidda vuostá, ja mat leat mearriduvvon mañimus logi jagis. Ii ge sáhte ovddidit vuosttaldeami diliid vuostá plánaáššis, maid vuostá lei sáhttit ovddidit vuosttaldeami ovddeš ášši oktavuodas seamma dili birra mii lea mearriduvvon mañimus logi jagis. Go gielddas ja vuosttaldanorgánas lea sierramielalašvuohta das lea go vejolaš ovddidit vuosttaldeami dán mearrádusa vuodul, de mearrida departemeanta ášši.

Dain dáhpáhusain mat leat namuhuvvon vuosttaš laddasa goalmmat dadjosis, bohtá gieldda plánearrádus fápmui easkka dalle go departemeanta lea mearridan ahte vuosttaldanvejolašvuohta lea gildojuvvon. Go departemeanta gávnna ahte vuosttaldanvejolašvuohta lea rabas, de meannuduvvo ášši viidáseappot dábbalaš lánka.

Vuoigatvuohta ovddidit vuosttaldeami manahuvvo jus gáibádus beassat oassálastit plánaaprosessii § 3-2 goalmmat laddasa vuodul ii leat ollašuttu juvvon, dainna eavttuin ahte plánaeiseváldi lea ollašuttán iežas dieđihangeatnegasvuođa ja guoskevaš plánašlájá dieđihangáibádusaid.

§ 5-6. Departemeantta soabaheapmi ja meannudeapmi

Jus gieldda ii gávnna sáhttit vuhttiiváldit vuosttaldeami, de galgá dábbalaččat geahččalit soabahit beliid. Jus ii juksojuvvo ovtamielalašvuohta, de dahká gieldda plánearrádusa ja sádde plána ja vuosttaldeami, oktan soabaheaddji rávvagiin, departementii. Departemeanta mearrida galgá go vuosttaldeapmi dohkkehuvvot ja plána rievdaduvvot.

Gonagas mearrida gii dat galgá leat soabaheaddji.

II. Nationála plánabargamušat

Kapihtal 6. Stáhta plánaláiddanjuolggadusat ja plánamearrádusat

§ 6-1. Nationála vuordámušat regionála ja gieldda plánemii

Ovddidan dihtii ceavzilis ovdáneami galgá Gonagas juohke njealját jagi ráhkadit dokumeantta mas bohtet ovdan vuordámušat regionála ja gieldda plánemii. Dat galgá čuovvovuvvot plánemis dán lága vuodul ja biddojuvvot vuodđun stáhta oassálastimii.

§ 6-2. Stáhta plánaláiddanjuolggadusat

Gonagas sáhtta mearridit stáhta plánaláiddanjuolggadusaid oppa riikii dahje geográfalaččat ráddjejuvvon guvlui.

Stáhta plánaláiddanjuolggadusat galget biddojuvvot vuodđun:

- a) stáhta, regionála ja gieldda plánemii dán lága vuodul,
- b) bođu mearrádusaide maid stáhta, regionála ja gieldda orgánat dahket dán lága vuodul dahje eará lágaid vuodul.

Stáhta evttohuvvon plánaláiddanjuolggadusat galget sáddejuvvot gulaskuddamii guđa vahku cealkináigemeriin ovdalگو dat dohkkehuvvojit.

Departemeanta galgá almmuhit stáhta plánaláiddanjuolggadusaid buot guoskkahuvvon almmolaš orgánaide, berošteaddji organisašuvnnaide ja ášahusaide, ja almmolašvuhtii.

§ 6-3. Stáhta plánamearrádusat

Go lea dárbu fuolahan dihtii nationála dahje regionála beroštusaid, sáhtta Gonagas maŋŋá go lea ráddádallan guoskevaš gielddaiguin ja regionála plánaeiseválddiiguin eanemusat logi jagi áigodahkii mearridit gildosa dan vuostá ahte lagabut ráddjejuvvon geográfalaš guvlui, dahje oppa riikii, čadahuvvojit erenoamážit namuhuvvon huksen- ja rusttetdoaimbajut almmá departemeantta miediheami haga, dahje mearridit ahte dakkár doaimbajut dakkár miediheami haga dušše sáhttet álggahuvvot nu mo boahtá ovdan gielddaplána dahje muddenplána čadni areálaoasis dán lága vuodul. Gonagas sáhtta guhkidit gildosa vidain jagiin hávil.

Ovdalگو mearrádus dahkkojuvvo, galgá mearrádusevttohus sáddejuvvot gulaskuddamii ja biddojuvvot almmolaš geahčadeapmái guoskkahuvvon gielddain guđa vahku cealkináigemeriin, ja dahkkojuvvot olbmuid olámuddui uhcimusat ovttá aviissa bokte mii dábálaččat lohkkajuvvo báikkis ja elektrovnnalaš mediaid bokte.

Stáhta plánamearrádusat galget maŋŋá dohkkeheami almmuhuvvot áigečállagis Norsk Lovtidend ja oahpásmahttojuvvot buot almmolaš orgánaide, berošteaddji organisašuvnnaide ja ášahusaide, ja almmolašvuhtii.

§ 6-4. Stáhta areálaplána

Go dehálaš stáhta dahje regionála huksen-, rusttet- dahje suodjalandoaimbajuid čadaheapmi dan dahká dárbašlašžan, dahje go eará servodatlaš deasttaid geažil lea dárbu, de sáhtta departemeanta ávžžuhit guoskevaš gieldda ráhkadit areálaoasi gielddaplánii dahje muddenplánii lága kapihttaliid 11 ja 12 vuodul.

Seamma eavttuiguin sáhtta departemeanta ieš ráhkadit ja dohkkehit dakkár plána. Departemeanta váldá dalle gielddastivrra válddi. Guoskevaš gieldda lea geatnegahttojuvvon veahkehit departemeantta dán barggus dárbbu mielde.

Departemeanta sáhtta bođu áššis mearridit ahte loahpalaš konsešuvdna fápmobuvttadanrusttegiidda energiijalága, čáhceresursalága dahje čázádatbuođđunlága vuodul almmá mange haga muđuid galgá doaibmat stáhta areálaplánan. Departemeantta mearrádusa dán laddasa vuodul ii sáhte váidit.

III. Regionála plánen

Kapihtal 7. Regionála plánastrategiija

§ 7-1. Regionála plánastrategiija

Regionála plánaeiseváldi galgá uhčimusat oktii juohke válgaáigodagas, ja mañimusat ovdalگو jahki lea vássán mañña iežas vuodđudeami, ráhkadit regionála plánastrategiija ovttasráđiid daid gielddaiguin, stáhta orgánaiguin, organisašuvnnaiguin ja áshusaiguin maidda plánabargu guoská.

Plánastrategiija galgá čilget dehálaš regionála ovddidanmihtilmasvuodaid ja hástalusaid, árvoštallat guhkesáigásaš ovdánanvejolašvuodaid ja árvoštallat gude áššit galget meannuduvvot viidáset regionála plánemis.

Regionála plánastrategiija galgá visogovalaččat čájehit mo vuoruhuvvon plánabargamušat galget čuovvoluvvot ja mo oassálastin plánabargui galgá čadahuvvot.

Gonagas sáhtta addit láhkaásahusa regionála plánema iešguđet osiid sisdoalu ja lágideami birra.

§ 7-2. Regionála plánastrategiija meannudeapmi ja váikkuhus

Regionála plánastrategiijaevttohus sáddejuvvo gulaskuddamii ja biddjojuvvo almmolaš geahčadeapmái. Áigemearri ovddidit cealkámušaid galgá leat uhčimusat guhitta vahku. Regionála plánaeiseváldi mearrida plánastrategiija.

Go regionála plánaeiseváldi lea mearridan regionála plánastrategiija, de dat ovddiduvvo Gonagassii dohkkeheapmái. Dohkkehettiin regionála plánastrategiija sáhtta Gonagas, mañña go lea ráđđádallan regionála plánaeiseváldiin, mearridit daid rievdadusaid mat gávnnavuvvojit dárbbaslažžan nationála beroštusaid deastta geažil.

Stáhta ja regionála orgánat ja gielddat galget bidjat regionála plánastrategiija vuodđun regiovna viidáset plánabargui.

Kapihtal 8. Regionála plána ja pláneamearrádus

§ 8-1. Regionála plána

Regionála plánaeiseváldi galgá ráhkadit regionála plánaid daidda gažaldagaide mat leat mearriduvvon regionála plánastrategiijas.

Gonagas sáhtta gohččut ráhkadit regionála plána dihto doaibmasurggiide, fáttáide dahje geográfalaš guovlluide ja láhkaásahusa bokte mearridit dárkileappot mearrádusaid sisdoalu ja organiserema birra ja dan birra galgá go Gonagas dohkkehit plána.

Regionála plánii galgá ráhkaduvvot doaibmaprogramma man mielde plána čadahuvvo.

Doaibmaprogramma galgá regionála plánaeiseváldi dohkkehit ja dat galgá ođasmahttojuvvo juohke jagi.

§ 8-2. Regionála plána váikkuhus

Regionála plána galgá biddjojvuvot vuodđun regionála orgánaid doibmii ja regionna gielddalaš ja stáhtalaš plánemii ja doibmii.

§ 8-3. Regionála plána ráhkadeapmi

Regionála plánaeiseváldi galgá ovttrasrádiid guoskevaš almmolaš eiseválddiiguin ja organisašuvnnaiguin ráhkadit regionála plána. Stáhta orgánain ja gielddain lea vuoigatvuohta ja geatnegasvuohta oassálastit plánemii go dat guoská daid doaibmaviidodahkii dahje daidda plánaide ja mearrádusaide.

Regionála plánaeiseváldi ráhkada plánaprográmmaevttohusa ovttrasrádiid guoskevaš gielddaiguin ja stáhta eiseválddiiguin, geahča § 4-1. Plánaprográmmaevttohus sáddejuvvo gulaskuddamii ja biddjojvuvot almmolaš geahčadeapmái uhcimusat guđa vahku cealkináigemiin. Regionála plánaeiseváldi dohkkeha plánaprográmma.

Regionála plána evttohus sáddejuvvo gulaskuddamii ja biddjojvuvot almmolaš geahčadeapmái uhcimusat guđa vahku cealkináigemiin. Regionála plánat oktan láiddanjuolggadusaiguin dahje boahttevaš huksema rámmaiguin galget sisttisetdoallat sierra árvoštallama ja válddahallama dain váikkuhusain mat plánas leat birrasii ja servodahkii, geahča § 4-2 nuppi lađđasa.

§ 8-4. Regionála plána dohkkeheapmi

Regionála plánaeiseváldi dohkkeha regionála plána loahpalaš doibmii bidjamiin jus ášši ii ovddiduvvo departementii nuppi lađđasa mearrádusa vuodul, dahje jus eará ii čuovo § 8-1 nuppi lađđasa lálkaásahas. Gielddat, fylkkamánni ja guoskevaš stáhta orgánat galget oážžut dieđu mearrádusa birra. Okta gáhppálat plánas sáddejuvvo departementii diehtun.

Jus stáhta orgánas iežas ovddasvástádussuorggis nationála dahje stáhta beroštusaid geažil, dahje gielddas masa plána guoská njuolgga, leat mearkkašahtti ákkat plána ulbmiliid dahje láiddanjuolggadusaid vuostá, de dat sáhttet gáibidit ahte ášši ovddiduvvo departementii, mii sáhtta dahkat rievdadusaid mat adnojuvvojit dárbbaslažžan. Seamma lálkai lea regionála plánamearrádusaid dohkkeheami oktavuodas § 8-5 vuodul.

Vaikke vel ášši ii ovddiduvvo ge departementii ovddit lađđasa vuodul, de sáhtta departemeanta, maŋŋágo regionála plánaeiseváldi lea ožžon vejolašvuoda addit cealkamuša áššis, dahkat rievdadusa plánas nationála beroštusaid geažil. Regionála plánaeiseváldi ferte leat ožžon dieđu dan birra ahte plána rievdaduvvo maŋimusat golbma mánu maŋŋágo departemeanta lea vuostáiváldán dan.

§ 8-5. Regionála plánamearrádus

Regionála plánaeiseváldi sáhtta mearridit regionála plánamearrádusa mii čatnasa daid regionála plána areálageavaheami láiddanjuolggadusaide mat galget fuolahit nationála dahje regionála deasttaid ja beroštusaid. Mearrádus sáhtta mearridit ahte eanemusat logi jagi áigodahkii mearriduvvo gielddus čađahit erenoamážit namuhuvvon huksen- dahje rusttetdoaibmabijuid almmá miediheami haga lagabui ráddjejuvvon geográfalaš guovlluin, dahje mearridit ahte dakkár doaibmabijuid almmá dakkár miediheami haga lea vejolaš čađahitt dušše dán lága vuodul dohkkehuvvon areálaplána mielde.

Regionála plánamearrádusa evttohus galgá ráhkaduvvot ja meannuduvvot §§ 8-3 ja 8-4 njuolggadusaid vuodul, ja sáhtta ovddiduvvot regionála plána ráhkadeami oktavuodas.

Regionála plánaeiseváldi sáhtta, maŋŋágo lea ráddádallan fylkkamánniin ja guoskevaš gielddaiguin, guhkidit gildosa viđain jagiin hávil.

Regionála plánaeiseváldi sáhtta addit miedáhusa čađahit doaibmabijuid maidda regionála plánamearrádus gusto maŋŋá ráddádallama fylkkamánniin ja guoskevaš gielddaiguin.

Regionála plánearrádus galgá almmuhuvvot čállagis Norsk Lovtidend ja elektrovnnalaš mediaid bokte. Okta gáhppálat plánearrádusas galgá sáddejuvvot departementii, fylkkamánái ja guoskevaš gielddaide ja stáhta eiseválddiide.

Kapihtal 9. Gielddaidgaskasaš plánaovttasbargu

§ 9-1. *Gielddaidgaskasaš plánaovttasbargu*

Guokte dahje eanet gielddat berrejit ovttasbargat plánemiin dán lága vuodul go lea ulbmillaš oktiordnet plánema gielddarájaid rastá. Ovttasbargui sáhttet gullat buot gieldda plánašlájat.

Gielddaidgaskasaš plánaovttasbargu sáhtta álggahuvvot regionála plánastrategiija čadahemiin. Regionála plánaeiseváldi dahje stáhta eiseválddit sáhttet ávžžuhit gielddaid álggahit dakkár ovttasbarggu mii adnojuvvo dárbbaslažžan go galgá fuolahit deasttaid ja čoavdit bargamušaid main lea mearkkašupmi olggobeallái ovttaskas gieldda.

Go adnojuvvo dárbbaslažžan fuolahan ja čoavdin dihtii nationála ja dehálaš regionála deasttaid ja bargamušaid, de sáhtta departemeanta gohččut gielddaid álggahit dakkár plánaovttasbarggu. Dás sáhtta maiddá mearridit plánaovttasbarggu organiserema, guđe bargamušaide ovttasbargu galgá guoskat ja guđe geográfalaš guovlluide dat galgá guoskat. Ovdalgo dakkár mearrádus dahkkojuvvo, de galget guoskevaš gielddat beassat buktit cealkámuša.

§ 9-2. *Organiseren*

Plánaovttasbarggu jodiha stivra mas leat seamma ollu ovddasteaddjit juohke gielddas, jus gielddat eai leat šiehtadan eará. Muđuid go gielddat leat mearridan eará, de mearrida stivra ieš njuolggadusaid iežas bargui ja organiseren plánabarggu nu mo dat gávnnaha ulbmillažžan.

Gonagas sáhtta lánkaásahusain mearridit gielddaidgaskasaš plánaovttasbarggu organiserema.

§ 9-3. *Plánaproseassa ja plánasisdoallu*

Plánaproseassi ja plána sisdoallu gustojit guoskevaš plánašlájá njuolggadusat, geahča kapihtaliid 11 ja 12. Juohke gielddas lea ovddasvástádus čuovvut iežas suorggi áššemeannudannjuolggadusaid.

Oassálasti gielddat sáhttet fápmudit stivrii válddi dahkat dakkár mearrádusaid plánaproseassa oktavuodas, mat leat biddjojuvvon gildii lága vuodul.

Juohke gielddastivra dohkkeha loahpalaš plánearrádusa iežas guvlui.

§ 9-4. *Joatkit regionála plánan*

Gielddaid eanetlohku sáhtta vaikke goas ávžžuhit regionála plánaeiseválddi váldit badjelasas plánabarggu regionála plánan, dan plánabarggu vuodul mii dan rádjai lea čadahuvvon.

Regionála plánaeiseváldi ja stáhta eiseváldi sáhttet ávžžuhit gielddaid joatkit barggu regionála plánan go adnojuvvo dárbbaslažžan nu ahte lea vejolaš fuolahit deasttaid ja čoavdit bargamušaid main lea mearkkašupmi olggobeallái ovttaskas gieldda. Gielddaid eanetlohku sáhtta miehtat dasa.

Departemeanta sáhtta mearridit ahte plánabargu galgá jotkojuvvot regionála plánan. Ovdalgo dakkár mearrádus dahkkojuvvo, de galget gielddat leat ožžon vejolašvuoda addit cealkámuša.

§ 9-5. Sierramielalašvuolta

Jus gielddain lea sierramielalašvuolta dievaslaš plánaevttohusa sisdoalu dáfus, de sáhtta stivra dahje ovttaskas gieldda ávžžuhit fylkkamánni dahje regionála plánaeiseválddi čadahit soabahallama.

Giellada sáhtta golmma mánu ovdalaš čálalaš dieđihemiin loahpahit plánaovttasbarggu. Eará gielddat sáhttet joatkit plánaovttasbarggu dan guovllu várás mii sidjiide gullá.

Departemeanta sáhtta gohččut ovttaskas gieldda joatkit ovttasbarggu.

§ 9-6. Čadaheapmi ja rievdadeapmi

Gielladaidgaskasaš plánaovttasbarggu bealit berrejit dahkat šiehtadusa daid plánaid čadaheami birra, mat leat dohkkehuvvon dakkár ovttasbarggu vuodul, go lea dárbu oktiordnet váikkuhangaskaomiid geavaheami čadaheami várás.

Jus gieldda dahje regionála plánaeiseváldi ovttabeallásaččat háliida rievdadit plána dán kapihttala vuodul, de galget eará oassálastit ja guoskevaš bealit oažžut čálalaš dieđu dan birra ovdalgo plánabargu álggahuvvo.

§ 9-7. Regiovnnaid- ja gielddaidgaskasaš plánaovttasbargu

Dán kapihttala njuolggadusat gustojit seamma láhkai dan plánaovttasbargui masa servet okta dahje eanet regiovnnaid ja dan plánaovttasbargui masa servet okta dahje eanet gielddat.

Departemeanta sáhtta geatnegahttit dakkár plánaovttasbargui mii lea dárbbaslaš go galgá čovdit plánenbargamušaid stuorát guovllu várás oktasaččat. Dás sáhtta departemeanta addit mearrádusaid ovttasbarggu ulbmila birra, guđe bargamušaide ovttasbargu galgá guoskat, guđe geográfalaš guvlui dat galgá guoskat, dárbbaslaš ovttasbargoorgánaid organiserema birra, ja stáhta oassálastima birra. Ovdalgo dakkár mearrádus dahkkojuvvo, de galget guoskevaš regiovnnaid ja gielddat leat ožžon vejolašvuoda addit cealkámuša.

IV. Giellada plánen

Kapihtal 10. Giellada plánastrategiija

§ 10-1. Giellada plánastrategiija

Gielladastivra galgá uhcimusat oktii jahkái juohke válgaáigodagas, ja mañimusat jagi mañná iežas vuodđudeami, ráhkadit ja dohkkehit giellada plánastrategiija. Plánastrategiijas berrejit leat ságaškuššojuvvon dat giellada strategalaš válljemat, mat čatnasit servodatovddideapmái, dás maiddái guhkesáigásaš areálageavaheapmi, birashástalusat, suorggi doaibma ja giellada plánadárbbu árvvoštallan válgaáigodahkii.

Giellada galgá giellada plánastrategiijabarggus háhkát oainnuid stáhta ja regionála orgánain ja ránnjagielddain. Giellada berre maid láhčit dilálašvuodaid viiddes oassálastimii ja almmolaš digaštallamii vuodđun meannudeapmái. Gielladastivrra mearrádusevttohus galgá almmuhuvvot uhcimusat 30 beavvi ovdal gielladastivrra meannudeami.

Meannudeamis galgá gielladastivra árvvoštallat galgá go gustojeaddji gielddaplána dahje oasis das odasmahttojuvvot, dahje galgá go plána jotkojuvvot rievdadusaid haga.

Gielddastivra sáhtta dás árvoštallat lea go dárbu álggahit barggu odđa areálaplánaiguin válgáigodagas, dahje berre go gustojeaddji plánaid ođasmahttit dahje loahpahit.

Gieldda plánastrategiija ráhkadeapmi ja meannudeapmi sáhttet ovttahttojuvvot gielddaplána álggahanbargguin ja leat oassi das, geahča kapihttala 11.

Kapihtal 11. Gielddaplána

§ 11-1. Gielddaplána

Gielddas galgá leat ollislaš gielddaplána mas lea mielde servodatoassi oktan doaibmaosiin ja areálaosiin.

Gielddaplána galgá fuolahit sihke gieldda, regionála ja nationála ulbmiliid, beroštusaid ja bargamušaid, ja berre fátmastit buot gieldda dehálaš ulbmiliid ja bargamušaid. Gielddaplána vuolggasadjin galgá leat gieldda plánastrategiija ja dat galgá bidjat stáhta ja regionála eiseválddiid láiddanjuolggadusaid ja gohččosiid vuodđun.

Gielddaoasseplána sáhtta ráhkaduvvot dihto guovlluide, fáttáide dahje doaibmasurggiide.

Gielddaplánas galgá leat doaibmaoassi mii čujuha mo plána galgá čuovvoluvvot njealji boahhtevaš jagi dahje eanet jagiid, ja ođasmahttojuvvot jahkásaččat. Ekonomiijaplána gielddalága § 44 vuodul sáhtta leat mielde doaibmaoasis.

Gonagas sáhtta addit lánkaásahusa:

- a) gielddaplána areáloasi oppalaš mearrádusaid sisdoalu birra, geahča § 11-9
- b) areálaplána oasseulbmiliid birra, geahča §§ 11-7 ja 12-5
- c) gielddaplána meannudeami birra, geahča §§ 11-12 rájes 11-17 rádjai
- d) gielddalága vuodul gielddaplána ja ekonomiijaplána servodatoasi oktiordnejuvvon čadaheami birra, geahča §§ 11-2 rájes 11-12 rádjai.

§ 11-2. Gielddaplána servodatoassi

Gielddaplána servodatoassi galgá árvoštallat guhkesáiggi hástalusaid, ulbmiliid ja strategiijaid gielddaservodaga várás ollislaččat ja gieldda várás organisašuvdnan. Das berrejit gieldda ovddideami molssaeavttot strategiijat leat válddhallojuvvon ja árvoštallojuvvon.

Gielddaplána servodatoassi galgá leat vuodđun gieldda surggiid plánaide ja doaimmaide. Dat galgá addit láiddanjuolggadusaid dasa mo gieldda iežas ulbmilat ja strategiijat galget čadahuvvot sihke gielddalaš doaimmas ja eará almmolaš orgánaid ja priváhta olbmuid mielváikkuheami oktavuodas.

Gielddaoasseplánain mat leat fáttáid dahje doaibmasurggiid várás, galgá leat doaibmaoassi mii čujuha mo plána galgá čuovvoluvvot boahhte njealji jagi dahje guhkit áiggi. Doaibmaoassi galgá ođasmahttojuvvot juohke jagi.

Gielddaplána servodatoasi ráhkadeapmái ja dohkkeheapmái gustojit §§ 11-12 rájes 11-15 rádjai.

§ 11-3. Gielddaplána servodatoasi váikkuhus

Gielddaplána servodatoassi galgá leat vuodđun gieldda iežas doibmii ja stáhta ja regionála eiseválddiid doibmii gielddas.

Gielddaplána doaibmaoassi lea vuoddu dasa mo gieldda vuoruhá resurssaid, plánen- ja ovttasbargobargamušaid ja konkretisere doaibmabijuid gieldda ekonomalaš rámmaid siskkobealde.

§ 11-4. Gielddaplána servodatoasi ja gielddaoasseplána revišuvdna ja doaibmaplána jahkásaš ođasmahttin

Gielddaplána servodatoasi ja gielddaoasseplánaid ođasmahttima oktavuodas gustojit mearrádusat gieldda plánastrategiija birra, geahča § 10-1, ja gielddaplána meannudeami birra, geahča §§ 11-12 rájes 11-15 rádjai.

Gielddaplána doaibmaoassi jahkásaš ođasmahttima oktavuodas, geahča § 11-1, galgá gieldda viežžat oainnuid guoskevaš stáhta ja regionála orgánain ja earáin geain lea ovddasvástádus doaibmaoassi doaibmabijuid čađaheamis. Gielddastivrra mearrádusevttohus galgá almmuhuvvot uhcimusat 30 beaivvi ovdal gielddastivrra meannudeami.

§ 11-5. Gielddaplána areálaoassi

Gielddas galgá leat areálaplána olles gieldda várás (gielddaplána areálaoassi) mii čájeha boahttevaš servodatovddideami ja areálageavaheami gittalasvuoda. Areálaplánat sáhttet ráhkaduvvot gieldda guovllu osiide.

Gielddaplána areálaoassi galgá čájehit areálahálldasemi mihtilmasvuodaid ja daid ođđa doaibmabijuid ja ođđa areálageavaheami rámmaid ja eavttuid, mat sáhttet čadahuvvot, ja guđe dehálaš deasttat galget fuolahuvvot areálaid hálldasemi oktavuodas. Gielddaplána areálaoassi galgá sisttisdoallat plánakárta, mearrádusaid ja plánaválddahallama main bohtet ovdan mo nátionála ulbmilat ja láiddanjuolggadusat, ja areálageavaheami bajimus plánat, leat fuolahuvvon.

Plánakárta galgá dárbbu mielde čájehit areálaid geavaheami ja suodjaleami váldoulbmiliid ja deastaavádagaid.

Gieldda sáhtta iežas dárbbu árvvoštallama vuodul aiddostahttit gielddaplána areálaoassi olles gieldda guovllu várás dahje gieldda guovllu osiid várás ja das galget areálageavaheami, deastaavádagaid ja mearrádusaid vuolleulbmilat leat čujuhuvvon lagabui, geahča §§ 11-7 rájes 11-11 rádjai.

§ 11-6. Gielddaplána areálaoassi riekteváikkuhus

Gielddaplána areálaoassi mearrida guovllu boahttevaš areálageavaheami ja gielddastivrra mearrádusa bokte dat čatná daid ođđa doaibmabijuid dahje daid dálá doaibmabijuid viiddideami, mat leat namuhuvvon §:s 1-6. Plána gusto gielddastivrra mearrideami rájes, jus departemeanta ii galggaš mearridit ášši § 11-16 vuodul.

Doaibmabijut § 1-6 vuodul eai galgga rihkkut plána areálaulbmila ja oppalaš mearrádusaid, eai ge mearrádusaid mat čatnasit areálaulbmiliid ja deastaavádagaid.

Daid dáhpáhusain go ii gusto dahje ii leat gáibiduvvon muddenplána, geahča § 12-1 nuppi lađđasa, galgá gielddaplána areálaoassi čuvvojuvvot lohpeohcama mearrádusa vuodul dahje daid doaibmabijuid dulkoma vuodul, mat bohtet ovdan § 20 vuosttaš lađđasa bustávid a rájes m rádjai njuolggadusain, geahča §§ 20-2 ja 20-3.

§ 11-7. Gielddaplána areálaoassi areálaulbmil

Gielddaplána areálaoassi galgá nu guhkás go lea dárbbu, čájehit daid areálaulbmiliid mat leat addojuvvon nr. 1 rájes nr. 6 rádjai. Váldoulbmilat galget dárbbu mielde juogaduvvot čujuhuvvon vuolleulbmiliidda.

Areálaulbmilat:

1. Ássanvisttit ja rusttegat.

Vuolleulbmilat:

Ássanvisttit, astoáiggevisttit, čoahkkebáikeulbmilat, gávpeguovddážat, gávppit, visttit almmolaš dahje priváhta bálvalusaid várás, astoáigge- ja turistaulbmilat, vuoddoávdnasiid háhkan, ealáhusvisttit, valáštallanrusttegat, earalágan rusttegat, olggustallanareálat, hávde- ja urdnaávžžut.

2. Johtolatrusttegat ja teknihkalaš vuoddostruktuvra.

Vuolleulbmilat:

geaidnu, geinnodat, girdišillju, hápman, váldofierpmádat sihkkeliid várás, oktasašfierpmádat, oktasašdeaivvadansadji, párkensajit, spáittut teknihkalaš vuoddostruktuvrra várás.

3. Ruonasstruktuvra.

Vuolleulbmilat:

luondduguovllut, mátkkoštanbáikkít, friijaguovllut ja párkkat.

4. Suodjalus.

Vuolleulbmilat:

iešguđetlágan suodjalusulbmilat.

5. Eanadoallo-, luonddu- ja astoáiggeulbmilat ja boazodoallu.

Vuolleulbmilat:

- a) areála dárbblašlaš doaibmabijuide eanadoalu ja boazodoalu ja dálldollui gulli ealáhusdoaimma várás dálu resurssaid vuodul,
- b) areála biedggos ássan-, astoáigge- dahje ealáhusvisttiid jed. várás, geahča § 11-11 nr. 2.

6. Meara ja čázádagaid, ja daidda gulli gáddeavádagaid, geavaheapmi ja suodjaleapmi.

Vuolleulbmilat:

johtolat, lođastagat, guolástus, akvakultuvra, juhkančáhci, luonddu- ja astoáiggeguovllut sierra dahje ovtastussan.

Dakkár guovlluid várás maid birra areálaplána dušše almmuha areálageavaheami váldoulbmila, galget nu guhkás go lea dárbu addojuvvot mearrádusat mat čielggadit areálaid geavaheami ja suodjaleami eavttuid, geahča §§ 11-9 rájes 11-11 rádjai.

§ 11-8. Deastaavádagat

Gielddaplána areálaoassi galgá nu guhkás go lea dárbu čájehit daid deasttaid ja gáržžidemiid main lea mearkkašupmi areálageavaheapmái. Deasttat ja dilit mat gullet nuppi ladđasa a bustávvas f bustáva rádjai, galget merkejuvvot areálaoassái deastaavádahkan oktan

daidda gulli láiddanjuolggadusaiguin ja mearrádusaiguin. Seamma areálii sáhttet almmuhuvvot máŋga avádaga.

Deastaavádahkii galgá nu guhkás go lea dárbu almmuhuvvot guđe mearrádusat ja láiddanjuolggadusat dat gustojit dahje galget gustot dán lága vuodul dahje eará lágaid vuodul fuolahan dihtii dan deastta maid avádat čájeha.

Čuovvovaš deastaavádagat sáhttet mearriduvvot:

- a) Sihkkarastin-, šlápma- ja várraavádagat oktan várrasivain dahje birasriskkain.

Sáhttet addojuvvot mearrádusat mat gildet doaibmabijuid ja/dahje doaimmaid, geahča § 1-6, avádaga siskkobealde, dahje bidjet eavttuid daidda.

- b) Avádat erenoamáš vuodđostruktuvragáibádusaiguin oktan vuodđostruktuvrašlájja almmuhemiin.

Sáhttet addojuvvot mearrádusat vuodđostruktuvragáibádusa birra huksenguovllus, sihke gildosa dahje bákku birra § 11-9 nr. 3 ja nr. 4 vuodul.

- c) Avádat mas lea erenoamáš deasta eanadollui, boazodollui, olggustallamii, ruonástruktuvrii, eanadahkii dahje luondubirrasa dahje kulturbirrasa gáhttemii, oktan beroštusaid almmuhemiin.

Álbmotmehciid ja suodjemehciid ravdaavádahkii sáhttet, oktanaga odđa suodjalanguovlluid suodjalanláhkaásahusa mearridemiin dahje suodjalanláhkaásahusa ođasmahttimiin dahje ásahuvvon suodjalanguovlluid hálddašanplána mearridemiin, čadahuvvot mearrádusat eastadan dihtii ahte suodjalanguovllu suodjalanárvvut loaktašuvvet sakka.

Sáhttet addojuvvot láiddanjuolggadusat doaimmaid ráddjema birra ja doaibmabijuid eavttuid birra fuolahan dihtii beroštusaid avádagas.

Sáhttet addojuvvot láiddanjuolggadusat dan birra guđe deasttat galget deattuhuvvot eará lágaid čadaheami oktavuodas nu guhkás go gildii lea biddjojuvvon váldi guoskevaš lága vuodul.

- d) Háldogáržžidanavádat dassážiigo mearrádus dahkkojuvvo plána- ja huksenlága dahje eará lágaid vuodul, dahje mii lea háldogáržžiduvvon dakkár riektevuodu vuodul, oktan ulbmilalmmuhemiin.

Háldogáržžideapmi dassážiigo mearrádus dahkkojuvvon plána- ja huksenlága dahje eará lágaid vuodul lea áiggi dáfus ráddjejuvvon njealji jahkái, muhto sáhtta ohcama vuodul departementii guhkiduvvot njealjiin jagiin.

- e) Avádat masa gáibiduvvo máŋga opmodaga oktasaš plánen, dás maddái erenoamáš ovttasbargo- dahje oamastanvuogit ja nuppástuhttin ja ođasmahttin.

Dán avádaga mearrádusat sáhttet deasttat ahte oktasaš plánen galgá čadahuvvot máŋgga opmodaga várás guovllus ja ahte čadaheapmái galget geavahuvvot erenoamáš váikkuhangaskaoomit. Mearrádusat sáhttet maid addojuvvot § 11-9 nr. 3 vuodul.

- f) Avádat mas gustojeaddji muddenplána ain galgá gustot.

§ 11-9. Oppalaš mearrádusat gielddaplána areálaoassái

Gielda sáhtta beroškeahhtá areálaulbmilis dahkat mearrádusaid gielddaplána areáloassái mat gusket:

1. muddenplánagáibádusaide mat leat vassis areálaid dahje vassis doaibmabijuid várás, dás maiddáí dasa ahte guovlu galgá leat muddejuvvon ovdalgo bienalaš mudden sáhtta mearriduvvot,
2. huksenšiehtadusaid sisdollui, geahča § 17-2,
3. gáibádusaide dasa mo čáhcelágideapmi, duolvačáhcehálddašeapmi, geaidnu ja eará fievrrideapmi odđa huksen- ja rusttetdoaibmabijuid oktavuodas lea čovdojuvvon, dás maiddáí gielddus dahje gohčus dakkár čovdosiidda, ja gáibádusaide ovttaskas rusttegi, geahča § 18-1. Sáhttet maiddáí addojuvvot mearrádusat odđa visttiide čáziin fievrriduvvot lieggasa láchima birra, geahča § 27-5,
4. vuorrogáibádusaide sihkkarastin dihtii servodatbálvalusa ásaheami, teknihkalaš vuoddostrukturrra ásaheami, ruonástrukturrra ásaheami ovdalgo guovllut váldojuvvojit atnui ja ahte mearriduvvo goas guovllut sáhttet váldojuvvot atnui huksen- ja rusttetulbmiliidda, dás maiddáí huksenvuoru,
5. huksenrájáide, huksenmearrái ja doaibmangáibádussii, dás maiddáí oppalaš hábmemii, duhkoraddan-, olgo- ja orrunsajiide, galbbaide ja máidnosii, párkemii, párkensajiid friijaoastimii § 28-7 vuodul ja vistehivvodaga geavaheapmái § 31-6 vuodul,
6. biraskvalitehtii, estetihkkii, lundui, eanadahkii ja ruonástrukturvrii, dás maiddáí gaskaboddasaš ja sirddehahtti huksehusaide ja rusttegiidda,
7. daidda deasttaide, maid ferte atnit áimmahuššan dihtii dálá visttiid ja eará kulturbirrasiid,
8. diliide mat galget čielggaduvvot ja čuvgejuvvot viidáset muddenbarggus, dás maiddáí mearrádusaide birasčuovvoleami ja -goziheami birra.

§ 11-10. Mearrádusat areálaulbmilii § 11-7 nr. 1, 2, 3 ja 4 vuodul

Areálaulbmiliidda nr. 1, 2, 3 ja 4 §:s 11-7 sáhttet dárbbu mielde addojuvvot mearrádusat mat gusket:

1. dasa ahte uhcit huksendoaibmabijut eai gáibit eanet plána jus leat addojuvvon mearrádusat huksenmeari ja olgoareála birra, ja oktavuolta fievrridanfierpmádahkii ja eará lágat leat fuolahuvvon,
2. rusttegiid fysihkalaš hábmemii,
3. dasa ahte guđe areálat galget geavahuvvot almmolaš ulbmiliidda dahje oktasaš areálan,
4. eretvuodjinluottaid báikádeapmái, geavaheapmái ja gáibádusdásiide,
5. dasa guđe guovlluin Suodjalus § 20-4 vuodul ieš sáhtta dahkat mearrádusa doaimmaid, visttiid ja rusttegiid birra.

§ 11-11. Mearrádusat areálaulbmilii § 11-7 nr. 5 ja 6 vuodul

Areálaulbmiliidda nr. 5 ja 6 §:s 11-7 sáhttet dárbbu mielde addojuvvot mearrádusat mat gusket:

1. daid eanadoalu ja boazodoalu visttiid ja rusttegiid viidodahkii, báikádeapmái ja hábmemii, mat leat namuhuvvon § 11-7 vuosttaš ladđasis nr. 5,

2. dasa ahte vuorjjes ássanvisttiid, astoáiggivisttiid dahje ealáhusvisttiid ja eará visttiid sáhtta addit lobi hukset ovttaskas ohcamiid meannudeamis dahje muddenplána meannudeamis go ulbmil, visttiid viidodat ja báikádeapmi lea dárkileappot almmuhuvvon areálaplánas,
3. čázeoavvi, čáhcestoalppu ja botni geavaheapmái ja suodjaleapmái,
4. dasa ahte addit lobi hukset dárbbaslaš visttiid, uhcit rusttegiid ja rájuid 100-mehteravádahkii mearragáddái eanadoalu, boazodoalu, guolásteami, bivdima, akvkultuvrra ja mearrajohtolaga várás,
5. dasa ahte guovlluin gitta 100 mehtera rádjai eret čázadagas galgá leat gildojuvvon čadahit vissis namuhuvvon huksen- ja rusttetdoaimabijuid. Dakkár guovllus sáhttet maid addojuvvot mearrádusat sihkkarastin dahje suodjalan dihtii ravdašaddogearddi, ja sihkkarastin dihtii álbmogii beassama gáddeavádahkii,
6. johtalussii guovlluin main lea erenoamáš suodjalandeasta, ja meara alde,
7. dasa guđe šládjajoavkkut dahje akvakultuvrašlájat mat okto dahje eará šlájaiguin sáhttet ásaheavvot.

§ 11-12. Gielddaplána álggahanbargu

Gielddaplána sáhtta ráhkaduvvot oktasážžan dahje guovtti sierra oassin, servodatoassin ja gielddaplána areálaoassin, geahča §§ 11-2 ja 11-5.

Go plánabargu álggahuvvo, dás maiddá plána ođasmahttin, de galget guoskevaš almmolaš orgánat ja eará berošteaddjit oazžut dieđu plánabarggu ulbmila ja dehálaš čuolbmačilgehusaid birra. Dát galgá álo almmuhuvvot uhcimusat ovttá aviissas mii dábálaččat lohkkoujvvo báikkis, ja elektrovnnalaš mediaid bokte.

§ 11-13. Plánaprográmma ráhkadeapmi

Gielddaplánii galgá ráhkaduvvot plánaprográmma § 4-1 vuodul. Plánaprográmmaevttohus galgá sáddejuvvot gulaskuddamii ja biddjojuvvot almmolaš geahčadeapmái mañimusat oktanaga dieđáhusain plánabarggu álggaheami birra ja plánabarggu almmuhemiin ja dahkkojuvvot olahttin elektrovnnalaš mediaid bokte. Cealkináigemeari galgá leat uhcimusat guhtta vahku.

Gielddastivra mearrida plánaprográmma. Gielddastivra sáhtta fápmudit válddi gielddalága njuolggadusaid vuodul. Gielddaplánat oktan láiddanjuolggadusaiguin dahje boahteáigásaš huksenrámmaiguin galget sisttiset doallat sierra árvvoštallama ja válddahallama plána váikkohusain birrasii ja servodahkii, geahča § 4-2 nuppi laddasa.

§ 11-14. Plánaevttohusa gulaskuddan

Evttohusat gielddaplána servodatoassin ja gielddaplána areálaoassin sáddejuvvot gulaskuddamii ja biddjojuvvot almmolaš geahčadeapmái, ja almmuhuvvojit uhcimusat ovttá aviissas mii dábálaččat lohkkoujvvo báikkis, ja elektrovnnalaš mediaid bokte. Cealkináigemeari ja áigemeari jus áigu vuostaldit gielddaplána areáloasi, galgá leat uhcimusat guhtta vahku.

Áššečilgehusas galgá boahit ovdan mo plána váikkohusat ja sisaboahán cealkámušat plánaevttohussii leat leamaš árvvoštallojuvvon, ja makkár deattu dát leat ožžon go mearrádus dahkkojuvvui. Galgá maiddá boahit ovdan mo plána fuolaha nátionála ja regionála deasttaid.

§ 11-15. Gielddaplána dohkkeheapmi

Gielddastivra ieš dat dohkkeha gielddaplána. Jus gielddastivra háliida dahkat dakkár mearrádusa gielddaplána areáloasi birra mii mielddisbuktá areálageavaheami mii ii leat leamaš gulaskuddamis pláneannudeamis, de ferte meannudit ođđasit daid plána osiid maid giige háliideš rievdaduvvot.

Plána galgá almmuhuvvot ja lágiduvvot olbmuid olámuddui elektrovnnalaš mediaid bokte. Okta gáhppálat plána galgá sáddejuvvot departementii, fylkkamánái, regionála plánaeiseváldái ja guoskevaš stáhta eiseválddiide.

Gielddastivrra gielddaplánamearrádusa ii sáhte váidit.

§ 11-16. Departemeantta vuosttaldeapmi ja dohkkeheapmi

Vuosttaldeami várás gielddaplána areáloassái gustojit §§ 5-4 rájes 5-6 rádjai. Jus vuosttaldeapmi čielgasit guoská plána ráddjejuvvon osiide, sáhtá gielddastivra dattetge mearridit ahte gielddaplána areáloasi eará osiin galgá leat riekteváikkuhus.

Departemeanta mearrida galgá go vuosttaldeapmi válđojuvvot vuhtii ja sáhtá dan oktavuodas dahkat daid rievdadusaid gielddaplána areáloasis maid dat gávnaha dárbbaslažžan.

Departemeanta sáhtá, vaikke vel ii leat ge čuoččaldahttojuvvon vuosttaldeapmi, loahpahit olles plána dahje plána osiid dahje dahkat daid rievdadusaid maid dat gávnaha dárbbaslažžan, jus dat rihku nationála beroštusaid dahje regionála plána. Giella galgá leat ožžon vejolašvuoda addit cealkámuša ovdalگو departemeanta dahká mearrádusa. Giella galgá mañimusat golmma mánu maññágo departemeanta lea dan ožžon, oažžut dieđu dan birra ahte plána sáhtá rievdaduvvot.

Departemeantta mearrádusa ii sáhte váidit.

§ 11-17. Gielddaplána areáloasi rievdadeapmi ja loahpaheapmi

Plána rievdadeapmái ja loahpaheapmái gustojit seamma mearrádusat go ođđa plána ráhkadeapmái. Gielddastivra sáhtá fápmudit válđdi earáide dahkat uhcit rievdadusaid plána gielddalága njuolggadusaid vuodul. Ovdalگو dakkár mearrádus dahkkojuvvo, galgá ášši ovddiduvvot guoskevaš eiseválddiide. Geahča muđuid § 1-9.

§ 11-18. Ráddjehus vejolašvuodas beassat rievdadit osiid gielddaplána areáloasis

Go nationála dahje dehálaš regionála dahje gielddalaš deasttat dan gáibidit, sáhtá Gonagas mearridit ahte dihto čujuhuvvon areálaplánaosiid ii galgga sáhttit rievdadit dahje loahpahit dihto áigemearis almmá departemeantta mieđiheami haga. Dakkár mearrádus ferte dahkkojuvvot mañimusat guoktenuppelot vahku maññágo departemeanta lea ožžon plána.

Kapihtal 12. Muddenplána

§ 12-1. Muddenplána

Muddenplána lea areálaplánakárta oktan dasa gulli mearrádusaiguin mat almmuhit areálaid ja fysihkalaš birrasiid geavaheami, suodjaleami ja hábmema.

Gielddastivra galgá fuolahit ahte ráhkaduvvo muddenplána daidda guovlluide gielddas, maidda dat lea mearriduvvon lága vuodul dahje gielddaplána areáloasi vuodul, ja maidda dat muđuid dárbbasuvvo, sihkkarastin dihtii ahte huksen- ja rusttetdoaimbajut, iešguđetlágan

doaimmat ja suodjaleapmi guoskevaš priváhta ja almmolaš beroštusaid oktavuodas ožžot dohkálaš plánačielggadeami ja čađaheami.

Stuorat huksen- ja rusttetdoaibmabijuid čađaheapmái ja eará doaibmabijuid čađaheapmái, main sáhttet leat mearkkašahti váikkuhusat birrasii ja servodahkii, gáibiduvvo muddenplána. Lohpi § 20-1 vuodul, geahča § 21-4 dakkár doaibmabijuid várás, ii sáhte addojuvvot ovdalgo lea muddenplána. Muddenplánagáibádus ii gusto dakkár konsešuvdnabákkolaš rusttegiidda, mat buvttadit energiija energiijalága, čáhcerursalága dahje čázádatbuođđunlága vuodul.

Muddenplána sáhtta ráhkaduvvot guovlomuddemin, geahča § 12-2, dahje bienalaš muddemin, geahča § 12-3.

Muddenplána sáhtta ráhkaduvvot gielddaplána areáloasi oktavuodas dahje sierra plánaproseassan.

Gonagas sáhtta lánkaásahusain mearridit teknihkalaš kvalitehtagáibádusaid muddenplánii ja addit dárkilet mearrádusaid areálaulbmiliid juogadeami, plánamearrádusaid ja muddenplána meannudeami birra.

§ 12-2. Guovlomudden

Giella geavaha guovlomuddema go dakkár plána gáibiduvvo gielddaplána areáloassái, dahje go giella gávnaha dárbbaslažžan čilget areálageavaheami dárkileappot guovlluid mielde.

Giella ráhkada guovlomuddema. Giella sáhtta dattetge bidjat eará eiseválddiide ja priváhta olbmuid ráhkadit guovlomuddenevttohusa.

Dakkár guovlomuddemii, mii mielddisbukta mearkkašahti rievdadusaid dohkkehuvvon gielddaplánii, gusto § 4-2 nuppi lađas.

§ 12-3. Bienalaš mudden

Bienalaš mudden geavahuvvo čuovvolit gielddaplána areáloasi ja vejolaččat dohkkehuvvon guovlomuddema gáibádusa vuodul. Guovlomudden sáhtta dahkkojuvvot dohkkehuvvon muddenplána dievasmahttimin dahje rievdadeapmin.

Priváhta olbmui, doaibmabiddjiin, organisašuvnnain ja eará eiseválddiin lea vuoigatvuohta evttohit bienalaš muddema, dás maiddá dievasmahtti muddema, konkrehta huksen- ja rusttetdoaibmabijuid ja areálarievdadusaid, ja oažžut gieldda meannudit muddenássi mii váldojuvvo ovdan priváhta evttohusas ja buktit oaivila áššái.

Priváhta evttohusa evttohusat galget sisdoalu dáfus čuovvolit daid váldolinnjaid ja rámmaid, mat leat gielddaplána areáloasis ja dálá guovlomuddemiin. Jus leat mearkkašahti spiehkastagat, de gusto § 4-2 nuppi lađasa gáibádusat.

Fágaáššedovdit galget ráhkadit muddenplána.

§ 12-4. Muddenplána riekteváikkuhus

Muddenplána mearrida guovllu boahttevaš areálageavaheami ja gielldastivrra mearrádusa bokte dat čatná daid odđa doaibmabijuid dahje daid dálá doaibmabijuid viiddideami, mat leat namuhuvvon §:s 1-6. Plána gusto gielldastivrra mearrideami rájes, jus departemeanta ii galggaš mearridit ášši § 12-13 vuodul.

Doaibmabijut § 1-6 vuosttaš laddasa vuodul, dás maiddái geavahanrievdadus § 31-2 vuodul, geahča maiddái § 1-6 nuppi laddasa, eai galgga rihkkut plána areálaulbmila ja mearrádusaid.

Muddenplána galgá čuvvojuvvot lohpeohcama mearrideami oktavuodas dahje doaibmabijuid čadaheami oktavuodas § 20-1 vuosttaš laddasa vuodul bustáva a rájes m rádjai, geahča §§ 20-2 ja 20-3.

Muddenplána lea vuodđu bággonisteapmái kapihttala 16 njuolggadusaid vuodul.

Jus huksen- ja rustetdoaibmabidju mii lea vuoigaduvvon dan plánas mii lea ovddiduvvon § 12-11 vuodul addojuvvon priváhta muddenplánas, ii leat álggahuvvon mañimusat vihtta jagi maññágo plána lea dohkkehuvvon, de ii sáhte plána čadahanlohpi addojuvvot almmá odđa plánamearrádusa haga. Doaibmabidjoeaiggáda ohcama vuodul sáhtttá plánamearrádus guhkiduvvot guvttiin jagiin háválassii. Daid háviid go doaibmabiju rámmalohpi lea addojuvvon viđa jagi áigemeari siste oktan vejolaš guhkideamiin/guhkideamiiguin, gusto golmma jagi áigemearri doaibmabidjui § 21-9 vuodul.

§ 12-5. Muddenplána areálaulbmilat

Areálaulbmilat galget albmadvuvvot olles plánaguvlui. Areálaulbmilat sáhttet juogaduvvot vuolleulbmiliidda ja ovtastuvvot gaskaneaset ja deastaavádagaiguin.

Nu guhkás go lea dárbu albmadvuvvojit guovllut:

1. ássanvisttiid ja rusttegiid várás,

dás maiddái areálat ássanvisttiid, astoáiggevisttiid, čoahkkebáikeulbmiliid, gávpeguovddážiid, gávppiid, visttiid almmolaš dahje priváhta bálvalusaid várás, astoáigge- ja turistaulbmiliid, vuoddoávdnasiid háhkama, ealáhusvisttiid, valáštallanrusttegiid, earalágan rusttegiid, olggustallanareálaid, hávde- ja urdnaávžžuid várás,

2. johtolatrusttegiid ja teknihkalaš vuoddostruktuvrra várás,

dás maiddái areálat geainnuide, geinnodagaide, girdišiljuide ja hápmaniidda, váldofierpmádahkii sihkkeliid várás, oktasašfierpmádahkii, oktasašdeavvadanadjái, párkensajiide, spáittuide teknihkalaš vuoddostruktuvrra várás,

3. ruonasstruktuvrra várás,

dás maiddái areálat luondduguovlluide, mátkkoštanbáikkiide, friijaguovlluide ja párkkaide,

4. Suodjalusa várás,

dás maiddái areálat iešguđetlágan suodjalusulbmiliidda,

5. eanadoallo-, luonddu- ja astoáiggeulbmiliid ja boazodoalu várás, oktasaččat dahje bođuid,

dás maiddái areálat eanadoalu, vuovdedoalu, boazodoalu, luonddusuodjaleami, eanasuodjaleami, erenoamáš eanadatdeasttaid, kulturbirrasa dahje kulturmuittuid suodjaleami, astoáiggeguovlluid ja geassesajiid várás, ja daid eanadoallo-, luonddu- ja astoáiggeguovlluid várás maidda gielddaplána areálaoassi suovvá vuorjjes ássanvisttiid, astoáiggevisttiid ja ealáhusdoaimmaid,

6. meara ja čázádagaid, oktan daidda gulli gáddeavádagain, geavaheami ja suodjaleami várás,

dás maiddá areálat johtaleami, lođastagaid, guolásteami, akvakultuvrra, juhkančázi, luonddu- ja astoáiggeguovlluid várás.

Gonagas mearrida eanet vuollejuogadeami lánkaásahusain.

§ 12-6. *Muddenplána deastaavádagat*

Dat deasttat ja gáržžidusat mat leat mearriduvvon gielddaplána areáloasi deastaavádagaid bokte, geahča §§ 11-8 ja 11-10, galget biddjojuvvot vuodđun muddenplána ráhkadeapmái. Deastaavádagat sáhttet jotkojuvvot muddenplánas dahje ovttaiduhttojuvvot areálaulbmiliidda ja mearrádusaide mat fuolahit deastaavádaga ulbmila.

§ 12-7. *Muddenplána mearrádušat*

Muddenplánas sáhttet, nu guhkás go lea dárbu, addojuvvot mearrádušat areálaulbmiliidda ja deastaavádagaide čuovvovaš diliin:

1. hábmen, dás maiddá estetiškalaš gáibádušat, ja plánaguovllu areálaid, visttiid ja rusttegiid geavaheapmi,
2. plánaguovllu areálaid, visttiid ja rusttegiid geavaheami eavttut, gielddus muhtunlágan geavahanvugiid vuostá, dás maiddá huksenráját, ovddidan dahje sihkkarastin dihtii plána ulbmila, árvvoštallan dihtii beroštusaide ja fuolahat dihtii iešguđetlágan deasttaid dakkár diliin mat leat plánaguovllu olggobealde,
3. lobálaš nuoskkideami ráđjaárvvut ja eará gáibádušat biraskvalitehtii plánaguovllus, ja doaibmabijut ja gáibádušat ođđa doibmii ja doibmii mii lea čađahuvvomin, fuolahat dihtii deasttaid dakkár diliin mat leat plánaguovllu olggobealde eastadan dahje ráđđen dihtii nuoskkideami,
4. doaibma- ja kvalitehtagáibádušat visttiide, rusttegiidda ja olgoareálaide, dás maiddá gáibádušat sihkkarastin dihtii deastta dearvvašvuhtii, birrasii, sihkkarvuhtii, dábálaš hábmemii ja mánáid erenoamáš duhkoraddan- ja olgudaddanareáladárbbuide,
5. guovllu visttiidlohku, stuorámuš ja uhcimus vistesturrodat, ja dárkilet gáibádušat vistái beassamii ja vistti hábmemii doppe gos dat leat heivvolaš erenoamáš dárbbuid geažil,
6. mearrádušat sihkkarastin dihtii visttiid suodjalanárvvuid, eará kulturmuittuid, ja kulturbirrasiid, das maiddá sihkkarastin dihtii julggabeali suodjaleami, ávnnasgeavaheami ja stohpoortnega, ja vel sihkkarastin dihtii luonddušlájaid ja eará árvvolaš luonddu,
7. johtolatmuddejeaddji doaibmabijut ja párkenmearrádušat biillaid ja sihkkelpárkema várás, dás maiddá bajimus ja vuolimus ráđjá das man muddui galgá párkendárbu gokčojuvvot,
8. gáibádušat čáziin fievrriiduvvon lieggasa lágideapmái ođđa visttiide, geahča § 27-5,
9. njuolggadusat erenoamáš doaimmahan- ja dikšundoaibmabijuide dain areálaulbmiliin mat bohtet ovdan § 12-5 nummiriin 3, 5 ja 6,
10. gáibádušat sierra vuoru mielde čađahit doaibmabijuid plána vuodul, ja dasa ahte guvlui ii galgga huksejuvvot ovdalgo dakkár tehnikkalaš rusttegat ja servodatbálvalusat go energiialágideapmi, fievráduš ja geainnut, dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat, mánáidgárddit, olgodaddanguovllut, skuvllat jna. leat dohkálaččat ásaheavvon,

11. gáibádusat bienalaš muddemii plánaguovllu osiin dahje dihto doaibmabidjošlájain, ja láiddanjuolggadusat dakkár plánii,
12. gáibádusat dárkilet iskkademiide ovdal plána čadaheami, ja iskkadeamit gozihan ja čielggadan dihtii váikkuhusaid birrasii, dearvvašvuhtii, sihkkarvuhtii, buohkaid beassamii, ja eará servodatberoštusaide, plána čadaheami oktavuodas ja dan bođu doaibmabijuid čadaheami oktavuodas,
13. gáibádusat areálaárvvuid ja goluid juogadeapmái iešguđet oktasaš doaibmabijuid oktavuodas plánaguovllus eanajuohkinlága § 2 bustáva h vuodul, geahča § 5 nuppi lađđasa,
14. guđe areálat galget leat almmolaš ulbmiliid várás dahje oktasašareálan.

§ 12-8. Muddenplánabarggu álggaheapmi

Go plánabargu álggahuvvo, de galget guoskevaš almmolaš orgánat ja eará berošteaddjit oažžut dieđu. Go evttoheaddji lea eará go plánaeiseváldi ieš, de galgá plánaášši ovddiduvvot plánaeiseváldái čoahkkimis. Gielda sáhtá rávvet mo plána galgá ráhkaduvvot, ja sáhtá veahkehit plánabargguin.

Evttoheaddji galgá álo almmuhit diedáhusa plánabarggu álggaheami birra uhcimusat ovttá aviissas mii dábálaččat lohkkoujvvo dan báikkis, ja elektrovnalaš mediaid bokte. Plánaguovllu logahallojuvvon eanaeaiggádat ja láigolaččat, ja jus lea vejolaš maiddái plánaguovllu eará vuoigatvuođaeaiggádat ja plánaguovllu ránnját ge, galget go sidjiide guoská njuolgga, heivvolaš vuogi mielde oažžut dieđu ahte plánabargu álggahuvvo.

Go álggaheapmi diedihuvvo ja almmuhuvvo, de galget plánaguovllu ráddjehusat albmadvot.

§ 12-9. Plánaprográmma meannudeapmi dakkár plánaid várás main leat mearkkašahtti váikkuhusat

Dakkár plánaid oktavuodas main sáhttet leat stuorra váikkuhusat birrasii ja servodahkii, galgá ráhkaduvvot plánaprográmma § 4-1 vuodul. Plánaprográmma ii dárbbáš ráhkaduvvot dárkileappot mearriduvvon muddenplánaide go dat dávistit gielddaplána areáloassái dahje guovlomuddemii ja go váikkuhusat leat dohkálaččat válddahalloyuvvon bajit plánas.

Plánaprográmmaevttohus galgá sáddejuvvot gulaskuddamii ja biddjojuvvot almmolaš geahčadeapmái mañimusat oktanaga álggahandiedáhusain. Evttohus galgá maiddái dahkkoujvot olahttin ja almmuhuvvot uhcimusat ovttá aviissas mii dábálaččat lohkkoujvvo báikkis ja elektrovnalaš mediaid bokte. Cealkináigemearri galgá leat uhcimusat guhtta vahku.

Gielddastivra mearrida dábálaččat plánaprográmma. Gielddastivra sáhtá fápmudit válddi earáide mearridit plánaprográmma gielddalága njuolggadusaid vuodul.

Gielddastivra sáhtá mearridit ahte plánaprográmma meannudeapmái galgá čadahuvvot guovlomudden jus dat lea dárbbášlaš vai plána čielgá ja sáhtá geavahuvvot dakkár doaibmabijuid čadaheamis go huksen- ja ráhkadusdoaibmabijuid, mánggagageardásaš geavaheami ja suodjalusa oktavuodas guoskkahalloyuvvon priváhta ja almmolaš beroštusaid ektui.

§ 12-10. Muddenplánaevttohusa meannudeapmi

Muddenplánaevttohus sáddejuvvo gulaskuddamii ja biddjojuvvo almmolaš geahčadeapmái. Plánaevttohus galgá almmuhuvvot elektrovnnalaš mediain. Cealkináigemearri ja áigemearri jus áigu čuoččaldahttit vuosttaldeami, galgá leat uhcimusat guhitta vahku. Muddenplánain oktan láiddanjuolggadusaiguin dahje rámmaiguin dakkár boahttevaš huksema várás, mas sáhttet leat stuorra váikkuhusat birrasii ja servodahkii, galgá leat váikkuhusčielggadus, geahča § 4-2 nuppi laddasa. Váikkuhusčielggadusa sáhttá guoddit dihto muddenplánaid oktavuodas go dat dávistit gielddaplána areáloassái dahje guovlomuddemii, ja go váikkuhusat leat dohkálaččat válddahalloyuvvon bajimus plánas.

Registarastojuvvon eanaeaiggádat ja láigolaččat ja nu guhkás go vejolaš plánaguovllu eará vuoigatvuodaeaiggádat ja ránnját ge, galget go sii guoskkahuvvojit njuolggga, heivvolaš láhkai oažžut dieđu muddenplánaevttohusa birra ja gos dat lea gávdnamis.

Go áigemearri lea nohkan, de gieldda meannudišgoahtá ášši oktan daid mearkašumiiguin mat leat boahán.

Priváhta muddenevttohusaide gusto maddái § 12-11.

§ 12-11. Priváhta muddenplánaevttohusaid meannudeapmi

Go gieldda lea ožžon muddenplánaevttohusa, de galgá gieldda farggamusat, ja mañimusat ovdal go guoktenuppelot vahku leat vássán dahje eará áigemearri lea nohkan mii lea sohppojuvvon evttoheaddjiin, mearridit galgá go evttohus sáddejuvvo gulaskuddamii ja biddjojuvvo almmolaš geahčadeapmái ja meannuduvvot §§ 12-9 ja 12-10 njuolggadusaid vuodul. Gieldda sáhttá seammás ovddidit molssaeavttot evttohusaid areála muddemii. Jus gieldda ii gávnnat ahte sáhttá ovddidit evttohusa, de galgá evttoheaddji oažžut dieđu reivviin. Jus evttohus dávista gielddaplána areáloassái dahje guovlomuddemii, de sáhttá gáibidit ahte evttohus ovddiduvvo áššin gielddastivrii.

§ 12-12. Muddenplána dohkkeheapmi

Go muddenplánaevttohus lea gárvásit meannuduvvon, de dat ovddiduvvo gielddastivrii mearrideapmái, vejolaččat molssaeavttuiguin. Áššečilgehusas galgá boahit ovdan mo cealkámušat plánii ja plána váikkuhusat leat árvoštallojuvvon, ja mo dat leat deattuhuvvon. Gielddastivra galgá dahkat mearrádusa mañimusat guoktenuppelot vahku mañjago plánaevttohus lea gárvásit meannuduvvon. Jus gielddastivra ii leat ovttaoivilis evttohusain, de dat sáhttá sáddet evttohusa ruovttoluotta ođđa meannudeapmái. Viidáset plánabargui sáhttet addojuvvot láiddanjuolggadusat.

Gielddastivra sáhttá fápmudit válddi earáide dohkkehit uhcit muddenplánaid gielddalága njuolggadusaid vuodul go plána dávista gielddaplána areáloasi rámmaide, ja go lea vássán uhcit go njeallje jagi dan rájes go gielddastivra dan dohkkehii.

Gielddastivrra loahpalaš mearrádusa muddenplána ektui lea vejolaš váidit, geahča § 1-9.

Go plána lea dohkkehuvvon, de galget plánaguovllu registrarastojuvvon eanaeaiggádat ja láigolaččat, ja nu guhkás go vejolaš plánaguovllu eará vuoigatvuodaeaiggádat ja ránnját ge, go dat guoskkahuvvojit njuolggga, oažžut dieđu sierra reivve bokte. Dieđáhusas galget leat dieđut váidinvejolašvuoda ja váidináigemeari birra.

Plána oktan plánaválddahallamiin galgá almmuhuvvot uhcimusat ovttá aviissas maid dábálaččat lohket báikkis ja dat galgá almmuhuvvot elektrovnnalaš mediaid bokte.

§ 12-13. Vuosttaldeapmi ja departemeantta dohkkeheapmi

Vuosttaldeami várás muddenplánii gustojit §§ 5-4 rájes 5-6 rádjai. Jus vuosttaldeapmi čielgasit guoská plána ráddjejuvvon osiide, sáhttá gielddastivra dattetge mearridit ahte gielddaplána areáloasi eará osiin galgá leat riekteváikkuhus.

Departemeanta mearrida galgá go vuosttaldeapmi válđojuvvot vuhtii ja sáhtta dan oktavuodas dahkat daid rievdadusaid muddenplánas maid dat gávnnaha dárbbaslažžan.

Departemeanta sáhtta, vaikke vel ii leat ge čuočaldahttojuvvon vuosttaldeapmi, loahpahit plána osiid dahje dahkat daid rievdadusaid maid dat gávnnaha dárbbaslažžan, jus dat rihkku nátionála beroštusaid dahje regionála plána. Dát gusto maiddá go plána rihkku gielddaplána areáloasi. Gielda galgá leat ožžon vejolašvuoda ovddidit cealkámuša ovdalگو departemeanta dahká mearrádusa.

Departemeantta mearrádusa ii sáhte váidit.

§ 12-14. Muddenplána rievdadeapmi ja loahpaheapmi

Muddenplána ollisteapmái, rievdadeapmái ja loahpaheapmái gustojit seamma mearrádusat go odđa plána ráhkadeapmái.

Giellđastivra sáhtta fápmudit válđdi earáide dahkat uhcit rievdadusaid muddenplánas dahje mearridit ollistemiid muddenplána válđolinnjain. Smávva rievdadusaid dahkan sáhtta fápmuduvvot hálddahussii.

Ovdalگو dakkár mearrádus dahkkojuvvo, galgá ášši ovddiduvvot guoskevaš eiseválddiide, ja opmodagaid eaiggádat ja láigolaččat geaidda mearrádus guoská njuolggá, galget beassat addit cealkámuša. Geahča muđuid § 1-9.

§ 12-15. Muddenplánaevttohusa ja huksenohcama oktasaš meannudeapmi

Jus gielda ja priváhta bealli dan gávnnahit ulbmillažžan, de sáhtta huksenlohpeohcan meannuduvvot oktanaga muddenplána priváhta evttohusain. Dakkár diliin gustojit muddenplána njuolggadusat dieđiheami, cealkináigemeari, cealkima vuostáiváldi ja áššemeannudanáigemeriid birra goappašiid mearrádusaide. Plánaášši ja huksenášši mearrádusat dahkkojuvvojit sierra mearrádussan.

Kapihtal 13. Gaskaboddasáš gielddus doaibmabijuid vuostá

§ 13-1. Gaskaboddasáš gielddus doaibmabijuid vuostá

Go gielda dahje guoskevaš eiseváldi gávnnahit ahte guovlu berre plánejuvvot oddasit, de dat sáhttet mearridit ahte opmodaga ásaheapmi dahje rievdadeapmi dahje doaibmabijut § 1-6 vuodul dahje eará doaibmabijut mat sáhttet váttásmahttit plánabarggu, eai sáhte álggahuvvot ovdalگو plánažađdat lea loahpalaččat mearriduvvon.

Gielda sáhtta miehtat dasa ahte doaibmabidju mii lea namuhuvvon vuosttaš lađđasis, čađahuvvo go dat gieldda árvoštallama vuodul ii váttásmahte plánema.

Jus jurddašuvvon plána guoská areálii nuppástuhttima ja ođasmahttima várás deastaavádagain erenoamáš ovttasbargo- dahje eaiggátvugiid várás, geahča §§ 11-8 bustáva e ja 12-6, de sáhtta gielda maiddá mearridit ahte eanaeaiggát dahje vuoigatvuodáeaiggát ii sáhte gieldda miediheami haga háldet rievttálaččat opmodaga dakkár vugiin mii váttásmahtta dahje divruda plána čađaheami. Gielda galgá dakkár mearrádusa gulahit mii guoská guoskkahallojuvvon opmodagaide.

§ 13-2. Bistu ja áigemearri

Jus plánagažaldat ii leat loahpalaččat mearriduvvon mañimusat njeallje jagi mañjago gielddus lea mearriduvvon, de gielddus loahpahuvvo ja gulahuvvon mearrádus § 13-1 goalmmát lađđasa vuodul galgá sihkkuojuvvot. Ovdalis sáddejuvvon evttohus ásahit dahje rievdadit opmodaga ja huksenlohpeohcamat váldojuvvojit dalán meannudeapmái ja mearrideapmái. Gielda sáhtta dakkár dilis mearridit opmodatrájáid ja vistti sajádaga, allodaga ja geavahanmeari.

§ 13-3. Áigemeareguhkideapmi

Gielda sáhtta erenoamáš diliin guhkidit áigemeari. Mearrádus ferte dahkkuojuvvot ovdal áigemeari nohkama.

Áigemeareguhkideami oktavuodas sáhtta gielda dahje departemeanta mearridit ahte guoskkahallojuvvon eanaeaiggádat dalán dahje dihto áigemuttu rájes, ožžot vuoigatvuoda gáibidit lonisteami de go opmodat – dahje dan opmodaga oassi masa huksengielddus gusto – livččii muddejuvvon almmolaš johtalusguovlun, astoáiggeguovlun, oktasaš guovlun dahje guovlun mii lea almmuhuvvon nuppástuhttimii ja ođasmahttimii ja stáhta, regiovnna ja gieldda vistin ja hávde- ja urdnagárdin. § 15-2 mearrádusat galget geavahuvvot seamma láhkai.

§ 13-4. Stáhta huksen- ja juohkingielddus

Stáhta plánema oktavuodas §§ 6-3 ja 6-4 vuodul, dás maiddáii regionála pláneamearrádusa árvvoštallama vuodul, ja muđuid go erenoamáš sivat deaividit, sáhtta departemeanta dahkat mearrádusaid nu mo namuhuvvon § 13-1 vuosttaš lađđasis. Hálldahuslága §§ 16 ja 27 vuosttaš ja nuppi lađđasa mearrádusat gustojit dalle seamma láhkai guoskevaš gieldda ektui.

V. Doaibmabijuid ja plánaid váikkuhusčielggadusat eará lágaid vuodul

Kapihtal 14. Doaibmabijuid ja plánaid váikkuhusčielggadusat eará lágaid vuodul

§ 14-1. Doaibmaviidodat ja ulbmil

Dán kapihttala njuolggadusat gustojit dakkár doaibmabijuide eará lágaid vuodul, main sáhttet leat stuorra váikkuhusat birrasii ja servodahkii ja lagabut mearriduvvon suodjalanplánaide luonddugáhttenlága vuodul.

Mearrádusaid ulbmil lea fuolahit ahte deasta birrasii ja lundui vuhtiiváldojuvvo go doaibmabidju dahje plána ráhkkanahattojuvvo, ja go árvvoštallojuvvo sáhtta go doaibmabidju dahje plána čadahuvvot ja vejolaččat guđe eavttuid mielde.

§ 14-2. Čielggadanprográmmaid ja váikkuhusčielggadusaid ráhkadeapmi ja meannudeapmi

Dakkár doaibmabijuid ja plánaid oktavuodas, maida mearrádusat gustojit, galgá nu árrat go vejolaš doaibmabiju dahje plána ráhkkanahattima oktavuodas, ráhkaduvvot dieđáhus mas lea čielggadanbarggu prográmmaevttohus. Evttohus galgá válddahallat doaibmabiju, čielggadandárbbu ja mielváikkuheami lážáldaga. Dieđáhus oktan prográmmaevttohusain galgá sáddejuvvot gulaskuddamii ja biddjojuvvot almmolaš geahčadeapmái ovdal go prográmma dohkkehuvo.

Ohcan dahje plánaevttohus oktan váikkuhusčielggadusain galgá ráhkaduvvot dohkkehuvo čielggadanprográmma vuodul ja sáddejuvvot gulaskuddamii ja biddjojuvvot almmolaš geahčadeapmái.

§ 14-3. Čielggadančielggadusa vuhtiiváldin ášši mearrideamis

Mearrádusa áššečilgehusas dahje ákkasteamis galgá boahit ovdan mo plánaevttohusa váikkuhusat dahje ohcan ja vuostáiváldojuvvon cealkámušat leat árvvoštallojuvvon, ja man muddui dát leat deattuhuvvon mearrádusas, erenoamážit molssaeavttuid válljemis. Ohcama dahje plána mearrádus oktan ákkastemiin galgá almmuhuvvot.

Mearrádusa oktavuodas galget árvvoštallojuvvot ja dárbbu mielde biddjojuvvot eavttut gozihan dihtii ja váidudan dakkár vejolaš negatiiva váikkuhusaid main lea stuorra mearkkašupmi. Eavttut galget boahit ovdan mearrádusas.

§ 14-4. Váikkuhusčielggadusat rádjearasttideaddji váikkuhusaid oktavuodas

Jus doaibmabijuin dahje plánain mat meannuduvvojit dán kapihttala vuodul, sáhttet šaddat mearkkašahtti negatiiva birasváikkuhusat nuppi stáhtii, de galgá ovddasvástideaddji eiseváldi dieđihit dán stáhta guoskevaš eiseválddiide ja addit daidda vejolašvuoda leat mielde váikkuheamen plána- dahje čielggadanprosessii dáid mearrádusaid vuodul.

§ 14-5. Golut

Evttoheaddji máksá dieđáhusa ráhkadeami goluid ja maiddái čielggadanprográmma ja váikkuhusčielggadusa evttohusa ráhkadeami goluid.

§ 14-6. Láhkaásahus

Gonagas sáhtta láhkaásahusas addit mearrádusaid das guđe doaibmabijuide ja plánaide dát kapihtal galgá gustot ja aiddostahtti mearrádusaid čielggadanprográmmaid ja váikkuhusčielggadusaid birra.

Kapihtal 19. Sierralohpi

§ 19-1. Sierralohpeohcan

Sierralohpi gáibida ahte ohcan lea ákkastuvvon. Ovdalgo mearrádus dahkkojuvvo, galget ránnját oazžut dieđu nu mo § 21-3 dadjá. Dattetge ii dárbbášuvvo sierra dieđiheapmi go sierralohpeohcan ovddiduvvo oktanaga lohpeohcamiin kapihttala 20 vuodul, dahje go ohcan čielgasit ii guoskka ránnjá beroštusaide. Dat regionála ja stáhta eiseválddit geaidda ášševiidodat guoská njuolggga, galget beassat ovddidit cealkámuša ovdalgo addojuvvo sierralohpi plánain, plánagáibádusain ja § 1-8 gildosis.

§ 19-2. Sierralohpemearrádus

Gielda sáhtta addit bistevaš dahje gaskaboddasaš sierralobi dain mearrádusain, mat leat mearriduvvon dán lágas dahje dán lága vuodul. Sierralohpái sáhttet biddjojuvvot eavttut.

Sierralohpi ii sáhte addojuvvot jus deasttat daid mearrádusaid duogábealde main spiehkastuvvo, dahje deasttat lága ulbmilmearrádusas, mearkkašahtti láchkai olggušuvvojit. Dan lassin fertejit ovddut sierralobi geažil leat čielgasit stuorát go headuštusat go árvvoštallá ollislaččat. Áššemeannudannjuolggadusain ii sáhte oazžut sierralobi.

Sierralobi oktavuodas lágas ja láhkaásahusas galget sierralobi váikkuhusat dearvvašvuhtii, birrasii, sihkkarvuhtii ja beassanvejolašvuhtii deattuhuvvot erenoamážit.

Go árvvoštallojuvvo galgá go addojuvvot sierralohpi plánain, galget stáhta ja regionála rámmat ja ulbmilat deattuhuvvot erenoamážit. Ii ge gielda berre addit sierralobi plánain, lága mearrádusain plána birra ja § 1-8 gildosis go njuolggga guoskkahuvvon stáhta dahje regionála eiseváldi lea ovddidan negatiiva cealkámuša sierralohpeohcama birra.

Departemeanta sáhtta lánkaásahusas addit njuolggadusaid sierralobiid viidodahkii ja mearridit áigemeeriid sierralohpeáššiid meannudeapmái.

Rievdaduvvon miessemánu 8. b. 2009-mannosaš lágain nr. 27.

§ 19-3. *Gaskaboddasaš sierralohpi*

Gaskaboddasaš sierralohpi sáhtta addojuvvot dihto áigodahkii dahje mearritkeahkes áigái. Go sierralohpeáigodat nohká dahje go ohcci gohččojuvvo dan dahkat, de ferte son dagatkeahhtá goluid gildii jávkadit dahje rievdadit dan mii lea dahkkojuvvon, dahje loahpahit go lea addojuvvon gaskaboddasaš geavahanlohpi, dahje ollašuttit dan gáibádusa mii lea biddjojuvvon mañideami oktavuodas, ja jus nu gáibiduvvo, máhcahit ovdeš dillái.

Sierralohpi sáhtta dahkkojuvvot evttolašžan jus maiddái eaiggát dahje láigolaš iežas bealis dohkkeha dáid geatnegasvuodaid. Julggaštus sáhtta gáibiduvvot gulahuvvot. Dat lea čadnin opmodaga pántaeaiggádiidda ja eará vuoigatvuodaeaiggádiidda beroškeahhtá das goas vuoigatvuodta lea ásašuvvon ja beroškeahhtá das lea go julggaštus gulahuvvon.

§ 19-4. *Sierralohpeiseváldi*

Gielddas lea váldi addit sierralobi.

Jus lea dárbu fuolahit nátionála dahje dehálaš regionála beroštusaid ja deasttaid gáddeavádaga dahje várreguovlluid lagabui namuhuvvon osiin, de sáhtta Gonagas lánkaásahusas gaskaboddasaččat fápmudit regionála dahje stáhta orgánii válddi addit sierralobi dihto plánain, dahje dihto doaibmabidjošlájain.

Kapihtal 34. Fápmuiboahhtin ja sirdásannjuolggadusat

§ 34-1. *Fápmuiboahhtin - plánaoassi*

Lánka boahhtá fápmui dan rájes go Gonagas mearrida.

Seamma áiggi rájes fámuhttojuvvo geassemánu 14. b. 1985-mannosaš plána- ja huksenlánka nr. 77 kapihtal I rájes VII-a rádjai.

§ 34-2. *Sirdásanmearrádusat plánaoassái*

Gonagas galgá nu fargga go vejolaš ja mañimusat guokte jagi mañjago lánka lea boahhtán fápmui, bidjat ovdan dokumeantta mii válddahallá nátionála vuordámušaid regionála ja gieldda plánemii, geahča § 6-1.

Ovdal vuosttaš jagi loahpa mañjá odđa gielddastivrra ja fylkkadikki válljema, galgá gielda ráhkadit ja dohkkehit gieldda plánastrategiija § 10-1 vuodul ja fylkkagielda/regionála plánaeiseváldi galgá ráhkadit ja dohkkehit regionála plánastrategiija § 7-1 vuodul.

Gustovaš riikapolitihkalaš njuolggadusat ja mearrádusat 1985-mannosaš plána- ja huksenlága § 17-1 vuodul gustojit ain. Dakkár njuolggadusaid ja mearrádusaid rievdadeapmi galgá dahkkojuvvot dán lága 6. kapihtala vuodul.

Gustojeaddji fylkkaplána, gielddaplána, dás maiddái gielddaplána areálaoassi, muddenplána ja ássanvistepplána gustojit dassážiigo dat rievdaduvvojit, loahpahuvojit, molsojuvojit dahje daid sadjai boahhtá odđa plána dán lága vuodul.

Ráddjehusat § 1-9 nuppi ladđasa vuosttaš dadjosa váidinvejolašvuodas, ja vejolašvuodas ovddidit vuosttaldeami § 5-5 mañimus ladđasa vuodul, gustojit dušše dakkár plánaearrádussii mii lea dahkkojuvvon dán lága vuodul.

Mearrádusat geassemánu 14. b. 1985-mannosaš plána- ja huksenlága nr. 77 kapihttala VIII rájes kapihttala XXI rádjai ja mearrádusat mat leat addojuvvon daid vuodul, gustojit ain bággolonisteapmái, vuodđobargguide, refušvndnii, ohcanmeannudeapmái, sankšuvnnaide, jna. plánaid oktavuodas mat leat ráhkaduvvon ovdalgo dát plána bođii fápmui.

Boarráset muddenplána ja ássanvistepplána leat ain vuodđun bággolonisteapmái bággolonisteami logi jagi áigemeari siskkobealde.

Eanadollui dárbbášlaš spiehkastat 1985-mannosaš plána- ja huksenlága § 17-2 goalmmát ladđasis nr. ovttas visttiid, huksehusaid, rusttegiid dahje gárddiid várás, gustojit ain dassážiigo leat dahkkojuvvon mearrádusat § 11-11 nr. 4 vuodul, muhto loahpahuvojit almmatge njeallje jagi maŋŋá lága fápmuiboahtima.

Gieldda lánkaásahusat ja njuolggadusat gustojit dassážiigo go daid sadjai bohtet odđa plánamearrádusat, lánkaásahusat dahje njuolggadusat. Dat gieldda njuolggadusat mat leat addojuvvon plána- ja huksenlága § 3, § 67 nr. 3, § 69 nr. 4, § 78 goalmmát ladđasa, § 85 goalmmát ladđasa ja § 91a vuosttaš ladđasa vuodul, fámohevvet maŋimusat gávccii jagi maŋŋá dán lága fápmuiboahtima. Gielda sáhtá addit sierralobi njuolggadusain kapihttala 19 njuolggadusaid vuodul.

Evttohus gielddaplána, muddenplána ja ássanvistepplána areáloassin mii lei biddjojuvvon almmolaš geahčadeapmái go lánka bođii fápmui, sáhtá loahpalaččat meannuduvvot daid njuolggadusaid vuodul, mat gustojedje dalle go dat biddjojuvvojedje ovdan. Eará plánaide gustojit njuolggadusat dán lága vuodul.

Dakkár doaibmabijuid oktavuodas, mat gáibidit váikkuhusčielggadusa gustojeaddji lága kapihttala VII-a njuolggadusaid vuodul, ja go plánaprográmma lea dohkkehuvvon, sáhtá váikkuhusčielggadus válmastuvvot dáid njuolggadusaid vuodul.

Departemeanta sáhtá lánkaásahusas addit dárkilet mearrádusaid dan birra mo geassemánu 14. b. 1985-mannosaš plána- ja huksenlága nr. 77 njuolggadusat galget doaibmat ovttas dán lága mearrádusaiguin.

Rievdaduvvon miessemánu 8. b. 2009-mannosaš lágain nr. 27.

Kapihtal 35. Rievdadusat eará lágain

35-1. Rievdadusat eará lágain – oassi I

1. Juovlamánu 14. b. 1917-mannosaš lágas nr. 16 goržžiid, ruvkkiid ja eará giddodagaid jna. oamasteami birra (industriijakonsešuvdnalánka) galgá § 13 nr. 7 nubbi ja goalmmát ladás čuodjat ná:

Go konsešuvdna vurdojuvvo mielddisbuktit gávpotlaš viessohuksema dahje stuorát olmmoščoahki, de sáhtá konsešuvdnaeaiggát geatnegahttojuvvot ollásit dahje belohakkii máksit muddenplánagoluid ja erenoamáš diliin gielddaplána areáloasi goluid departemeantta lagat mearrádusaid vuodul.

Go konsešuvdna dagaha stuorát sisabahkkema várreguovlluide, de sáhtá konsešuvdnaeaiggát geatnegahttojuvvot ollásit dahje belohakkii máksit muddenplánagoluid ja erenoamáš diliin gielddaplána areáloasi goluid departemeantta lagat mearrádusaid vuodul.

2. Juovlamánu 14. b. 1917-mannosaš lágas nr. 17 čázádatbuodđumiid birra (čázádatbuodđunlánka) dahkkojuvvojit čuovvovaš rievdadusat:

§ 2 odđa njealját ladás galgá čuodjat ná:

Rievttálaččat čadni plánat eai sáhte plána- ja huksenlága vuodul buhttet konsešuvnna vuosttaš lađđasa vuodul.

§ 2 odđa vidát lađas galgá čuodjat ná:

Departemeanta sáhtta mearridit ahte juohke fápmobuvttadanrusttet mas lea konsešuvdna dán lága vuodul galgá doaibmat stáhta areálaplána- ja huksenlága § 6-4 vuodul.

§ 5 bustáva c galgá čuodjat ná:

c. Ohcan galgá biddjojuvvot mielddusin konsešuvdnačielggadusaide plána- ja huksenlága kapihttala 14 vuodul.

§ 6 nr. 1 vuosttaš lađđasa odđa vidát, guđát ja čihččet dadjosat galget čuodjat ná:

Plána- ja huksenlága vuosttaldannjuolggadusat §§ 5-4 rájes 5-6 rádjai gustojit nu guhkás go dat heivejit konsešuvdnaohcamiid meannudeapmái dán lága vuodul. Seamma orgánat maidda addojuvvo vuosttaldanvuogiatvuohka plána- ja huksenlága vuodul, ožžot maid vuosttaldanvuogiatvuohka konsešuvdnamearrádussii hálddahuslága kapihttala VI njuolggadusaid vuodul. Departemeanta addá dárkilet láhkaásahusaid vuosttaldeami geavaheami birra konsešuvdnaáššiin dán lága vuodul.

§ 6 nr. 1 njealját ja vidát lađđasat galget čuodjat ná:

Ohcci buhtada nu guhkás go dat gávnnavuvvo govttolazžan eanaeaiggádiidda, vuogiatvuodalaččaide, gielddaide ja eará berošteaddjiide dakkár goluid dárbbalaš juridihkalaš ja eará áššedovdi veahki ovddas, mat bohtet lassin maŋŋago diedáhus lea biddjojuvvon almmolaš geahčadeapmái nu mo mearriduvvon plána- ja huksenlága §:s 14-2. Departemeanta sáhtta erenoamáš dáhpusain addit ovddalgihtii lohpadusa máksit goluid gitta dihto supmi rádjai.

Sáhtta gáibiduvvot ahte ohcci máksá dárbbalaš goluid gieldda plánejeaddjái dan áigemuttu rájes go diedáhus sáddejuvvui gildii, geahča plána- ja huksenlága § 14-2. Departemeanta dahká mearrádusa.

§ 16 nr. 6 galgá čuodjat ná:

Go bággonistanárvoštallan muddenkonsešuvnna vuodul ii leat stevdnejuvvon maŋimusat jagi maŋŋago resolušuvdna addojuvvui, de ii sáhte mudden ovddiduvvot almmá odđa konsešuvnna haga. Go ii leat mihkkege eahpádusaid, de sáhtta odđa konsešuvdna dakkár diliin addojuvvo almmá dan haga ahte § 6 ja plána- ja huksenlága kapihtal 14 bohtet geavahussii.

3. Miessemánu 5. b. 1961-mannosaš lágas ránnjááidid birra (ránnjááideláhka) galgá § 16 nuppi lađđasa vuosttaš dajus čuodjat ná:

Dakkár guovlluin mat leat várrejuvvon eanadoallo-, luonddu- ja olggustallanáigumušaide ja vel boazodollui plána- ja huksenlága § 11-7 nr. 5 vuodul dahje leat muddejuvvon dakkár geavahussii dahje suodjaleapmái ja muddekahtes guovllus, čadaha eanajuohkinriekti árvoštallama go bearri ovddida árvoštallangáibádusa eanajuohkinriektái dakkár ášši oktavuodas mii ovddiduvvo eanajuohkinlága § 6 vuodul vuosttaš lađđasa rájes gitta njealját lađđasa vuosttaš dadjosa rádjai dahje sierra áššin.

4. Geassemánu 21. b. 1963-mannosaš lágas nr. 23 geainnuid birra (geaidnoláhka) dahkkojuvvojit čuovvovaš rievdadusat:

§ 29 vuosttaš lađđasa vuosttaš dajus galgá čuodjat ná:

Almmolaš geainnuid guora galget leat huksenráját mat leat mearriduvvon dán lága vuodul, jus eará ii leat mearriduvvon plána- ja huksenlága gielddaplána dahje muddenplána areálaosi vuodul.

§ 40 vuosttaš lađas galgá čuodjat ná:

Eretvuodjinluodda almmolaš geainnus galgá dušše ráhkaduvvot dahje geavahuvvot gielddaplána muddenplána areálaoasi dahje plána- ja huksenlága vuodul.

§ 60 nuppi lađđasa vuosttaš dajus galgá čuodjat ná:

Dakkár guovlluin mat leat várrejuvvon eanadoallo-, luonddu- ja olggustallanáigumušaide ja vel boazodollui plána- ja huksenlága § 11-7 nr. 5 vuodul dahje leat muddejuvvon dakkár geavahussii dahje suodjaleapmái ja muddekeahces guovllus, čadaha eanajuohkinriekti árvvoštallama kap. VII vuodul go bearri ovddida árvvoštallangáibádusa eanajuohkinriektái dakkár ášši oktavuodas mii ovddiduvvo eanajuohkinlága § 6 vuodul vuosttaš lađđasa rájes gitta njealját lađđasa vuosttaš dadjosa rádjai dahje sierra áššin.

5. Skábmamánu 29. b. 1968-mannosaš lágas erenoamáš ráđđenvuoigatvuodaid birra vieris opmodagaide (servituhttaláhka) galgá § 19 vuosttaš lađđasa vuosttaš dajus čuodjat ná:

Dakkár guovlluin mat leat várrejuvvon eanadoallo-, luonddu- ja olggustallanáigumušaide plána- ja huksenlága § 11-7 nr. 5 vuodul dahje leat muddejuvvon dakkár geavahussii dahje suodjaleapmái ja muddekeahces guovllus, čadaha eanajuohkinriekti árvvoštallama go bearri ovddida árvvoštallangáibádusa eanajuohkinriektái dakkár ášši oktavuodas mii ovddiduvvo eanajuohkinlága § 6 vuodul vuosttaš lađđasa rájes gitta njealját lađđasa vuosttaš dadjosa rádjai dahje sierra áššin.

6. Geassemánu 19. b. 1970-mannosaš lágas nr. 63 luonddugáhttema birra (luonddugáhttenláhka) galgá § 18 nr. 1 vuosttaš lađas čuodjat ná:

Go suodjalanbargu dán lága vuodul álggahuvvo, de galgá váldojuvvot oktavuoha guoskevaš fylkkagielddaiguin ja gielddaiguin ságaškuššama dihtii guovllu ráddjema birra, suodjalanmearrádusaid sisdoalu birra, gažaldagaid birra gieldda dahje regionála plánabarggu ovtaáigásaš álggaheami oktavuodas ja gažaldagaid birra muđuid main lea mearkkašupmi gieldda ja fylkkagieldda plánabargui. Gonagas sáhtta addit láhkaásahusa plánaid oktiordnejuvvon meannudeami birra plána- ja huksenlága vuodul ja suodjaleami birra dán lága vuodul.

7. Geassemánu 28. b. 1974-mannosaš lágas nr. 58 odelvuoigatvuoda ja opmodaga badjelasas váldima birra (odelláhka) galgá § 5 čuodjat ná:

Go guovlu muddenplána bokte lea várrejuvvon huksemii ja rusttegiidda, johtolatrusttegiidda ja teknihkalaš vuodđostruktuvrii dahje ruonástruktuvrii, de ii sáhte guovllu gilvit.

Gonagas sáhtta mearridit ahte dát galgá maid gustot guovlluide mat muddenplána bokte leat biddjojuvvon eará áigumušaide go daidda mat dás leat namuhuvvon, earret eanadoalloguovllu.

8. Geassemánu 9. b. 1978-mannosaš lágas nr. 50 kulturmuittuid birra (kulturmuittoláhka) dahkkojuvvojit čuovvovaš rievdadusat:

§ 8 mañimus lađđasa vuosttaš ja nubbi dadjosat galget čuodjat ná:

Lobi vuosttaš lađđasa vuodul ii galgga háhkat dakkár huksen- ja rusttetdoaimabijuide, mat dávistit muddenplánii mii lea dohkkehuvvon mañjago dát láhka bođii fápmui. Seammá gusto daidda guovlluide mat gielddaplána areálaoasis leat biddjojuvvon huksemii ja rusttegiidda, ja doppe gos guoskevaš eiseváldi dán lága vuodul lea miedihan areálageavaheapmái.

§ 9 nubbi lađas galgá čuodjat ná:

Vuosttaš ja nuppi lađđasa mearrádusat gustojit seamma láchkai muddenplána ráhkadeami oktavuodas.

§ 22 nr. 1 galgá čuodjat ná:

Go suodjalanbargu dán lága vuodul (geahča §§ 15, 19 ja 20) álggahuvvo, de galgá váldojuvvot oktavuohhta guoskevaš fylkkagiieldaiguin ja gielddaiguin ságaškuššama dihtii guovllu ráddjema birra, suodjalanmearrádusaid sisdoalu birra, gažaldagaid birra gieldda dahje regionála plánabarggu ovttamuddosaš álggaheami oktavuodas ja gažaldagaid birra muduid main lea mearkkašupmi gieldda ja fylkkagieldda plánabargui. Gonagas sáhtá addit láhkaásahusa plánaid oktiordnejuvvon meannudeami birra plána- ja huksenlága vuodul ja suodjaleami birra dán lága vuodul.

9. Juovlamánu 21. b. 1979-mannosaš lágas nr. 77 eanajuohkima ja eará birra (eanajuohkinláhka) dahkkojuvvojit čuovvovaš rievdadusat:

§ 2 bustávat h ja i galget čuodjat ná:

h) juohkit areálaárvvuid ja juohkit goluid sierranas seammalágan doaibmabijuid oktavuodas guovlluin ja guovlluide huksema ja rusttegiid várás plána- ja huksenlága § 11-7 nr. 1 ja § 12-5 nr. 1 vuodul.

i) rievdadit opmodagaid ja vuoigatvuodaid heivemeahtun opmodatdiliid vuodul plána- ja huksenlága vuodul dohkkehuvvon muddenplána geažil guoskevaš guovllus:

1. dálá huksen- ja rusttetguovllus,
2. odđa huksen- ja rusttetguovllus.

§ 5 nubbi lađas galgá čuodjat ná:

Ášši § 2 vuosttaš lađđasa bustáva h vuodul sáhtá dušše dalle gáibidit go buot eaiggádat geaidda eanajuohkinášši guoská, mieđihit dasa. Go juohkineavttut leat mearriduvvon plána- ja huksenlága § 11-8 bustáva e dahje § 12-7 nr. 13 vuodul, de sáhtá ášši § 2 vuosttaš lađđasa bustáva h vuodul dattetge gáibiduvvot go:

1. uhcimusat 2/3 opmodagaid eiggádiin mieđihit dasa ja
2. sin areálat leat uhcimusat 2/3 dan areálas mas lea sáhka:

- a. huksen- ja rusttetguovlu oktan
- b. areálain mii dávistettiin plánain plána- ja huksenlága vuodul galgá geavahuvvot oktasaš doaibmabijuide mat galget boahit buorin dan guvlui, mii lea biddjojuvvon viessohuksemiidda ja rusttegiidda.

Gáibádus sáhtá de guoskat olles areálii dahje dan osiide.

§ 5 nealját lađas galgá čuodjat ná:

Ášši § 2 vuosttaš lađđasa bustáva i nr. 2 vuodul sáhtá dušše dalle gáibidit go uhcimusat 2/3 opmodagaid eaiggádiin geaidda eanajuohkinášši guoská, mieđihit dasa ja go sin areála lea uhcimusat 2/3 dan huksen- ja rusttetareálas, masa eanajuohkinášši guoská. Gáibádus sáhtá de guoskat olles huksen- ja rusttetguvlui dahje dan osiide.

§ 6 nubbi manjimus lađđasa vuosttaš dajus galgá čuodjat ná:

Eanajuohkinrievtti gelbbolašvuohta čadahit árvvoštallama dán paragrafá vuodul lea ráddjejuvvon gustot dan areálii, mii lea várrejuvvon eanadoallo-, luonddu- ja olggustallanáigumušaide ja vel boazodollui plána- ja huksenlága § 11-7 nr. 1 vuodul dahje lea muddejuvvon dakkár geavaheapmái dahje suodjaleapmái, dahje lea muddekeahces guovllus.

10. Geassemánu 29. b. 1990-mannosaš lágas nr. 50 energiija buvttadeami, nuppástuhttima, gávppašeami, juohkima ja geavaheami jna. birra (energiijaláhka) dahkkojuvvojit čuovvovaš rievdadusat:

§ 2-1 nubbi lađas galgá čuodjat ná:

Dakkár ohcamiidda maidda plána- ja huksenlága kapihtal 14 gusto, galget váikkuhusčielggadusat čuovvut mielddusin.

§ 2-1 čiehcččet lađđasa ođđa goalmát, njealját ja vidát dadjosat galget čuodjat ná:

Plána- ja huksenlága vuosttaldannjuolggadusat §§ 5-4 rájes 5-6 rádjai gustojit nu guhkás go dat heivejit konsešuvdnaohcamiid meannudeapmái dán lága § 3-1 vuodul. Seamma orgánat maidda addojuvvo vuosttaldanvuoigatvuohta plána- ja huksenlága vuodul, ožžot maid vuosttaldanvuoigatvuođa konsešuvdnamearrádussii hálddašanlága kapihtala VI njuolggadusaid vuodul. Departemeanta addá dárkilet láhkaásahusaid vuosttaldeami birra konsešuvdnaáššiin dán lága vuodul.

§ 2-2 vuosttaš lađđasa ođđa nubbi dajus galgá čuodjat ná:

Rievttáláččat čadni plánat plána- ja huksenlága vuodul eai sáhte buhttet konsešuvnna dán lága vuodul.

§ 3-1 ođđa goalmát lađas galgá čuodjat ná:

Konsešuvdnageatnegas rusttegiidda elektrihkalaš energiija nuppástuhttima várás oktan daidda gulli elektrihkalaš rusttegiiguin ja huksenteknikkalaš huksehusaiguin vuosttaš lađđasa vuodul, gusto plána- ja huksenlága § 1-3 nubbi lađas.

§ 3-1 ođđa njealját lađas galgá čuodjat ná:

Departemeanta sáhtta mearridit ahte juohke fápmorusttet mas lea loahpalaš konsešuvdna dán lága vuodul, ja masa plána- ja huksenlága goalmát lađas ii gusto, almmá man ge haga muđuid galgá doaibmat stáhta areálaplánan plána- ja huksenlága § 6-4 vuodul.

11. Čakčamánu 25. b. 1992-mannosaš lágas nr. 107 gielddaid ja fylkkagielddaid birra (gielddalahka) dahkkojuvvojit čuovvovaš rievdadusat:

§ 5 vuosttaš lađđasa nr. 1 galgá čuodjat ná:

1. Gielda galgá ráhkadit oktiordnejuvvon plána gieldda doibmii. Fylkkagielda galgá ráhkadit regionála plánastrategiija ja sáhtta ráhkadit regionála plána. Regionála plána galgá oktiordnet stáhta, fylkkagieldda ja gielddaid doaimmaid fylkkas.

§ 40 nr. 2 bustáva b nubbi dajus galgá čuodjat ná:

Jahkebušeahta, ekonomiiaplána, gielddaplána, regionála plánastrategiija ja regionála plána meannudeami oktavuodas ii gusto vuosttaš dajus.

12. Geassemánu 11. b. 1993-mannosaš lágas nr. 101 áibmojohtolaga birra (áibmojohtolalahka) galget § 7-6 ođđa nuppi, goalmát ja njealját lađđasat čuodjat ná:

Eiseválddit dán lága vuodul ja gielda plána- ja hukseneiseváldin galget dilálašvuodaid vuodul čadahit oktiordnejuvvon ohcanmeannudeami.

Konsešuvdna doaibmabijuide dán lága vuodul ii sáhte addojuvvot jus dat rihkku dohkkehuvvon areálaplánaid plána- ja huksenlága vuodul.

Konsešuvdna doaibmabijuide dán lága vuodul sáhtta dattetge addojuvvot vaikke vel dat rihkku ge čadni areálaplána plána- ja huksenlága vuodul jus guoskevaš plána- ja hukseneiseváldi lea miedihan gárvásii meannudit ohcama.

13. Miessemánu 12. b. 1995-mannosaš lágas nr. 23 eatnamiid birra (eanaláhka) dahkkojuvvojit čuovvovaš rievdadusat:

§ 2 vuosttaš lađđasa bustáva a galgá čuodjat ná:

- a) mii muddenplánas lea várrejuvvon eará áigumušaide go eanadollui dahje deastaavádahkii

mii ovttas dasa gulli mearrádusain mearrida váraavádaga, geahča plána- ja huksenlága § 12-6.

§ 2 vuosttaš laddasa bustáva b galgá čuodjat ná:

b) Mii gielddaplána čadni areáloasis lea várrejuvvon

1. viessohuksemiidda ja rusttegiidda, dahje

2. eanadoallo-, luonddu- ja olggustallanguovlluide ja vel boazodollui mas eanaávkástallan dávista evttuide biedggos huksema birra ahte galgá leat dakkár huksen mii gáibida ahte lea ráhkaduvvon muddenplána ovdalگو juohkin ja huksen sáhttet dáhpáhuvvat.

§ 2 nubbi lađas galgá čuodjat ná:

Go gielddaplána dahje muddenplána mearriduvvo dahje dohkkehuvvo, de sáhttet plánaeiseválddit mearridit ahte §§ 9 ja 12 evtut galget gustot plánamearrádusaid dahje daid ráddjejuvvon osiide.

14. Miessemánu 23. b. 1997-mannosaš lágas nr. 31 eaiggátsekšuvnnaid birra (eaiggátsekšuvdnaláhka) galgá § 8 vuosttaš lađas čuodjat ná:

Giella sáhtta biehttalit addimis lobi viessoopmodaga sekšuneremii mii manimusat guhtta mánu manjágo giella lea ožžon sekšunerengáibáidusa, boahdá divvunprográmma mearrádusa vuollái, muddenplána mii mearrida ahte dan guovllus gos opmodat lea, galgá čađahuvvot nuppástuhttin ja ođasmahttin, dahje gaskaboddasas gielddus plána- ja huksenlága § 13-1.

15. Skábmamánu 24. b. 2000-mannosaš lágas nr. 82 čázadagaid ja bodnečázi birra (čáhceresrursaláhka) dahkkojuvvojit čuovvovaš rievdadusat:

§ 22 njealját laddasa ođđa nubbi dajus galgá čuodjat ná:

Čázadateiseváldi sáhtta mearridit ahte juohke fápmobuvttadanrusttet loahpalaš konsešuvnnain dán lága vuodul almmá man ge haga muđuid galgá doaibmat stáhta areálaplánan plána- ja huksenlága § 6-4 vuodul.

§ 24 Bajilčála galgá čuodjat ná:

§ 24. (*ohcamiid almmuheapmi - vuosttaldeapmi*)

§ 24 ođđa goalmát lađas galgá čuodjat ná:

Plána- ja huksenlága vuostaldannjuolggadusat §§ 5-4 rájes 5-6 rádjai gustojit nu guhkás go dat heivejit fápmobuvttadanrusttegiid konsešuvnaohcamiidda dán lága vuodul. Seamma orgánat maid addojuvvo vuostaldannjuolggadusat plána- ja huksenlága vuodul, ožžot maid vuostaldannjuolggadusat konsešuvnamearrádussii hálldašanlága kapihttala VI njuolggadusaid vuodul. Departemeanta addá dárkilet lánkaásahusaid vuosttaldeami birra konsešuvnaássiin dán lága vuodul.

16. Geassemánu 15. b. 2001-mannosaš lágas nr. 70 gieldda- ja fylkkarájaid mearrideami ja rievdadeami birra (juohkinláhka) galgá § 13 manimus lađas čuodjat ná:

Rádjarievdadus ii gusto dakkár gieldda ja regionála areálaplánaide, mat leat ráhkaduvvon plána- ja huksenlága njuolggadusaid vuodul. Eará plánamearrádusaide sáhtta departemeanta addit dárkilet njuolggadusaid rádjarievdadusaid váikkhusaid birra, earret eará plánamearrádusaid ođasmahttináigemeeriid.

17. Skábmamánu 28. b. 2003-mannosaš lágas nr. 98 konsešuvna birra giddodagaid oamasteamis jna. (konsešuvdnaláhka) dahkkojuvvojit čuovvovaš rievdadusat:

§ 4 vuosttaš laddasa nr. 2 galgá čuodjat ná:

huksekeahtes eankilviessosajit viesuide dahje astoáiggeviesuide mat leat dakkár guovllus mii gielddaplána areálaoasis dahje muddenplánas plána- ja huksenlága vuodul lea várrejuvvon viessohukseimiidda ja rusttegiidda, ja doppe gos viessoeiseválddit leat čadahan dahje dohkkehan viessosadjejuohkimiid.

§ 4 nr. 3 galgá čuodjat ná:

eará huksekeahtes areálat, jus dat leat dakkár guovllus mii muddenplánas lea muddejuvvon eará áigumuššii go eanadoallo-, luonddu ja olggustallanáigumušaide ja vel boazodollui, dahje mat gielddaplána areálaoasis leat várrejuvvon viessohukseimiidda ja rusttegiidda.

§ 4 mañimus lađas galgá čuodjat ná:

Dakkár guovlluin mat leat muddejuvvon muddenplánas, lea eaktun konsešuvdnafriiddjavuhtii vuosttaš lađđasa nr. 4 vuodul ahte oamasteaddji ii čadat geavahanrievdadusa rihkodettiin plána. Seammá gusto go gielddaplána areálaoasi opmodat lea várrejuvvon viessohukseimiidda ja rusttegiidda dahje eanadoallo-, luonddu- dahje olggustallanáigumušaide ja vel boazodollui. Konsešuvdnafriiddjavuohta vuosttaš lađđasa nr. 4 vuodul sáhtta fámuhttojuvvot láhkaásahusain § 7 vuosttaš lađđasa vuodul.

§ 5 nr. 4 vuosttaš dajus galgá čuodjat ná:

dat fylkkagielda dahje gielda mas opmodat lea, nu guhká go oamasteapmi guoská dakkár opmodahkii guovllus, masa gielddaplána dahje muddenplána gusto plána- ja huksenlága vuodul, ja opmodat plánas lea várrejuvvon eará áigumušaide go eanadoalloguovlun dahje oamasteapmi dahkkojuvvo bággonistemiin.

18. Geassemánu 17. b. 2005-mannosaš lágas nr. 85 Finnmárkku fylkka eatnamiid ja luondduriggodagaid riektediliid ja hálddašeami birra (finnmárkkuláhka) dahkkojuvvovit čuovvovaš rievdadusat:

§ 10 guđat lađđasa nubbi dajus galgá čuodjat ná:

Vuosttaš dajus ii gusto dakkár opmodagaid luohpamii mat leat čuldojuvvon almmolaš juohkináššis ja mat leat várrejuvvon viessohukseimiidda ja rusttegiidda plána- ja huksenlága vuodul, dahje eretčuldojuvvon viessosajiide maidda lea huksejuvvon.

§ 14 vuosttaš lađđasa nubbi dajus galgá čuodjat ná:

Dat ii dattetge gusto dakkár opmodagaide ja dakkár opmodagaid ráddjejuvvon vuoigatvuođaide mat leat čuldojuvvon almmolaš juogadanáššis ja mat leat várrejuvvon vistehukseimiidda ja rusttegiidda plána- ja huksenlága plánaid vuodul, dahje čuldojuvvon viessosajiide maidda lea huksejuvvon.

19. Geassemánu 17. b. 2005-mannosaš lágas nr. 101 giddodatlogahallama birra (matrihkalláhka) galgá § 2 vuosttaš lađas nubbi dajus čuodjat ná:

Mearraguovlluide gusto láhka ovttá mearramiilla rádjai vuodđolinjjáid olggobealde.

LÁHKA 1985-06-14 nr 77 Plána- ja huksenláhka.

Dat mearrádušat kapihttaliin I – VIIa mat eai fámuhttojuvvo suoidnemánu 1. b. 2009 rájes:

§ 6. Láhkaásahus

Departemeanta sáhttá addit lálkkaásahusa dán lága mearrádusaid čadaheapmái ja ollisteapmái, dás maiddái áigemeiriid birra plána- ja huksenáššiid muhtun osiid áššeráhkkaneari ja meannudeami oktavuodas, ja váiddameannudeami birra ja áigemeiriid rihkkuma váikkuhusaid birra. Departemeanta sáhttá lálkkaásahusas maiddái mearridit spiehkastagaid áigemearrenjuolggadusaid birra.

Rievdaduvvon cuoŋománu 25. b. 2003-mannosaš lágain nr. 26, geahča dan II (fámus suoidnemánu 1 b. 2003 cuoŋománu 25. b. 2003-mannosaš resolušuvnna nr. 488 vuodul).

§ 21. *Lonástus*

Go areála huksekeahtes opmodat dahje stuorát oassi dakkár opmodagas várrejuvvo áigumušaide mat leat namuhuvvon § 25 nr. 3, 4, 7 ja 8 ja stáhta, fylkka ja gieldda visttiide ja hávde- ja urdnaávžžuide, ja opmodat ii 4 jagis muddejuvvo dahje várrejuvvo eará áigumušaide areálaoasis, de sáhttá eanaeaiggát (láigolaš) gáibidit buhtadusa árvvoštallama vuodul, dahje ahte bággolonástus čadahuvvo dalánaga, jus háldogáržžideapmi mielddisbuktá ahte opmodagain ii sáhte šat ávkkástallat gánnáhahti lálkai. Go eatnamii lea huksejuvvon, de lea eaiggádis/láigolaččas seamma vuoigatvuohta go visttit leat jávkaduvvon.

Rievdaduvvon geassemánu 20. b. 1986-mannosaš lágain nr. 37.

§ 32. *Dakkár massima buhtadus maid muddenplána ja viessohuksenplána leat dagahan*

1. Jus muddenplána dahje viessohuksenplána mearrádusaid geažil huksenrájaid birra geaidnolinnjá siskkobealde dahje eará erenoamáš sivaid geažil opmodat billašuvvá viessosadjin, ii ge dainna sáhte ávkkástallat eará gánnáhahti lálkai, de galgá gieldda máksit buhtadusa árvvoštallama mielde muđuid go dat oamasta opmodaga § 43 vuodul. Seammá gusto go muddenplána mielddisbuktá ahte opmodat mii dušše sáhttá geavahuvvot eanadoalloáigumušaide, ii šat sáhte doaimmahuvvot gánnáhahti lálkai. Luonddugáhttenguovlluid muddema oktavuodas dán lága vuodul, galgá gieldda máksit buhtadusa árvvoštallama vuodul geassemánu 19. b. 1970-mannosaš lága nr. 63 luonddugáhttema birra §§ 20, 20 b ja 20 c vuodul.

Buhtadusgáibáduš galgá leat ovddiduvvon maŋimusat 3 jagi maŋŋágo muddenplána lea almmuhuvvon § 27-2 nr. 3 vuodul, dahje mearráduš § 28-1 nr. 2 vuodul lea almmuhuvvon dahje viessoplána lea almmuhuvvon § 28-2 vidát ladđasa vuodul.

Jus eatnamii lea huksejuvvon, de lea eaiggádis (láigolaččas) seamma vuoigatvuohta go visttit leat jávkaduvvon. Jus nu leš, de galgá gáibáduš leat ovddiduvvon maŋimusat 3 jagi maŋŋá dán áigemuttu.

Buhtadusa massima ovddas mii lea šaddan dakkár muddenplána geažil, maid departemeanta dahje gieldda ráhkada ja dohkkeha § 18 vuodul, galgá go eará ii leat mearriduvvon, stáhta máksit.

2. Go opmodahkii huksejuvvo dakkár muddenplána dahje huksenplána vuodul, mii addá dasa mealgat buoret ávkkástallama go eará opmodagat guovllus, ja daid árvu dan geažil njiedjá mearkkašahtti lálkai, de sáhttet daid eaiggádat (láigolaččeat) árvvoštallama vuodul oažžut buhtadusa vuosttažin namuhuvvon opmodaga eaiggádis. Buhtadussubmi ii sáhte biddjojuvvo stuorábun go dat árvostuorrun lea maid guoskevaš opmodaga buoret ávkkástallan mielddisbuktá, maŋŋágo leat gessojuvvon

eret dat refušuvdnasupmit maid eaiggát (láigolaš) vejolaččat lea geatnegahttojuvvon máksit lága kap. IX mearrádusaid vuodul opmodaga ávkkástallama geažil.

Buhtadusgáibádus ferte leat ovddiduvvon mañimusat 3 mánu mañjago huksenlohpi lea addojuvvon. Dakkár opmodaga eaiggát (láigolaš) mainna galgá ávkkástallojuvvot buoret vuogi mielde, sáhtta gáibidit ovddalgihtii árvoštallama mearridit buhtadusgažaldaga go loahpalaš muddenplána dahje huksenplána lea ráhkaduvvon. Buhtadussubmi galgá máksojuvvot go huksenbarggut leat álggahuvvon, muhto áramusat 3 mánu mañjago submi lea loahpalaččat mearriduvvon.

Rievdaduvvon geassemánu 20. b. 1986-mannosaš lágain nr. 37.

Miiddus 2

Láhkaásahus geassemánu 14. b. 1985-mannosaš plána- ja huksenlága nr. 77 njuolggadusaid ja geassemánu 27. b. 2008-mannosaš plána- ja huksenlága (plánaoasi) nr. 71 njuolggadusaid gaskasaš ovttasdoaimmama birra

Birasgáhttenpartemeantta mearridan geassemánu 15. b. 2009 geassemánu 27. b. 2008-mannosaš plána- ja huksenlága (plánaoasi) nr. 71 láhkavuoduin.

§ 1 Doaimmaviidodat

Láhkaásahus almmuha mo plánaoasi njuolggadusat galget doaimmat ovttas geassemánu 14. b. 1985-mannosaš plána- ja huksenlága njuolggadusaiguin nr. 77 kapihttaliin VIII – XXI, dás rájes gohčoduvvon phl.85.

§ 2 Doaimmabijut

Plánaoasi §:s 1-6 galgá vuosttaš lađas čujuhit phl.85 §:i 93 dan sajis go §:i 20-1. Nuppi lađđasis, vuosttaš dadjosis galgá dan sajis go čujuhuvvot kapihttali 20, čujuhuvvot phl.85 kapihttali XVI Áššemeannudeapmi, ovddasvástáduš ja bearráigeahčču, phl.85:i. Nuppi lađđasis galgá listema sajis a) rájes c) rádjai čujuhuvvot phl.85 § 93 nuppi lađđasii.

§ 3 Plána- ja huksenášši oktasaš meannudeapmi

Plánaoasi §:s 1-7 galgá dan sajis go čujuhuvvot §:i 21-4, lassin plánaoasi §:i 12-5 maiddái čujuhuvvot phl.85 §:i 95.

§ 4 Gielddaplána areáloasi riekteváikkhus

Plánaoasi § 11-6 goalmát lađđasis galgá dan sajis go čujuhuvvot §:i 20-1 a-m čujuhuvvot phl.85 §:i 93.

§ 5 Oppalaš mearrádusat gielddaplána areáloassái

Plánaoasi §:s 11-9 nr. 2 galgá dan sajis go čujuhuvvot §:i 17-2 čujuhuvvot phl.85 §:i 64b.

Nr. 3 vuosttaš dadjosis galgá dan sajis go čujuhuvvot §:i 18-1 čujuhuvvot phl.85 §:i 67.
Nuppi dadjosis galgá dan sajis go čujuhuvvot §:i 27-5 čujuhuvvot phl.85 §:i 66a.

Nr. 5:s galgá dan sajis go čujuhuvvot §:ide 28-7 ja 31-6 čujuhuvvot phl.85 §:i 69 ja §:i 91a.

§ 6. Mearráduusat areálaulbmiliidda

Plánaoasi § 11-10 nr. 5:s galgá dan sajis go čujuhuvvot §:i 20-4 čujuhuvvot phl.85 §:i 86.

§ 7. Muddenplána

Plánaoasi § 12-1 goalmát ladđasis galgá dan sajis go čujuhuvvot §:i 20-1 čujuhuvvot phl.85 §:i 93.

§ 8. Muddenplána riekteváikkhusat

Plánaoasi § 12-4 nuppi ladđasis galgá dan sajis go čujuhuvvot §:i 31-2 čujuhuvvot phl.85 §:i 87.

Goalmát ladđasis galgá dan sajis go čujuhuvvot §:ide 20-1 a-m, 20-2 ja 20-3 čujuhuvvot phl.85 §:i 81, 86a, 86b ja 93. Njealját ladđasis galgá dan sajis go čujuhuvvot kapihttalii 16 čujuhuvvot phl.85 kapihttalii VIII. Mañimus ladđasa mañimus dadjosis, galgá dan sajis go čujuhuvvot §:i 21-9 čujuhuvvot phl.85 §:i 96.

§ 9. Muddenplána mearráduusat

Plánaoasi § 12-7 nr. 8:s galgá dan sajis go čujuhuvvot §:i 27-5 čujuhuvvot phl.85 §:i 66a.
Searvanbággu gáiddusliekkasrusttegi sordj gieldda mearráduusat §:i 66a.

§ 10. Eanaeaiggáda vuoigatvuohta gáibidit lonástusa gielddaplána areálaoasi oktavuodas

Phl.85 § 21. Lonástus, mearráduusat gustojit ain ja galget geavahuvvot maiddái lonástusgáibádusaide dakkár plánain mat leat dohkkehuvvon odđa plánaoasi vuodul.

§ 11. Eanaeaiggáda vuoigatvuohta gáibidit lonástusa muddenplána oktavuodas

Phl.85 § 42. Eanaeaiggáda vuoigatvuohta gáibidit lonástusa, mearráduusat gustojit ain ja galget geavahuvvot maiddái lonástusgáibádusaide dakkár plánain mat leat dohkkehuvvon odđa plánaoasi vuodul.

§ 12. Dakkár massima buhtadus maid muddenplána dagaha

Phl.85 § 32. Dakkár massima buhtadus maid muddenplána dagaha, mearrádušat gustojit ain ja galget geavahuvvot maiddái buhtadusgáibádusaide dakkár plánain mat leat dohkkehuvvon odđa plánaoasi vuodul.

§ 13. Sierralohpi

§§ 19-1, 19-2, 19-3 ja 19-4 mearrádušat gustojit dakkár ohcamiid meannudeami oktavuodas mat gusket sierralohpái dain mearrádušain, mat leat dohkkehuvvon phl.85:s dahje dan vuodul. Ohcamat mat leat sáddejuvvon gildii ovdalgo odđa plánaoassi bohtá fápmui, meannuduvvojit phl.85 § 7 vuodul.

Plánaoasi §:s 19-1 plánaoassi, galgá vuosttaš dadjosis dan sajis go čujuhuvvot §:i 21-3 čujuhuvvot phl.85 §:i 94. Nuppi dadjosis galgá dan sajis go čujuhuvvot kapihttalii 20 čujuhuvvot phl.85 §:i 93.

§ 14. Vuodđobarggut

Phl.85 §§ 67 ja 67a mat ain gustojit, galget maiddái gustot plánaide mat leat dohkkehuvvon plánaoasi vuodul.

§ 15. Huksenšiehtadusat

Phl.85 kapihtal XI-A gusto maiddái gieldda areálaplánaide, mat leat dohkkehuvvon plánaoasi vuodul.

§ 16. Divat

Phl.85 § 109. Divat galgá maiddái gustot das mo galgá meannudit bienalaš muddemiid priváhta evttohusaid plánaoasi vuodul. Divada gáibideami vejolašvuohta lea ráddjejuvvon gielddaid bargguide evttohusain dassážiigo mearriduvvo ahte plána galgá ovddiduvvot, geahča plánaoasi § 12-11.

§ 17. Rágggáštusat

Phl.85 kapihttalat XVIII ja XIX galget maiddái gustot daid mearrádušaid rihkkuma oktavuodas, mat leat addojuvvon plánaoasis dahje plánaoasi vuodul.

Phl.85 § 110 nr. 4:s galgá maiddái čujuhuvvot sierralohpái plánaoasi kapihttala 19 vuodul ja plánaoasi §:ide 11-6 ja 12-4. Phl.85 §111 nr. 1:s galgá maiddái čujuhuvvot plánaoasi §:i 19-3. Phl.85 § 112 nr 1:s galgá maiddái čujuhuvvot gohččumii dahje gildosii mii lea addojuvvon plánaoasi mearrádušain dahje daid vuodul.

§ 18. Njuolggadusat

Njuolggadusat mat leat addojuvvon phl.85 §§ 67 nr.3, 69 nr. 4, 78 goalmmát laddasa, 85 goalmmát laddasa ja 91 a vuosttaš laddasa vuodul, maŋŋá plánaoasi fápmuiboahtima, fámoahuhttojuvvot maŋimusat gávccii jagi maŋŋá plánaoasi fápmuiboahtima, geahča § 34-2 ovccát laddasa.

§ 19. Fápmuiboahtin

Láhkaásahus boahtá fápmui suoidnemánu 1. b. 2009.

Kommeanttat ovttaskas mearrádusaide

Kommeanta §:i 1

Láhkaásahus dárbbášuvvo dannego plánaoasi mearrádusat dál čujuhit huksenáššemearrádusaide mat eai leat vel fámus. Láhkaásahusat leat dušše teknihkalaččat eai ge mielddiset buvttet makkárge rievdadusaide.

Kommeanta §:i 2

Plánaoasi § 1-6 almmuha guđe doaibmabijuide láhka gusto. Dat mearrádusat maidda čujuhuvvo huksenáššeosis, eai leat vel fámus. Láhkaásahus čujuha phl.85 guoskevaš mearrádusaide.

Ii leat čujuhuvvon phl.85 §:i 85 gaskaboddasas dahje fievrridahtti visttiid, huksehusaid dahje rusttegiid birra. Dat mearkkaša ahte § 1-8 huksengiielddus mearragáttis dahje riekteváikkuhusat plánain mat leat ráhkaduvvon § 11-6 dahje § 12-7 vuodul eai iešalddiset gusto dakkár doaibmabijuide. Dakkár doaibmabijuid sajušteami stivrejit dalle phl.85 § 85 vuosttaš lađas ja dat gieldda mearrádusat, mat leat addojuvvon dan mearrádussii, dassáziigo ođđa huksenáššeossi boahtá fápmui. § 85 vuosttaš lađđasis boahtá ovdan ahte gaskaboddasas dahje fievrridahtti visttiid, huksehusat dahje rusttegiid eai galgga sajuštuvvot nu ahte dat hehttejit dábbalaš johtolaga dahje olggustallama dahje eará láhka dagahit stuorra hehttehusaid birrasiid. Eaktun lea ahte go gieldda árvvoštallá leat go dát eavttut ollašuohttojuvvon, de dat bidjá stuorra deattu dan destii mii lea oppalaš huksengildosa duogábealde gáddeavádagas ja daidda plánaide mat leat ráhkaduvvon plána- ja huksenlága vuodul.

Kommeanta §:i 3

Mearrádusat galget sihkkarastit ahte plánaoasi láchkavuoddu galgá plána- ja huksenáššiid oktasaš meannudeapmái sáhttit váldit atnui go láhka boahtá fápmui dainna lágiin ahte čujuhuvvo phl.85 § 95 gustojeaddji mearrádusaide huksenohcama meannudeami birra.

Kommeanta §:i 4

Plánaoasi § 11-6 goalmmát lađas nanne ahte gielddaplána areálaoassi galgá čuvvojuvvot go lohpeohcan mearriduvvo dahje go mearriduvvo mo doaibmabidju galgá áddejuvvot. Láhkaásahus čujuha § 93 gustojeaddji mearrádussii daid doaibmabijuid birra, mat gáibidit ohcama ja lobi, phl.85:s.

Kommeanta §:i 5

Dassáziigo ođđa huksenáššeossi boahtá fápmui, gustojit dat phl.85 mearrádusaide rámmat, maidda čujuhuvvo.

Oppalaš mearráduusat plánaoasi § 11-9 vuodul galget buhttet gieldda mearrádušaid phl.85 vuodul. § 11-9 nr. 2 addá láhkavuoddu addit mearrádusa huksenšiehtadusaidd sisdoalu birra. Láhkaásahus čujuha daidda phl.85 huksenšiehtadusaidd mearrádusaide, mat ain gustojit.

Nr. 3 addá láhkavuoddu addit mearrádušaid gáibádušaid birra dárkilet almmuhuvvon čovdosiid birra čáhcelágideami várás, duolvačáhceluoitima várás, geainnuidd ja eará fievrredeami várás huksen- ja rusttetoaibmabijuid oktavuodas. Láhkaásahus čujuha phl.85 § 67 mearrádusaide gáibádušaid birra geainnuidd ráhkadeami oktavuodas, ja juhkančázi ja duolvačázi váldojodđasiid oktavuodas ja § 66a mearrádusaide gáiddusliekkasrusttegiid birra mat ain gustojit ja mat válddahallet dilálašvuodaid maidda sáhttet addojuvvot mearrádušat. Dáin mearrádušain lea maid láhkavuoddu addit gieldda njuolggadusaidd. § 11-9 mearrádušat galget buhttet dáid njuolggadusaidd. Go lága huksenáššeoaassi boahdá fápmui, de dát láhkavuodut fámohevvet. Danne ii berre daidd geavahit maŋŋágo plánaoassi lea boahdan fápmui, geahča vuolábealde láhkaásahusa § 17.

Nr. 5 addá earret eará láhkavuoddu addit mearrádušaid duhkoraddan- ja šilljoareálaid, párkensajiid friijaoastima ja vistehivvodagain ávkkástallama várás. Láhkaásahus čujuha phl.85 §:i 69 viessosaji huksekahtes oasi birra, oktasaš areálii ja §:i 91a viesu geavahusa rievutama ja gaikkodeami birra, mat ain gustojit. Dáin mearrádušain lea maid láhkavuoddu addit gieldda njuolggadusaidd. § 11-9 mearrádušat galget buhttet dáid njuolggadusaidd. Go lága huksenáššeoaassi boahdá fápmui, de dát láhkavuodut fámohevvet. Danne ii berre daidd geavahit maŋŋágo plánaoassi lea boahdan fápmui, geahča vuolábealde láhkaásahusa § 17.

Kommeanta §:i 6

Plánaoasi § 11-10 nr. 5 addá láhkavuoddu addit mearrádušaid areálaulbmilii Suodjalus gielddaplána areálaoasis. Láhkaásahus čujuha phl.85 §:i 86 čieguš militeara rusttegiid birra mat ain gustojit.

Kommeanta §:i 7

Plánaoasi § 12-1 almmuha guđe doaibmabijut gáibidit muddenplána. Dakkár doaibmabijuid várás ii sáhte addojuvvot huksenlohpi ovdalgo muddenplána lea ráhkaduvvon. Láhkaásahus čujuha phl.85 §:i 93 dakkár doaibmabijuid birra, mat gáibidit ohcama ja lobi, mii ain gusto.

Kommeanta §:i 8

Plánaoasi §:s 12-4 leat mearrádušat muddenplána riekteváikkuhusa birra. Nubbi lađas válddahallá erenoamážit geavahanrievdadusa. Láhkaásahus čujuha phl.85 §:i 87 dálá visttiid rievdadeami, divvuma dahje geavahanrievdadusa jna. birra, mii ain gusto.

Goalmmát lađas nanne ahte muddenplána galgá čuvvojuvvot lohpeohcama jna. mearrideami oktavuodas. Láhkaásahus čujuha §:ide 81 eanadoalu doaibmavisttiid birra, 86a uhcit doaibmabijuid birra huksejuvvon opmodagain, 86b huksenbargguidd birra bođu fitnodaga opmodagas ja 93 dakkár doaibmabijuid birra, mat gáibidit ohcama ja lobi phl.85 vuodul, mat ain gustojit.

Njealját lađas nanne ahte muddenplána lea vuodđun bággolonisteapmái. Láhkaásahus čujuha phl.85 kapihttalii VIII bággolonisteami birra, mii ain gusto.

Maŋimus lađas válddahallá áigemeeriid huksen- ja rusttetoaibmabijuid álgaheapmái plána vuodul ja oktavuoda rámmalohpái. Láhkaásahus čujuha phl.85 §:ii 96 lobi eretsihkkuma birra, mii ain gusto.

Kommeanta §:i 9

Plánaoasi § 12-7 addá láhkavuodu addit mearrádusaid muddenplánii. Nr. 8 vuodul sáhttet biddjojuvvot gáibádusat čáziin fievrriduvvon lieggasa lágideami birra ođđa visttiide. Láhkaásahus čujuha phl.85 §:i 66a gáiddusliekkasrusttegiid birra mii ain mudde dán dili. Dat mearkkaša ahte ain galget leat addojuvvon gielddanjuolggadusat § 66a vuodul jus galgá sáhttit gáibidit čatnaseami gáiddusliekkasrusttegiid.

Kommeanta §:i 10

Plánaoasis leat sierra mearrádusat eanaeaiggáda vuoigatvuoda birra sáhttit gáibidit lonástusa gielddaplánaid areáloasi kapihttala 15 vuodul. Lagaš oktavuoda geažil ođđa huksenáššeoasi bággononistanmearrádusaide ii biddjojuvvo plánaoasi kapihtal 15 fápmui dál. Dat mearkkaša ahte phl.85 § 21 ain mudde dán ášši.

Kommeanta §:i 11

Plánaoasis leat sierra mearrádusat eanaeaiggáda vuoigatvuoda birra sáhttit gáibidit lonástusa gielddaplánaid areáloasi kapihttala 15 vuodul. Lagaš oktavuoda geažil ođđa huksenáššeoasi bággononistanmearrádusaide ii biddjojuvvo plánaoasi kapihtal 15 fápmui dál. Dat mearkkaša ahte phl.85 § 42 ain mudde dán ášši.

Kommeanta §:i 12

Plánaoasis leat sierra njuolggadusat kapihttalis 15 mat muddejit buhtadusgeatnegasvuoda dakkár massima oktavuodas maid muddenplána lea dagahan. Lagaš oktavuoda geažil ođđa huksenáššeoasi bággononistanmearrádusaide ii biddjojuvvo plánaoasi kapihtal 15 fápmui dál. Dat mearkkaša ahte phl.85 § 32 ain mudde dán ášši.

Kommeanta §:i 13

Phl.85 § 7 sierralobi birra fámohttojuvvo go ođđa plánaoassi boahtá fápmui. § 13 vuosttaš lađas sihkkarastá ahte ain sáhtta addojuvvot sierralohpi dain mearrádusain mat leat addojuvvon huksenáššeoasis dahje huksenáššeoasi vuodul. Vuodđun biddjojuvvo ahte plánaoasi kapihttala 19 ođđa mearrádusat galget gustot ohcanáigemuttu rájes vai dat sierralohpeohcamat, mat leat sáddejuvvon gildii ovdalgo plána oassi boahtá fápmui, meannuduvvojit boares njuolggadusaid vuodul.

Plánaoasi §:s 19-1 sierralohpeohcamiid birra leat njuolggadusat dieđu addima birra ránnjáide. Láhkaásahus čujuha phl.85 njuolggadusaide §:s 94 lohpeohcama ja ránnjádiedieheami birra ja §:i 93 doaibmabijuid birra mat gáibidit ohcama ja lobi, mat ain galget gustot.

Kommeanta §:i 14

Mearrádusa ulbmil lea aiddostahttit ahte § 67 gáibádusa birra ráhkadit geainnu ja bidjat juhkan- ja duolvačázi váldojođđasa ja ahte § 67a gáibádusa birra ráhkadit oktasaš areála ja dahkuvuovddi industriijaguvlui, maiddái galgá gustot plánaide mat leat ráhkaduvvon ođđa plánaoasi vuodul.

Kommeanta §:i 15

Mearrádusa ulbmil lea aiddostahttit ahte phl.85 kapihtal XI-A huksenšiehtadusaid birra mii ain gusto, maiddái sáhtta geavahuvvot plánaide mat leat ráhkaduvvon ođđa plánaoasi vuodul.

Kommeanta §:i 16

Mearrádusaid ulbmil lea aiddostahttit ahte phl.85 § 109 divadiid birra, mii ain gusto, maddái galgá sáhttit geavahuvvot láhkavuodđun go gielda meannuda priváhta evttohusaid muddenplánii ođđa plánaoasi vuodul.

Kommeanta §:i 17

Mearrádusa ulbmil lea aiddostahttit ahte kapihttalat XVIII ránggáštusovddasvástádusa birra ja XIX lobihis huksenbargguid birra, maddái galget sáhttit geavahuvvot plánaoasi mearrádusaid rihkkuma oktavuodas.

Kommeanta §:i 18

Mearrádusa ulbmil lea aiddostahttit ahte vejolaš njuolggadusat maid gielda addá phl.85 mearrádusaid vuodul, mat leat evttohuvvon fámohttojuvvot ođđa huksenáššeoasis, čuvvot plánaoasi § 34-2 ovccát lađđasa njuolggadusa ahte dat sihkkojuvvojit mañimusat gávccii jagi mañjá plánaoasi fápmuiboahhtima.

Kommeanta §:i 19

Láhkaásahus boahhtá fápmui oktanaga plána- ja huksenlága ođđa plánaosiin.